هكذا عن الاصل

הצופה

היום

	יום ששי	שבת
הפרק:	[illegible]	[illegible]
המשנה:	כלים י"ג, פ"א	כלים י"ב, ב"ג
הדף — בבלי:	ביצה יג	ביצה יד
ירושלמי:	יומא לד	יומא לה
ההלכה:	[illegible]	[illegible]
רמב"ם:	[illegible]	[illegible]
הזריחה:	5.05	5.05
השקיעה:	6.11	6.12
סוף זמן ק"ש:	7.34	7.33

פרשת תזריע

הדלקת הנר

	כניסה	יציאה
ירושלים	5.31	6.47
תל-אביב	5.49	6.49
חיפה	5.42	6.49
אילת	5.47	6.46
באר-שבע	5.47	6.46

נדון המשך הפעלתה של התכנית הכלכלית

ב"ה, יום ששי, ט' ניסן תשמ"ו (18.4.1986) • שנה נ' • גליון 14066 • המחיר: 0.80 ש"ח, כולל מע"מ * עתון התנועה העולמית של המזרחי והפועל-המזרחי * מייסד ועורך ראשון, הרב מאיר בר-אילן ז"ל

מטען החבלה נועד לפוצץ את מטוס „אל על" בשמי לונדון

איש ביטחון של „אל-על" עצר אשה אירית בעת שעמדה לעלות למטוס כשבתיקה 5 ק"ג חומר נפץ * במטוס היו כ־400 נוסעים ואנשי צוות

המטען עבר את הבדיקות המקדימות

מחפשים גבר ערבי

„צריך לברך הגומל פעמיים"

ראש הממשלה יבקר בצרפת

שוקלים הוזלת מחיר הקפה

המפד"ל קוראת למנוע פגיעה בהתיישבות בחבל עזה

הסיעה בכנסת התכנסה לישיבת חירום * שוללת תכנית „עזה תחילה" * קוראת לביסוס היישובים ברצועה

(סוף בעמוד 2)

תואר דוקטור־כבוד של „בר אילן" הוענק לנשיא ונצואלה

עצרת נגד חילולי השבת תתקיים הערב בביהכנ"ס הגדול בפתח־תקוה

משלחת רבנים וראשי הציבור הדתי תמחה ליד קולנוע „היכל" * קריאה לרבני העיר למחות בדרשות שבת הגדול על שהמשטרה מונעת הפגנה נגד חילולי שבת

(סוף בעמוד 2)

„אגד" דורש הגדלת שיעורי הסובסידיה

הסיוע לפריטרום מותנה בביצוע תכנית ההבראה

תחזית מזג האויר

על אף הופעתו בטלוויזיה לא ידוע היכן נמצא קדאפי

ארה"ב: אבו נידאל אחראי לרצח 3 הבריטים בלבנון

הדרוזים בגולן קיימו הפגנות ושביתת מסחר

עצרת פתיחות הוועידה הארצית הט"ז
„אל-עמי"
תתקיים בעז"ה ביום א' י"ח ניסן תשמ"ו ג' דחוה"מ פסח (27.4.86)
בשעה 19.30 בבנתי... בירושלים.
מנואמי: נשיא המדינה, רבנים,
שר־החינוך ד"ר יוסף בורג,
ראשי בני־עקיבא.
בעצרת תופיע מקהלה, צוות הווי וחזיון מהווי חיי התנועה.
דיוני הוועידה יתקיימו בביה"ע נתיב-מאיר בירושלים בימים י"ט-כ"ב ניסן תשמ"ו
המעוניינים בהזמנות לעצרת הפתיחה יפנו להנהלה-הארצית,
דובנוב 7 תל-אביב, טלפון 258366—03.
בברכת חג כשר ושמח!
מזכירות התנועה

בית המדרש הגדול „קוממיות אברהם" רח' מודיליאני 20 תל-אביב
דרשת שבת הגדול
בשבת קודש י' בניסן תשמ"ו (19.4.86) פרשת „כי תבוא אל ארץ כנען" בשעה 5 אחה"צ (17.00)
הגאון מרן הרב
שלמה גורן שליט"א
הקרבת קרבן פסח בזמן הזה לאור ההלכה
בברכה
חג גאולים כשר ושמח
ההנהלה והגבאים

גבירתי!
אם עדיין לא הספקת לקנות
שמלה נאה לחג הפסח.
או שעדיין לא מצאת מה שחפשת
ל„חיננית" יש מה להציע לך־
מבחר שמלות לנשים ולנערות
שלא רואים במקום אחר...
מחירים נוחים שרות ואמינות
בברכת חג כשר ושמח
חיננית
ב"ב, רח' הרב קוק 5 ק"א

הרבנות הראשית לחיפה והמחוז / מחלקת „תנובה" חיפה
הודעה לצבור

מכון מאיר
מודה לכל התורמים והמתרימים בכל רחבי ארצנו
לבנק המזרחי המאוחד לפרסום הן
לרב יעקב שמעון
שפעלו להצלחת המבצע של
„זכר למחצית השקל"
בפועלכם הנכם מחזקים את ידינו בהשגת מטרתנו
קרוב רחוקים ליהדות
בברכת חג פסח כשר ושמח
דב ביגון
אוהב את הבריות ומקרבן לתורה

המפלגה הדתית לאומית
הרב ד"ר ישראל שלמה בן מאיר ז"ל

חוג יוצאי בני הישיבות הגדולות
תל־אביב, רח' בובליק 4
ע"י ביהמ"ד „אהל־יוסף" לחקר ההלכה
ר' נתן נטע פרל שליט"א
ראש בית מדרשנו
11.15 במקום. בשעה
בברכת חג כשר ושמח
בן־נון מיכאל

I.M.C. חברה בינלאומית למוסיקה בע"מ / „אורות ישראל" מכללה לבנות
מציגים
לאחר ההצלחה הגדולה ברחבי הארץ!!!
הפסטיבל לשירי הווי ומסורת לילדים
בארבע הופעות חגיגיות
בתל־אביב ובירושלים
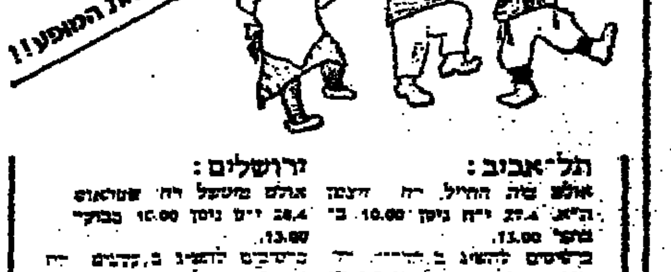

תל־אביב:
ירושלים:

הרבנות הראשית לירושלים והמחוז
המועצה הדתית ירושלים
רחוב הקבלה 12 . ת. ד. 15 . טלפון 234361
ז' ניסן תשמ"ו
הבהרה לציבור
בקשר לידיעות שנתפרסמו בנושא כשרות העופות
הננו להביא לידיעת הציבור כדלהלן:
א. כל העופות והלקי העופות
הם כשרים למהדרין, ואין עליהם שום חשש ופיקפוק כלל.
בברכת חג כשר ושמח
הרב שלום משאש — הרב הראשי וראש אבות בתי הדין בירושלים
הרב יצחק קוליץ — הרב הראשי וראש אבות בתי הדין בירושלים

מתנדבון

בטאון "האגודה להתנדבות בעם"

ת.ד. 7370 ירושלים | גליון 106 * ניסן תשמ"ז

בפגישה אצל י. הדני, ראש האגף לחמ"ד:

החינוך: אתגר לבת הדתית

[illegible]

בשנה הבאה: 3 סניפים חדשים

ו"כיסוי" מפת הארץ בתנועת נוער דתית ציונית

[illegible]

קולמוסו של בעל עיניים:

בין עזרא לבני־עקיבא

[illegible]

מכתבים
הבעות תודה

[illegible]

ראיונות לשנת תשמ"ז עולה:

רוב הבנות מבקשות לשרת קרוב לבית: השטחים המבוקשים: חינוך ובריאות

[illegible]

עתה, בטרם תיפגענה כל ה־בנות, את הבקשות שמהן עולה כי הבת לא תתאים למסגרת ולרמה הנדרשת מהן. הראיון מתארך כאשר בת מבקשת לא לשרת בתחום מקום מגוריה. או תבוא התמקדות בצד הדתי. בצדדים הטכניים. בפשר המו־טיבציה לשרת מחוץ לבית, ועל־פי התשובות תינתן ה־הנחיה המתאימה.

רוב הבנות, אומר מועלם. מגיעות לכאן כשהן יודעות בדיוק מה הן רוצות לעשות בשרות הלאומי, אבל והיקו ע־דיין גופל בין הכסאות ויש להושיט להן יד מנחה, מכוונת ומדריכה.

הבנות באות מאזור המרכז. רובן מבקשות לשרת באזור ה־בית, והדבר אכן תואם את מדיניות האגודה. התחומים ה־מוליכים בראש טבלת הביקוש הם חינוך ובריאות ואכן זוהי התפלגות סבירה התואמת את הצרכים.

הקבוצה המעניינת היא של בנות מהאולפנא שבראשות ה־רב בהרי"ן. הן מגובשות. יוד־עות לשטוח את בקשתן בצורה מעוררת הערכה. לעומתן — שתי בנות שלא יתקבלו לשנה הבאה. שתיהן מטעמים דתיים. אחת טימה תיכון לא־דתי, [illegible] פשוט, כשהגעתי ארצה הפנו אותי לתיכון הכללי. לא הע־ליתי בדעתי שיש בית־ספר לא דתי בישראל. הרב והרבנית צפורה גרוס מנתניה כבר בדקו א תעניינה והמליצו לקבלה. כך תהיה גם ההתרשמות ב־ראיון זה והבת, שקרובים שלה [illegible] פר, והיום היא אוטו־דידקט מושלם.

בקשתה לשרת בחברון לא תיענה ככל הנראה. האלטר־נטיבה שתוצע לה: שרות בהת־נחלות ביו"ש. בעלת התשובה הנתנייתית קצת מאוכזבת, אבל גם יו"ש זה טוב מנתניה!

לכוכבה כהן

ברכות חמות

לרגל אירוסיך

בברכה

בית האגודה

לדודית פנחס

מזל טוב

לנישואיך **לגדי ברונשטיין**

בהצלחה בדרככם החדשה

מאחלים

בית האגודה

ובמיוחד צוות המשרד

תני חיוך...

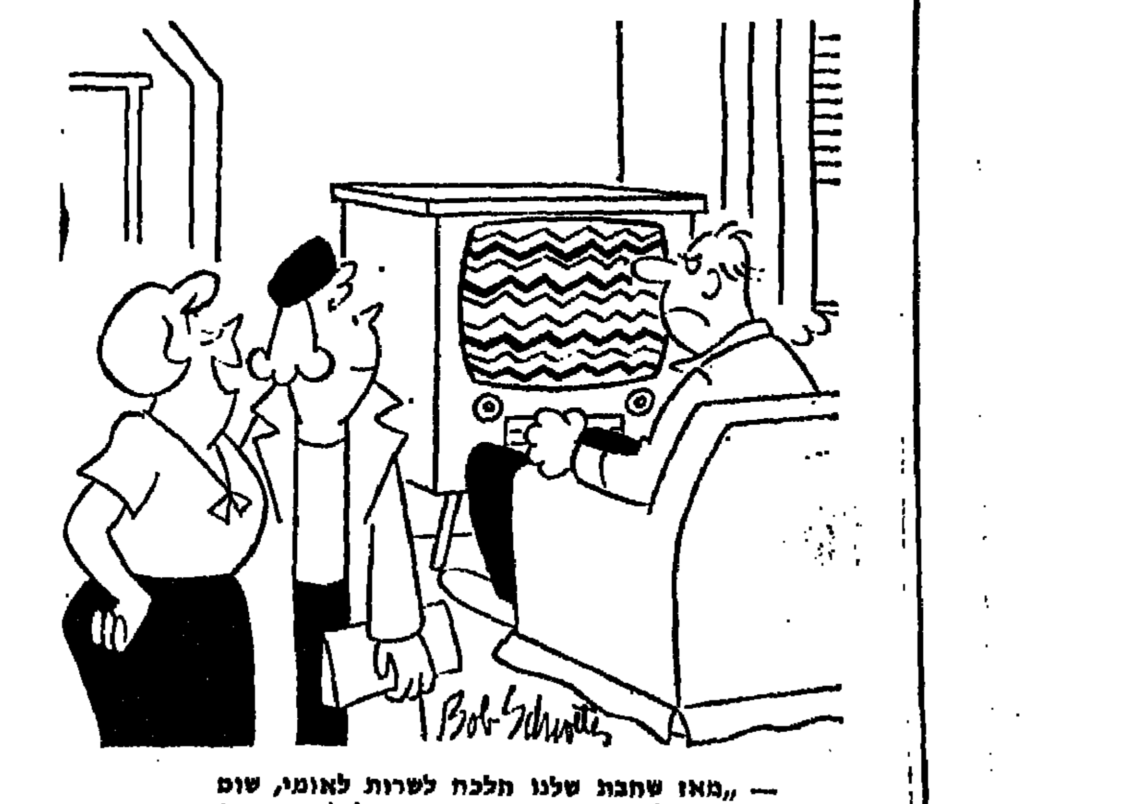

— „מאז שהבת שלנו הלכה לשרות לאומי, שום דבר כבר לא מעניין אותו, הוא יכול לראות את הטלוויזיה עם פנים, כלום!"

שתדלנות או ממלכתיות?

שתדלנות או ממלכתיות

שתדלנות היא ענף יהודי מובהק בארצות הגולה. באין לנו מדינה פיתחנו את השתדלנים כלפי השלטון בכדי להקל בגזירות או להשיג טובות הנאה לקהילה היהודית. שיטת השתדלנות מירושה גלות.

כל כת או קבוצה שאינה רואה במדינת ישראל „אתח־לתא דגאולה", ואינה רואה את עצמה שותפה לבנין הארץ בדרך הציונות, מפתחת שתדלנים כלפי השלטון בארץ בכדי לקבל טובות הנאה.

היהדות הדתית־הלאומית דגלה בממלכתיות עד למל־חמת ששת־הימים, אולם מאז מלחמה זו הציונות הדתית נמצאת במצב של „איבוד הדרך". כנראה שמנהיגי הציונות הדתית חשבו שעם כיבוש הארץ עד הירדן — באה הציו־נות ל„תכליתה" הסופית ואין יותר מה לעשות. חלקים מהציונות הדתית התחילו להתפנות להעמקת „קמעים" שונים של היהדות חרדית. חלק פנה ל„העמקת הדת־תיות"(?), התפועל היוצא הישיר היתה פניה לעבר החרדיות שהיא אנטי־ציונית, ובמסווה מכוונה תהליך זה „התגבור יהדות". לחלק מהציבור יש בכך יתרונות: הבנים אינם הולכים לצבא אלא לישיבות „קדושות". בעיני, בחור שאינו הולך לצבא הוא בבחינת „רודף" מאחר והוא שולח אחרים להיהרג. לפי פרסום מדברי הכנסת כי 15,000(!?) בחורים פטורים משרות צבאי עקב היותם רשומים בישיבות „קדושות". זו תוצאה של שתדלנות חרדית אנטי־ציונית שכן לחרדים מדינת ישראל היא בבחינת גלות ופועלים כלפי ממשלתה כמו בגלות — משתדלנות.

חלקים אחרים התפנו למרוד בממשלה (כמו בימית) בשם ארץ־ישראל השלימה. (אגב, אילו היו מעיינים היטב במקורות היו יודעים שקדושת־הארץ היא שמת עולי־בבל שימית בודאי אינה כלולה בה) גם כיום, בהיותם שייכים למפלגה קיצונית־חילונית, אין עיסוקם בממלכתיות אלא בשתדלנות. כי ממלכתיות מחייבת את־ירות וזו אינה יכולה להמצא במפלגה קיצונית. היא בסך־הכל נחות „סמן ימני" למפלגות המרכז, סמן הקובע עבו־רן עד איפה להבריז בציבור „בוה אני".

הציונות־הדתית איבדה את דרכה הממלכתית ונגררה לשתדלנות. החרדים שאינם מכירים במדינת ישראל אינם יכולים לדרוש מהמדינה שתממן את פעולותיהם שהם במסגרת הגורמות של המדינה. לפני ממשלת ה„ליכוד" הם קבלו מזמן לזמן „מענקים" בתמורה למעשה שכנגד (איך פ. ספיר המנוח היה אומר: תמיד אוכל לקבל הצבעתם בתמורה), אולם מאז ממשלת הליכוד נפרצו כל הסכרים קוראים לזה „כספי יהודיה". גם אלה שהגישו בג"צ בזמנו נגד חלוקה טענו: למה אנחנו לא? ! אבל לא היתה טענה בפיהם נגד עצם החלוקה. לדעתי כל „כספי חלוקה" אלה הם „גזל הרבים" שאין לו תקנה עולמית. ממשלת ישראל אינה „גבאי־צדקה" ואין היא גובה מיסים לשם נתינתם להכני־כנסת לחלוקה פרטית (קביעת קריטריונים אינה מוציאה זאת מהיותם „כספי־חלוקה" פרטיים). זה שחרדים אינם עומדים בנורמות של מדינה ציונית וע"כ הם צריכים לקבל „כספי חלוקה" כמו ב„שוב הישן" אינו הרשאה לממשלת ישראל „לגי־זול את אזרחיה". אם הכספים שהממשלה גובה מאזרחיה הם מיותרים בהשוואה לשירותים שהיא מגישה אזי עיצת לי אליה: שתנכה פחות! לא יתכן שכל חבר־כנסת בקוי־אליציה משקלו כיום נמדד על־פי הכסף שהוא יכול לחלק. כך השחית הממשל את נורמות הציונות. אין כסף המדינה מיועד לבנין המדינה ולבטחונה או לאזרחיה האמתיים הנזקקים, אלא לציבור שמכריז על עצמו שאינו מכיר במדינה ובמוסדותיה (למשל איחפרה ברבנות הראש־ית) ואולי בשעת מלחמה חו"ח גם יסע לחו"ל (כמו קשרה במולניה עם פרוזן השואה, כשהמנהיגות עזבה את פולין והשאירה את רוב הציבור כצאן ללא רועה).

הציונות־הדתית, במקום להשתמש בממלכתיות ולפסוק שרק מי שפועל עבור המדינה מקבל בכספי־מדינה נתפסה גם היא לגישת ה„שתדלנות" ובלבד שחלקה לא יקופח. עבור בנות שרות־לאומי אין למדינה כסף, אבל עבור מתנגדי השרות־הלאומי יש אוצר בלום.

זוית אישית
דב פרומן

הציונות הדתית הראתה גם „איבוד־דרך" בחינוך. ראשי־החינוך הדתי־הלאומי פוזלים לעבר הגישה החרדית בחינוך. הם בטוחים שבכל שהם מצביעים על יותר „חרדיות" בחינוך יבואו יותר להתחנך שם מן הכיוון החרדי. אין טעות גדולה מזו. החרדיות בחינוך הממלכתי־דתי שמירושה דרך אנטי־ציונית, מבריחה חלק מהילדים לכיוון התרדי. אם זהו תקן, למה לי תיקוי (זה גם שקרת למפד"ל בבחירות לכנסת ה־10, כשהסיסמה היתה „בונו בנין"), והמהרים אמרו לעצמם: למה תיקוי? נלך לבנ־קור) וחלק אחר שאינו יכול לעמוד בנורמות מחמירות מתם, עוזב את דרך החינוך הממלכתי־דתי לכיוון החינוך הממלכתי (בביקורים בבתי־ספר ממלכתיים אפשר לראות שהם מלאים בילדים עם כיפות). כאן שוב לא הממלכתיות הציונית היא בראש מעייניהם של ראשי־החינוך אלא הי־קוי בשם „תגבור יהדות". ראשי החינוך הציוני שכחו את הכלל שחז"ל קבעו: „כוח דהיתרא עדיף" (ביצה, ב'). רש"י מסביר במקום: טוב לו להשמענו דברי המתיר שהוא סומך על שמועתו ואינו ירא להתיר. אבל כח ה־אוסרין אינה ראיה, שהכל יכולין להחמיר אפילו בדבר המותר, התוספות מוסיפים: „אבל איסור ארם יכול להח־מיר עליו בלא טעם". ראה גדולתם של רש"י ותוספות שהם ידעו בכר או מה יקרה בחינוך הדתי ציוני במדינת ישראל, ולא רק זאת אלא כל מתקני־תקנות הרואים שה־תקנה היא גזירה שאין רוב הציבור מקבלה — יש בטלה.

הרמב"ם פוסק זאת אפילו לגבי בית־דין. „בית שנראה להן לגזור גזירה או לתקן תקנה או להנהיג מנהג צריכין להתיישב בדבר ולידע תחילה אם רוב הציבור יכולין לע־מוד בהן או אם אין יכולין לעמוד. ולעולם אין גוזרין גזירה על הציבור אלא אם רוב הציבור יכולין לעמוד בה" (הלכות ממרים ב/ה). החרדים אינם רוב הציבור לכן אין לנהוג לפי פסקיהם או מנהגיהם, שכן הם נוהגים ע"פ התוספות בביצה „מחמירים ללא טעם". ראו עד כמה כוח דהיתרא מגיע אצל הרמב"ם היא פוסק: „וכן אם ראו לפי שעה לבטל מצות עשה או לעבור על מצות לא תעשה כדי להחזיר רבים לדת, או להציל רבים מישראל להכשל בדברים אחרים עושין לפי מה שצריכה השעה" (שם — ד).

האם נוהגים כך? — לא! לכל אחד נדמה שכל המחמיר הרי זה משובח, ואין לך טעות גדולה מזו, מרחיקים את עם ישראל מדת ישראל. זה בדיוק כח שהחרדים ציפו מאז ומעולם — בכדי לומר ב„באלה אי־אפשרי" מכאן שאין להכיר במדינת ישראל כאתחלתא דגאולה.

אחד מעקרונות היסוד של ההלכה היא: „הסב־נו עליהם כל ישראל" כך קובע הרמב"ם בהקדמתו ל„יד־החזקה" ולכן עלינו לפסוק לפי התלמוד הבבלי. גם כיום יש להתרחק מהחששנות הזתירה של רבנים לפסוק „היתרא" כי כל חששות מביאה לידי איבוד־דרך. חז"ל הכירו את החיים האמיתיים ובכל ענין יכלו להגיע לשורשו ולפסוק להיתר, ואילו אנו לא דקדקנו שהדיינים המתמנים לבתי־דין של המדינה יהיו ציונים ויכירו את המדינה והחברה בישראל, וגם שיהיו בעלי חכמה, ענוה, יראה, אהבת האמת, אהבת הבריות, ובעלי שם טוב זה. הרמב"ם מו־סיף לגבי המינויים לסנהדרין שצריכין להיות „בעלי דעה מרובה, יודעים קצת משאר חכמות כגון רפואות, וחשבון, ותקופות, ומזלות ואיצטגנינות ודרכי המעוננים, והקוסמים, והמכשפים, והבלי העולם הזה, וכיוצא באלו כדי שידעו לדון אותם" (הלכות סנהדרין ב/א). התוצאה היא „איבוד־דרך". בתי־דין מלאים מרכבים המזלים לחד־רדיות, בורחים מידיעת חיי החברה האמיתיים כפי שה־רמב"ם אומר: „שידעו לפסוק". הפסיקה מושפעת מ„טמא יאנבר־" החז"ל קבעו: „ועצמים כל הרוגיה זה תלמיד שהגיע להורדה ואינו מורה" (עי' יט) אם אינו רוצה להורות ע"פ חיי החברה האמיתיים למה שיתמנה כדיין?

ולבסוף: אחד מיסודות הציונות הוא קיבוץ גלויות כדב־רי חז"ל: „אמר ר' יוחנן גדול קבוץ גלויות כיום שנבראו בו שמיים וארץ", (פסחים פח). אנו המשולים בכל מצוקה בכדי למנוע ירידה עוסקים בקיבוץ גלויות ובציונות אמי־תית — לנו העבודה ולהם, הבלתי־ציונים, הכסף והכבוד. האם יש לך איבוד־דרך גדולה מזו?!

בזכרון יעקב, מח' הרווחה, אומרים:

לא אחת הבנות המתנדבות הן הקשר היחידי עם קשישים

זכרון־יעקב, פנינת הכרמל, ישוב פסטורלי ומ־שובב־נפש. אבל גם בעיות לא חסרות, וידי שרותי הרווחה שבמקום מלאות עבודה. הפניה ליהושע טלר, מפקח האגודה באזור, תולידה היענות לב־קשת המחלקה לרווחה לתגבור חיילים העובדות המעטות שברשותה. לאחר תקופת ההרצה כבר התברר: ההצלחה מלאה. עבודת הבנות במושבות הברון זוכה להערכה רבה. וכך אומרת מרים בך בעש"ס, מנהלת המחלקה. ברצוני להעלות על נס את עבודת אביבה תנעמי ותמר ממן אצלנו. וכדאי לפרט:

אביבה תנעמי — הגיעה אלנו מראשת השנה. נערה שקטה ומופנמת אך חמה, נפלאה והסורה בעבודתה. עבודתה של אביבה מתחלקת ל־2:

בבוקר היא מרכזת פעילות של מועדון קשישים בשכ' נווה שרת. היא אחראית על פתיחתו של ה־מועדון, הכנת כיבוד לקשישים והפעלה של חוגים המתקיימים בו.

במועדון 2 חוגים מרכזיים: מלאכת יד ולימודי תורה. כמו כן אביבה פעילה בתחום פעילויות חריגות ומיוחדות כמו: מסיבת חנוכה, נטיעת עצים בט"ו בשבט, טיולים וכד'. במקביל, היא מבקרת קשישים חולים ונמצאת בקשר עם האוכ־לוסייה הקשישה.

בשעות הצהרים עד אחה"צ היא מדריכה במוע־דונית טיפולית הנמצאת בבנין שבו כ־50 ילדים בשכ' רמת־צבי וכד'. היא עובדת שם בשיתוף עם החורים, עמידר ו־2 סטודנטיות לע"ס העושות ע־בודתן המעשית בלשכה.

גם עבודתה של **תמר ממן** מחולקת ל־2:

היא מדריכה קבוצת נוער בגילאים ת1—13 (ז' ח') במועדון „רועי" בשכ' נוות שרת בשעות אחה"צ ובשעות הבוקר היא נמצאת בקבשר עם העו"ס כמטוי"ת. היא מבקרת קשישים בבתיהם לבד וביחד עם העו"ס, מאתרת צרכים ומעורכנות את העו"ס, לא אחת ביקוריה ודמותה הם קשר יחיד של הקשיש לעולם החיצון והיא עוזרת לנו לאתר את קשייו.

עלי לציין שגם תמר מסורה לעבודתה וחוות תזעת המתקבלות מהשטח אוהדות וחיוביות.

לסיכום —

הנני להודות למר יהושע טלר, האחראי על הב־נות לאגודה להתנדבות בעם על תרומתם למקום למקום ועל פעולתן החשובה לאין שעור של בנות אלו.

ליחיאל יוסף

ברכות להתמנותך לתפקיד

יו"ר מח' החינוך בראש־העיין

הנהלת האגודה

נאוה ליבוביץ המפקחת

לאריאלה לדני

בת שרות בקרית גת

ברכות לנשואיך

הנהלת האגודה

לאורנה גיאת (בנאי) ובן זוגה

שפע ברכות ואיחולי הצלחה

לרגל נישואיכם

עד מאה ועשרים

מאחלים:

שרים רחל ורחמים

ובנות השרות מגן־יבנה

מועצת האגודה החליטה לתגבר הסיוע לתחום החינוך הממ"ד בשנה הבאה

מועצת האגודה התכנסה ל־דיון מקיף, בראשותו של מר אברהם דימנט. המועצה דנה והעריכה את סיור חברי המו־עצה במרכז האגודה בדרום ה־ארץ. הרב דניאל שילה, גב' יהודית פולק, מר משה כהן, מר שאול יהלום, מר עוזיאל ברוק ומר פלטיאל איזנפל הי־ביעו התרשמותם ושביעות ר־צונם ממה שראו בסיור זה.

מרכזות האגודה, גב' מרים פ־אר סקרה את המגמות וה־תהליכים הקשורים לסיור ה־הרשמה לשנת תשמ"ז. בעקבות הדברים התקיים דיון מעמיק והוחלט על תגברת הצבת בנות השירות לתחום החינוך הממ־לכתי־דתי.

מועצת האגודה שמעה גם דו"ח על המו"מ עם משרדי הממשלה ועל התנכלות אחד מראשי משרד החינוך לשרות הלאומי הציוני. ההנהלה הח־ליטה למחות בפני שר החינוך על מגמה זו של הפקיד הבכיר.

פרויקט חדש:

בנות חו"ל תעשנה בישראל שנת ש.ל.

בנות חו"ל תשרתנה באגודה להתנדבות בעם. במסגרת פרו־יקט חדשני שיזמה האגודה לשנה הבאה, בנות רבות מק־הילות יהודיות ברחבי העולם פנו בבקשה לשרת בישראל, לפחות שנה אחת. כדי לעודד מגמה זו, המבשרת לא רק על אחדות יהודית אלא גם יכולה להיות קטליזטור לעלייה אר־צה, שיגרה האגודה חומר פר־סומי רב לכל הקונסוליות הי־שראליות ברחבי העולם, כדי להעניק את מירב האינפור־מציה לבנות כיצד להרשם ומה מוצע להם בארץ.

ההנחה, כי גם בנות יורדים תגענה לישראל בדרך זו, ויחיה זה השלב הראשון בדרכן חזרה הביתה לישיבה של קבע.

סגוניות ראשונות של פרויקט זה כבר שרתו כאן השנה (ש־לוש בנות) אך לשנה הבאה מצפים לכ־50 בנות.

נמסר כי לחילופין, ועבור בנות שלא תוכלנה להגיע ל־ישראל, מכינה האגודה תוכנית לשנת שרות במקומותיהן אם במסגרת של רווחה, חינוך וב־ריאות בבתי־ספר, בתי־חולים והמסגרות־סעד ושיקום המיוע־דות ליהודי המקום.

הגדות לילדים חולקו על־ידי הבנות לילדים בבתי־חולים ולמשפחות מצוקה

יו"ר האגודה דב פרומן, חילק ערב חג הפסח, אלפי הגדות לילדים לבנות המתנדבות ב־תחומי החינוך, הרווחה והב־ריאות.

ההגדה המרשימה הוענקה על־ידי הבנות לילדים שבטי־פולן והמבצע התקבל בהרבה התלהבות. בבתי־החולים יסבו הילדים עם ההגדה ל"סדר" שיתקיים במחלקותיהם. דב פ־רומן כותב בדברי ההקדמה שלו כי תכני הרות, החרות והגאולה הנשאבים מן ההגדה הן השלמה לערכי העזרה לזולת וה־נתינה שהבנות מגשימות בעצם שרותן הלאומי.

בבית הספר „ניב" לחרשים:

לבנות המתנדבות חלק גדול בהצלחתנו החינוכית

העבודה של בנות השרות ה־לאומי בביה"ס לחרשים „ניב" בת"א כבר היתה למסורת של הערכה ההדדית. הבנות השתל־בו במהירות בצוות בית הספר למדו את ה„שפה המדוברת" והסכו למסייעות בכל. אומרת שושנה מוניסור, מנהלת בית הספר: „כבשנים שעברו נת־ברכנו גם השנה בשתי בנות השירות הלאומי: ציפורי אסתר וציצוביץ שירה.

אני שמחה לציין שאסתר ו־שירה עושות את עבודתן ה־נפלאה בבית ספרנו במסירות, באהבה ובאחריות רבה. לש־תיהן חלק גדול מאוד בעבו־דתנו החינוכית בביה"ס ובהי־שגים הלימודיים של תלמידנו החדשים ובכל זאת הודות ל־קשר החם, שהצליחו שתיהן ליצור עם תלמידינו ועם צוות ביה"ס.

כולנו ב„ניב" המורים וה־תלמידים כאחד רוחשים לש־תיהן את מלוא ההערכה וה־אהבה על יחסן החם ותרומתן הברוכה בעבודה הרבה הנע־שית בבית ספרנו. אני מקווה אי"ה שבשנה הבעל"ט נתברך בשלוש בנות כמותן".

לפי ההצלחה בעבר והתגו־בות המצוינות של ההנהלה, ובעיקר של התלמידים שקשרו קשר נהדר — ומתמשך — עם הבנות, יש להאמין כי בשנת הבאה תהיינה שלוש בנות ב־„ניב".

ש.ו.

השתא עבדי — לשנה הבאה בני־חורין

לקט פרפראות וסיפורי הווי ומנהגים לפסח

ההכנות לקראת חג הפסח מתחילות מיד לאחר הפורים והן כוללות שיפוץ וניקיון הבית וכן הכנות לקראת חגיגות שב־עת הימים.

ג'ירדאק' ו„סדרים"

בבגדד אין קיימים בתי חרו־שת למצות. כל משפחה אופה לעצמה את כמות המצות שהיא נזקקת לה בתנורי חרס גדולים המיוחדים לשם המצות.

מצות אפית מצה מדקדקים בה ביותר אנשי בגדד והיא מסורה לגברים.

בתחילה חרים אחר קמח שמורה, טוחנים אותו בריחיים, במזיגה או במכונת טחינה מ־יוחדת.

רבנים מומחים עוקבים ב־דקדוק אחר שלביה השונים של מצוות המצה: לישה, רקוד, גלגול ושמכום העיסה, ובדיקת הידים והצפורנים של המתעסקים באפיה. רק לאחר בדיקה קפ־דנית מקבלת המצה את האי־שור הסופי „להבוריר".

שני סוגים של מצות אופים. מצות עגולות הנקראות „ג'יר־דאק" דקות וזך לאכילה במשך שבעת ימי חג המועד.

נוסף לכך אופים במיוחד ב־ערב פסח, מצות עבות שנק־ראות „סדרים" — „לכבוד ה־סדר".

ואם רבה התכונה באפיית ה„גירדאק" הרי באפיית ה„סדרים" על אחת כמה וכמה. את מצות ה„סדרים" לשים ב„מים־שלנו" שנשאבים סמוך ל־בין השמשות של ליל ערב פסח. והסכך שביניהם נהגו להצניע לילדיהם בחג הסוכות היו מסיקים בהם התנור ב־שעת אפית המצות.

* * * *

ליל הסדר

בליל הסדר כל בני הבית מסובים אל השולחן בתלבים. אור־יקרות מופץ על השולחן הכולו מגדול ועד קטן, עיניהם מאירות באור החג הקדוש.

אחר שתיית כוס ראשון ו־טיבול ראשון (טבילת הכרפס בחומץ או במיץ לימון) נוטל האב את ה„סדר" האמצעי ו־מחלק אותו לשנים בצורת האותיות ד' ו־ה'. החלק הקטן בצורת ה־ד' מניח בין שני ה„סדרים" המונחים בקערה, ואילו את החלק הגדול בצורת ה' עוטף במטפחת משי יקרה, וקושר אותה באלכסון על חוטו או על גב בנו הקטן.

וכך הוא אומר לו: „אקדון זה אני מפקיד בידיך עד סוף הסעודה, עד בוא שעת האפי־קומן והיה אם יגנב מעמך עליך לשלם לי סך אלף ליירה זהב".

והבן מקבל בשמחה ומשגיח בשבע עינים לבל יאונה חלילה דבר לפקדון היקר, שהוטל עליו לשמרו.

לאחר אמירת „הא לחמא עניא" שלוש פעמים בארמית וב„שרח" (תרגום ערבי־בבלי) קם הבן המצויד באפיקומן על עמדו ודו־שיח זה מתגלגל בין המסובים.

האב: מאין באת?

הבן: ממצרים.

האב: ולאן אתה הולך?

הבן: לירושלים.

האב: והצידה לדרך — היכן היא?

הבן: הנה על גבי.

ומיד לאחר מכן שואל הבן „מה נשתנה" וממשיכים בסדר ה„הגדה".

מנהג זה מיוחד רק לבבלים שנוהגים בו מדורי דורות. ה„הגדה" נקראת בתרגום ערבי־בבלי, וכן הוד סלסולים ונגו־נים מיוחדים.

נוהגים לחלק את קריאת ה־קטעים בין המסובים. האב או עורך הסדר מכבד מפעם לפעם את אחד המסובים, לפי סדר חשיבותו בקריאת קטע זה או אחר.

ישנם קטעים שרבים עליהם המסובים והזכיה בהם נחשבת להישג מיוחד. כגון: „היא ש־עמדה" ועוד.

בשעת הקראת עשר המכות וכן דצ"ך, עד"ש, באח"ב, נוטל האב כוס יין מלאת וגדושת וכל אימת שהאב מזכיר שם „מכה" הוא שופך מקצת היין לתוך כלי ישן והמסובים מז־כירים באותה שעה שמותיהם של שונאי ישראל בדור זה ובדורות עברו.

כך למשל:

האב: דם.

המסובים: יחול על ראש המן!

האב: צפרדע.

המסובים: יחול על ראש ע־מלק.

ועל דרך זה מזכירים כל שונאי ישראל שבאותו זמן. ל־אחר זאת זורקים את הכלי הרחק מן הבית ובטוחים שיביא ה' כליה על כל שונאיהם של ישראל בכל אתר ואתר.

* * * *

בין בני לבין חמי — —

בערב פסח לאחר־חצות אמר פעם רבי לוי יצחק מברדיטשוב אל השמש שלו: בוא ונטייל מעט ברחובות ובשווקים של ברדיטשוב.

יצאו ופגעו באחד הערלים, ממעבירי־גבול ומבריחי־מכס. העמידו רבי לוי־יצחק ושאל אותו בלחש: האם יש לך איזו סחורה „אסורה" הבאה מעבר לגבול?

— יש מכל המינים, צמר ושיראים, מכל מה שתעין רואה והלב חומד, — ענהו הגוי. הניחו רבי לוי־יצחק והלך עם השמש שלו לרחוב היהודים. פגע באדם־מישראל, שהוא מ־מהר ללכת לבית־המרחץ לכ־בודו של חג. העמידו ושאל אותו: יש לך חמץ בביתך או ברשותך?

— חמץ? — נרתע הלה — רבי ומורי, מה עול מצא כבוד־תורתו בי, כי יחשדני שאשאיר חמץ בביתי בערב־פסח לאחר שש שעות?!

פטרו לשלום והלך הלאה.

פגע ביהודי אחר ושאלו: יש לך חמץ?

נעץ הלה שתי עינים תמהות ברבי לוי־יצחק והתחיל בוכה: רבי, יהי חלקי עם שחושדין אותו ואין בו. חלילה לי לחש־הות חמץ ברשותי לאחר חצות!

נשא רבי לוי־יצחק עיניו כ־לפי מעלה ואמר:

ה' אלהי ישראל, השקיפה מ־מעון קדשך, מן השמים, וראה את עמך ישראל איך ששומרים הם את מצוותיך: קיסר רוסיה מלך אדיר הוא, כמה שופטים ושוטרים ובתי־אסירים יש לו, כמה אנשי־צבא וחיילי־משמר העמיד לפקח על הגבולות שלא להבריח סחורות־חוץ, ואף־על־פי־כן מכניסים כל מיני סחו־רות מחוץ למדינה ומצויות הן למכירה; ואתה הזהרתנו: „לא יראה לך חמץ", לא העמדת עלינו שוטרים ולא אנשי צבא — ובערב פסח מבעוד־יום אין משהו חמץ מצוי בבית ישראל. ראה מה בינך לבין בני חם!

* * * *

מאוצר החיוך והחרוז לחג — חילופין

כשישב רבי יונתן על כסא־הרבנות בפרג היה הבישוף האסלבוייר רגיל להתווכח עמו בעניני אמונות ודעות. הבישוף היה בא עליו בחבילות של רא־יות, שדתם דת אמת ורבי יונתן סותר ראיותיו ומוכיח, שדת ישראל אמת לאמתה.

פעם אחת אמר לו הבישוף, לרבי יונתן: — בוא ונחליף השיטה. אני אהיה טוען לדת ישראל ואתה טוען לדת הגו־יים. — לחיי, — מסכים עמו רבי יונתן.

— בוא וראה, — פותח ואו־מר הבישוף — ישראל פוסחים פסח והגויים פוסחים פסח. תי־נח ישראל ירדו למצרים, נש־תעבדו לפרעה ויצאו מעבדות לחירות. ואילו הגויים מה להם אצל פסח? כלום למצרים יר־דו? כלום לפרעה נשתעבדו?

— לא היא, — מתיר רבי יונתן — אף הגויים בכלל יציאת מצרים. שכן אלמלא יצאו ממצרים, אלוהות להגורים מניין להם?...

* * * *

בא לנוח תחתיו

בפרוס הפסח מצאו את מרדכי חבר יושב בביתו של חיים שכנו המנוחם. אמרו לו: עד שאתה מנחם כאן מוטב שתהיה הולך לביתך ויושב כחלכה.

החזיר מרדכי: — אי־אפשר. קודם יום־טוב עמוס שכני זה עבודה רבה, ואין לו שעה פנויה לנוח. אני יש לי הרבה שעות פנויות, ובאתי אליו לנוח תח־תיו...

* * * *

יהודים רחמנים בני רחמנים —

רבי שמואל מוהליבר היה נותן דעתו על מצב ישראל העובדים עבודת־המלך ומודיע להם חיבה יתרה. אף היה מתקין להם ממון מחוץ... כשר המטבח... ביתו ... ימים טובים.

פעם אחת, בפרוס הפסח, נכ־נס אצלו ... ואמר לו: רבנו, שנה זו שנת בצורת היא, והיוקר מאמיר מיום ליום ובני־העיר אינם יכולים להתקין צרכי פסח.

— אם כן, — אומר רבי שמואל — נומין את הדיינים ונתיר קטניות בפסח זה.

— רבנו, — אומר הפרנס — תבוא עליך ברכה. מיצר ודואג הייתי כיצד אספק צר־כיהם של החיילים בפסח. עכ־שיו נחה דעתי, אף הם יאכלו קטניות.

— חיילים מישראל? — סולד רבי שמואל — לא הוא כוונתי. בעירנו, אני, מר ובכל בני־העיר הרשות בידנו לאכול קטניות בפסח זה. ואילו חיילים מיש־ראל חייבים אנו להאכילם מא־כלי פסח ומעדני יום־טוב כמו בשנים כתקנם.

רותי מוסל, בוגרת „אמנה" משרתת בגן טיפולי ובמושב עלמה.

לאה נאמן — בוגרת תיכון דתי בצפת, משרתת בגן ספ־סופה ובמושב כב"ז.

שרית בן־יעקב — בוגרת „אמנה" משרתת בביה"ס המקיף ובעלמה.

בעקבות הכתבה בגליון הקודם על בנות מרום־הגליל שיגרו לנו אנשי המועצה את תמונותיהן: „הן עושות עבודה נהדרת וראויות לשבח ולפרסום", כתבו. אז הנה חלק מן התמונות:

איילת סיון, בוגרת „אמ־נה" משרתת ב„מקיף" ו־בכפר שמאי.

לימור שניוס מאולפנת ק. ארבע, משרתת בדובב וב־מירון.

עשי לך רב: עוד על ילדי תימן

בגליון הקודם נפלה טעות: במקום הכותרת ילדי כ ר ז י ל צריך לכתוב ילדי ת י מ ן הנה הרחבה נוספת של הדברים:

עשי לך רב...

שולה: אני משרתת בתחום חינוך בישוב שרבים מבניו הם בני תימן. ראיתי את כאבם הענו נוכח האדישות שבה נתקלת דרישתם לחקור לאן נעלמו ילדי תימן האבודים. מאידך — אני יודעת כי חשיפת הילדים האבודים — פירושה פתיחת פצעים לילדים ולסביבתם. מה דעת ההלכה?

דליה. מ.

הרב אפרים זלמנוביץ משיב:

הנני להביע חששותי מפני הקמת ועדה לחקירת הפרשה על דבר העלמם של ילדי תימן. בהתחשב בזמן הרב שעבר מאז ועד היום, סביר להניח שהילדים בגרו ונשאו נשים ונולדו להם ילדים. מי ערב לנו שכל הנישואים כשרים הם. אל נשכח! האימוץ נעשה ללא כל רישום מסודר ולא אחת בגניבה. על כן כיום לא נותר לנו אלא להשען על אבינו שבשמים. „שומר פתאים ה' דלותי ולי יהושיע", שיכפר על מעשים רעים אלה וימנע תקלות וצרות.

הרמב"ם (הלכות מלכים פי"ב ה"ג) פסק שאפילו מלך המשיח אין לו רשות לומר על משפחה שהיא „בחזקת כשרות זה ממזר וזה עבד שהדין הוא שמשפחה שנטמעה נטמעה".

אע"פ שאני שולל הקמת ועדת החקירה מן הראוי לקיים בפרשה דיון בכנסת, להוקיע ולגנותה ואף לצרף את ה־400 המשפחות הכואבות כאבם הנורא עד עצם היום הזה, למשפחת השכול בישראל. להשוותם למשפחות אחרות בישראל שבניהם נפלו על מזבח תקומת מדינת ישראל.

פני אל המומחה — „מתנדבון" לשרותך:

כיצד מתמודדים עם חווית הסבל והמוות בבית־החולים?

עונה — ד"ר דוד עזריה, פסיכיאטר והומאופת:

שאלה: אני משרתת בבית־חולים במרכז הארץ והתפקיד גורם לי להרבה סיפוק, הרגשה של בנ־רות ומעבר לכל: גיליתי שיש בכוחי לעזור לאח־רים. אולם עם זאת אני עובדת במחלקה בה מאושפזים חולים קשים, והמראות שאני חוה איתם יום־יום מלווים אותי גם ביציאה מבית־החולים. המפגש עם המוות, שהוא נפוץ אצלנו במחלקה (אתמול עוד עודדתי חולה, והיום בבוקר באתי ומצאתי מיטה ריקה) גורם לי לתחושה של אובדן וחרלון ויוצר אצלי תרבת רגעים של דכדוך. כיצד עלי להתמודד עם כך?

ביקשנו את תשובתו של ד"ר דוד עזריה, פסיכיאטר והומאופת. מן הידועים באר, שהתפרסם כמי שחותר להקניית שיטות המעודדות צמיחה, איכות חיים וחיזוק המערכת החיסונית־נפשית של האדם.

עונה ד"ר עזריה:

למפגש הראשוני עם סבל, כאב ומוות צריך ללכת כשאתן מצוידות ב„צינעה אינטלקטואלית" — עם כל הרצון ללמוד את הבעיות וליצור את הגשר האנושי ולאו־דווקא עם המחשבה שאתן יכולות לפתור את הב־עיות. כי עצם העובדה שאת נפגשת עם אדם סובל יוצרת את ההקלה המתבקשת. המפגשים, הרבים עם אנשים במצוקה גופנית ונפשית יוצרים אצלך תכונה של אדם מבין, שיכול לקלוט מסרים של אחרים ולעזור להם להת־מודד. הוא יכול לסחוב עם האחרים את צרותיהם. אבל לא לסחוב את הצרות הביתה, כפי שאכן חשים בפגישות הראשונות. לכן, הרגשת התסכול שלך בימים הראשונים לעבודה בבית־החולים, במיוחד כשאך לפני ימים אחדים יצאת מתמימה של ביה"ס התיכון ובית ההורים המוגן והמפנק. הרגשת תסכול זו היא ברורה. את רוצה לעזור ולסייע עוד ויותר קצרה מלהושיע ואין לך מרשם בדוק להצלחה. זה טבעי, אבל נכונות לפתיחות ורצון לעזור, והיכולת שלך להעלות חיוך על פני החולה — זה פיצוי הממלא גם את יישותך ונוסף בך עידוד ותקווה. לאט לאט תלמדי שהנתינה הזו מעניקה לך חוסן נפשי, ומסייע לך בחיים כולם וזה נכס שלא יסולא בפז. הרבה אנשים היו רוצים בתקופת הרצה כזו אל תוך החיים עצמם בגיל כה צעיר מפני שתקופה כזו מחשלת, וגם אם עכשיו זה קצת מדכדך ועגמומי, הרי השכר לשנים הבאות הוא עצום. המתח והדכאון הנוכחיים יחלפו והער־כים הבסיסיים שספגת כאן ילוו אותך כל חייך.

„קום התהלך בארץ" — דרך להעשרה בנושאי יהדות, המועברת במרכז להעמקת חינוך יהודי.

י. פריימן, מנהל המרכז להעמקת חינוך יהודי:

פרויקט ייחודי של הבנות המתנדבות

במרכז להעמקת החינוך היהודי בחיפה 32 כיתות שמנו 1027 תלמידים, ומפעילות אותו בנות בשרות לאומי כפרויקט נסיוני וייחודי. בבתי־ספר כלליים. בגליון הקודם פרסמנו על־כך כתבה וזכינו לתגובות רבות. להלן מובאות מדברי 2 תלמידים ומורה מבין המבקרים — כפי שנכתבו למנהל הפרוייקט י. פריימן: המורה דליה רגב, ביטאה את התרשמותה מיום הפעילות של תלמידיה במרכז במלים אלה:

„המרכז הוא פנינה וחבל שבית הספר התיכון העירוני א' הסמוך אליו, אינו מנצל את העושר הטמון בו. במיוחד אנו שואבים קורת־רוח מתגובות התלמידים. שלמדו אצ־לנו והוד לנו על הרחבת הדעת על החוויות שהוענקו להם".

תלמיד מכיתה ו' בביה"ס „עין חיים" אמר:

„אני מאושר שלמדתי והכרתי יותר את מורשת ישר־אל. מורשת ישראל היא הבסיס למדינתנו. עכשו כשאני יודע יותר על הערכים של עמנו, המדינה יותר אהובת עלי".

מבית־הספר „אהוד" כתבו לנו תלמידי כיתה ה':

„בבקורנו העשרתם אותנו בידע רב ובחיבה מלסודת היהודית היקרה לנו והתורמת לאיחוד עם ישראל. תודה מקרב לב ולהתראות בארועים נוספים".

באופן כללי:

הודות להדרכה היעילה, שהעניקה לבנות, הן השכילו להכין ערכת לימוד מאלפת ומעניינת בנושא „הלוח העברי". ואמנם, התלמידים, שהשתתפו בימי הפעילות נהנו והתעשרו בידע רב — יעידו על כך הדברים הם והמורות והמורים שלהם.

לא נכחד, שהיו גם הערות ביקורת והצעות לשיפ־רים — אנו מברכים עליהן וניעזר בהן בתכנון עבודתנו ובביצוע התוכניות בעתיד.

ב"ה, יום ו' ט' ניסן תשמ"ו (18.4.86)

בעריכת מלכה שכטר

גליון מס' 227

שלום ילדים!

חוץ כדי עבודות הפסח, בהטיית אוזן אחת בלבד, שמענו על הארועים המפתיעים, המתרחשים עתה בכוכב הלכת הרחוק „עולם הפוך".

מות שנים אחדות משתולל שם יצור אלים ומטורף, שליט המחוז „פחדוניה" ומטיל אימתו על כל מחוזות הכוכב ויצוריו. שם היצור הזה — טרורי. הוא שולח את נתיניו הנאמנים לכל פינות ברחבי הכוכב והם חוטפים, פוצעים והורגים כל מי שאינו מוצא חן בעיניו. הם זורעים אימה ותרש בכל מקום ובתמורה לכך זוכה טרורי לשירי הלל ושבח מפי יצורי „עולם הפוך", הרועדים מפחד.

יצורי הכוכב כבר אינם מעיזים להתהלך ביחידות. הם נעים רק בשלשות כששומר חמוש מלווה אותם. בחלליות שלהם מותקנים כלי הגנה חדישים נגד חטיפות־חלל, משטחי ההמראה מבוצרים ושליטי המחוזות משתדלים בכל יכולתם לקשור קשרי ידידות ומסחר עם טרורי ויצוריו.

רק בקצהו השני של „עולם ההפוך" נמצא מחוז גדול אחד שיצוריו אינם משלימים עם סגנונו של טרורי. „יש ללמד אותו לקח", אמרו. „צריך לעצור את רציחותיו ולהציל את יצורי הכוכב שלנו", אמרו. „יש לדבר אליו בשפה היחידה שהוא מבין", אמרו. ובלילה אפל אחד יצאו והיכו בו מכה רבה. פגעו ב„פחדוניה" מחוזו, בביתו ובמשפחתו. שירגיש פעם.

הכל היה יכול להיות יפה וטוב אילולי התחילה מיד למהרת אקהלת זעקות השבר והתחנונות הקולניות של בני המחוזות המוכים, החרושים והנרדפים שמסביב..

„איזו אלימות!", קראו. „לחתנפל על מחוזו של מר טרורי, ידידנו הטוב משכבר הימים, בלי שום התגרות מצידו. ממש „לא פייר". ומיד הזדרזו להוסיף: „לנו אין כמובן כל חלק בהתקפה נפשעת זו".

באמת, דברים מוזרים מתרחשים שם על כוכב הלכת „עולם הפוך". מזלנו שאנו חיים בעולם אחר, שפוי, הגיוני ומתוקן.. אם כך, כל מה שנותר לנו לעשות הוא — לחזור לעבודות הפסח שלנו.

שלכם בברכה,
מלכה

והובא אל הכהן...

צרעת באה על חטא לשון הרע וכרגיל, רכילות מדברים על המנהיגים והכהנים. מובן שהמדבר לשון הרע לא ירצה ללכת אל הכהן מרצונו הטוב, לכן — „והובא". (ר' חיים מוולוזין)

* * *

ולקח למטהר שתי צפרים...

צפור בגימטריא — שלום. מכאן רמז למדבר לשון הרע שחטאו לא יכופר עד שיתקן מה שקילקל ברכילותו. האריד בין אחים וידידים — חובה עליו להחזיר את השלום על כנו. (הספרים)

* * *

זאת התורה לכל נגע הצרעת...

זאת התורה — רפואה שלמה היא לכל המחלות ולכל המיחושים, „לכל נגע הצרעת". וכדברי חז"ל (עירובין נד): חש בראשו — יעסוק בתורה, חש בגרונו — יעסוק בתורה וכו'. (דגל מחנה אפרים)

* * *

והזרתם את בני ישראל מטומאתם...

מלשון „נזר" ועטרה. כשבני פורשים מטומאת העולם ומיטהרים בקדושה — הם „ישראל אשר בך אתפאר" ומעלים בזה עטרה לראשיהם. (שפת אמת)

בלון על קוץ / מאת מלכה שכטר

בָּלוֹן נָפוּחַ
הִתְבַּלְבֵּל.
הִתְגַּלְגֵּל בָּרוּחַ,
הִתְפַּתֵּל,
הִתְגַּלְגֵּל
וְיָשַׁב עַל
קוֹץ לָנוּחַ.

קָרָא הַקּוֹץ
בְּקוֹל בָּטוּחַ:
„בָּלוֹן עַל קוֹץ?! —
עוּף מִמֶּנִּי, קְפֹץ!
אֲנִי יָכוֹל
גַּם לְעָקֵץ!"

„הַה־הַה־הַה
וְגוֹל־גוֹל־גוֹל"
צָחַק בְּקוֹל
בָּלוֹן עָגֹל,
„כָּל כָּךְ מַצְחִיק —
קוֹץ מְדַבֵּר „קוֹצִית",
הַה־הַה־הַה
וְגוֹל־גוֹל־גוֹל.
אַתָּה קָטָן
אֲנִי — גָּדוֹל.

אַתָּה רַק פָּסִיק
רָזֶה קָטָן,
מַקְלוֹן דַּקִּיק.
שְׁבַב־עֵץ, —
לְעַג בָּלוֹן
וְהִתְ־פּוֹ־צֵץ...

דלים ומאושרים

מספרים על „השרף", רבי אורי מסטרליסק שחסידיו היו עניים מרודים ברובם. והיה ה„שרף" משיח איתם בעניני עבודת השם בלבד ולא התייחס כלל אל מצוקותיהם ומחסורם.

פעם אמרה הרבנית ל„שרף":

— מדוע אין אתה דואג להסידיך ומתפלל עבורם שייושעו מעוניים ושיצאו ממצבם הכספי?

— מה אעשה והם אינם רוצים כלל בעושר וברווחי ממון — ענה ה„שרף". — אם אינך מאמינה לדברי, תוכלי מחר לראות במו עיניך שאכן כך הוא הדבר

למחרת בעת התפילה כשהגיע למשפט „והעושר והכבוד מלפניך.. ובידך לגדל ולחזק לכל" — הרים את שולי מעילו, ניגש אל כל אחד ואחד מחסידיו שהתפללו בבית המדרש ואמר:

כל החפץ כסף, יכניס ידו לכנף בגדי ויגיע אליו כסף מלוא חופניים!
איש לא ניגש ואיש לא הושיט ידו...

(מעשה צדיקים)

דעיונות לפרשת מצורע

ד"ר נ.ד. סרבר

נגע צרעת יבוא לאדם
על דברי רכילות ולשון הרע
איש לא יוכל לטעון: „לחז"ם",
ויכלמי עליו כי חובו לא פרע.
כי המרבה לדבר דברי לעז
בנתון בתוך טומאתו
לא ימצא מרגוע וכעס
והרחק מנפשו — תומתו
ויתחלף לו הענג בנגע
ולא רק חילוף אותיות.
עת התפוץ להישמר מן הנגע —
זכור נא טהור תמיד להיות.

* „לחז"ם" — לא היו דברים מעולם.

שבת הגדול — על שום מהו?

מפני שזו שבת הראשון שנכנסו בני ישראל למצוות כנאמר: „דברו אל כל עדת ישראל לאמור בעשור לחודש הזה ויקחו להם איש שה לבית אבות (שמות י"ב ג')".

(אבודרהם, חזקוני)

בר מצווה

ילד שהגיע לגיל שלוש עשרה ונכנס לעול מצוות נקרא „גדול", כך גם ישראל שנצטוו במצוה ראשונה — לקיחת קרבן הפסח, נעשה בר מצווה ומכילא „גדול" ולכן „שבת הגדול".

(מעינה של תורה)

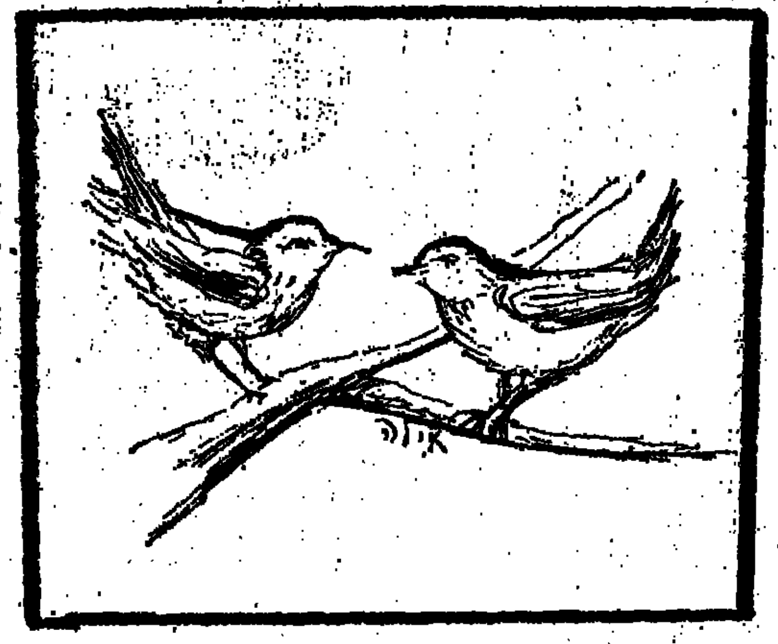

צפרים נראו בארץ...

הזרזירים

מאת רחל שילוני

בְּשָׁעַת בֹּקֶר מְעֻנָּן זֶה הָיָה.
הַשָּׁמַיִם בְּעָנָן תְּעוּפָה כֻּסָּה.

לֹא יָכְלָה הַשֶּׁמֶשׁ לִקְרֹעַ סוּגָרָהּ,
הֶאְדִּימָה אֶת עֲנַן הַצִּפֳּרִים בַּחֲמָתָהּ.

וּמִתַּחַת הַלֶּהָבָה הָאֲדֻמָּה,
עֲנַן הַזַּרְזִירִים בְּאֹפֶק דָּאָה.

הֶעָנָן הַשָּׁחוֹר נָע וְלַהֶבֶת הַשֶּׁמֶשׁ בְּתוֹכוֹ.
לֹא רָאִיתִי תְּחִלָּתוֹ, לֹא רָאִיתִי סוֹפוֹ.

מִי צִוָּה עֲלֵיהֶם כֶּנֶס הַתְּעוּפָה?
מִי יִתֵּן לָהֶם הַצָּו „בַּחֲזָרָה"?

עוֹד הָעֵינַיִם עוֹקְבוֹת בְּפֶלֶא הַנָּע,
וְהַמַּחֲזֶה הָאוֹר־קוֹלִי כְּלֹא הָיָה.

וְאֵין עֵדוּת וּמִי יֹאמַר שֶׁרַק לִפְנֵי רֶגַע,
נָע לוֹ עֲנַן תְּעוּפָה

מתי יאכלו רב וכומר בקערה אחת?

האפיפיור ביקר בשבוע שעבר בבית הכנסת הגדול ברומא וקרא באוזני הנוכחים ובינותם רבה הראשי של אירופה הרב טואף, פסוקי תהילים בעברית...

רבי יונתן אייבשיץ, רבה של פראג, הוזמן פעם אל שולחן החשמן. בוקשו להלוך על כבוד רב ויהודי של ציכוסלובקיה והגישו לו מאכלים כשרים בכלים כשרים שהוכנו לשם כך מראש. הבישוף רצה להרגיז את הרב והגיש לו מאכלו שלו.

שאל רבי יונתן:

האם אינך יודע, אדוני הבישוף הנכבד, שמאכלים אלה אסורים עלינו, היהודים?

אבל אדוני הרב, הגיב הבישוף, מתי סוף סוף נוכה שנינו לאכול מקערה אחת?

אם ירצה השם, השיב רבי יונתן, הדבר יקרה ביום חתונתך, אדוני הבישוף (לבישוף נוצרי אסור כידוע להתחתן לעולם)...

* * *

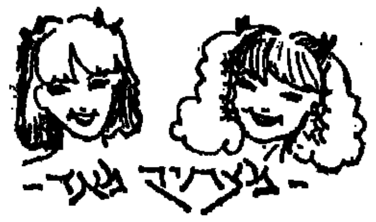

חולפים ברגל

מוטקה בא לרופא ומתלונן על כאבי גב קשים. אומר לו הרופא:

— חשוב מאד שתלך הרבה. אני מציע לך ללכת שעתיים בכל יום.

— מתי, דוקטור, לפני שאני מחלק את המכתבים או אחרי זה?

עבודתו — שואל מוטקה חוזה.

* * *

טורקי חגון

בזמן השלטון התורכי בארץ הפרסם פקיד טורקי אחד בשוחד רב, ואת בגלל הספור הבא:

יהודי מנהל חשבונות ממשלתי אחד המועמדים לתפקיד נתן לפקיד הטורקי בשוחד סוס עם זהב. כעבור יומיים נתן לו מועמד אחר חמישים אלף שקל שוחד. הלך הטורקי והחזיר למועמד הראשון את הסוס שלו ואמר: „אני רוצה להחליט ביושר, בלי משוא פנים לאף אחד...".

החג המבריא

ורא ים? - כותבים!

„מה נשתנה הלילה הזה מכל הלילות", ובאמת, מה נשתנה בכל השבועות האחרונים? רבקה צוחקת ושמחה, החוורון נעלם והיא שרה וצוהלת. והכל — בגלל חג הפסח שנכנס בה כח. לולא החג שאילך אותה להשתתף בעבודה ולאמץ כוחותיה, לא היתה מבריאה לעולם.

מאז חוגגת רבקה מדי שנה שני ימי הולדת: האחד — בו יצאה לאוויר העולם והשני — בחג הפסח, יום בו כאילו נולדה מחדש.

כך גאל חג הפסח את רבקה מהמחלתה ויהי רצון שתבוא גאולה לכל שאר חולי ישראל ויבריאו בגופם ובנפשם.

מאת:
מרים בורנסקי
כתה ה', קרית הרצוג
בני־ברק

גשם ולעפות. ערפל. אנשים במעילים ומטריות בודדים. ילדים מקפצים בשלוליות ואמהות מצוות בדאגה מן החלונות. מעפות לולייהן ערייין לא חזרו מבית הספר.

רק רבקה שוכבת במיטתה, קודחת מחום. חולה היא בדלקת ריאות. מזה חודש ימים שלא באה לבית הספר ועדיין לא ביקרה אותה שום ילדה. עצוב לה לבדה, בלי חברה.

הימים עוברים. אביב מתקרב ועמו חג הפסח. הצפורים כבר מציוצות, השמש כבר חודרת לחדר ובחצר פורחות כבר חרציות צהובות. בבית — דאגה אחת גדולה, רבקה! מה יהא עליה, מה גור עליה משמיים.

עוד בשבוע שעבר ביקר כאן הרופא ואמר כי עוד סכוי אחד לה: לנסוע לבית הבראה לכפר. השמש, האוויר והאוויר, שבכפר ודאי ישפיעו עליה — כל אלה ויסובו אותה. מאז אומן ביקרו, כל הבית כמרקחה. תכונות רבה בכל. בעוד שבוע תיסע רבקה לבית ההבראה.

רבקה נוסעת ברכבת. בתים חולפים נגד עיניה. הנוף משתנה מעירוני לכפרי. מרבדי דשא שטופי שמש. תעננות מכריז הנהג. רבקה ואמה מגיעות לבית קטן ומצוחצח. מיטה לבנה ופרחים בצנצנת. כאן יחיה לה טוב, כך הרגישה.

אמא נסעה. רבקה מתחילה להתרגל לסדר החיים. פסח מתקרב. רבקה מפשילה שרוולים ועוזרת בהכנות לחג.

הצל

צֵל דּוֹמֶה לִי
צֵל הוֹמֶה לִי
בּוֹא וְנִשְׂחַק יַחְדָּו.
אֲנִי עוֹנָה לוֹ
לָמָּה לֹא
הֲרֵי אֲנִי וְאַתָּה חֲבֵרִים
אֲנַחְנוּ הֲרֵי דּוֹמִים
וְהַכִּי חָשׁוּב
לְעוֹלָם אֲנַחְנוּ לֹא נִפְרָדִים.

מאת: יפעת רויס
כפר מחולה

חידון ששעשוע

שלוש מתוך עשר

אם תפתרו נכונה את ההגדרות הבאות, תקבלו מראשי המלים — שלוש מתוך עשר...

	הוא	היא
1)	עץ תמר	היאחזות בסיני
2)	לחם מן השמים	חלק מארוחה
3)	אינו אוכל	שעור קלוע
4)	עוף דורס	כף רגל הבהמה
5)	מורה הלכה	ממרח מתוק
6)	לא עבה	רגע
7)	בן הפרה	כרכרת
8)	פדיון נפש	סליחה, מחילה
9)	מדינה באירופה	עוף בית
10)	כלי נגינה	גויית בעל חיים
11)	חורשה גדולה	חלת דבש
12)	לבוש חורפי	בגידה באימון

פתרונות ופרסים

בתשבץ תשמ"ו זכה כהן שי מרעננה, יהודה הנשיא 160, ובפית וינברגר משעלבים.

בעשו סדר בבלבולים זכו משה ופנינה גולוביץ ב"ב, רח' בן זכאי 29, מ. 51482. בחידון ברכת שבת זכתה בת שבע גורן מב"ב, ניסנבוים 2, מ. 51487. בחידון העצים זכתה כנרת אבן זהר מגני תקוה, הגליל 87, מ. 55900. בפתרון כתב הסתרים זכתה רות אקשטיין ישיבת שעלבים, ד.נ. איילון מ. 73225. בחידון המגילה זכתה אילנה כהן מרעננה, רח' יהודה הנשיא 160.

ולכל הפותרים והזוכים:

הגיעו אלינו ידיעות מזוכים שטרם קיבלו את הפרסים שהובטחו להם. לידיעת כל הפותרים והזוכים: שלחנו פרסים לכל מי שזכה ואיננו אחראים לעיכובים בדואר. התאזרו נא בסבלנות.

בחוג המשפחה

בעריכת נעמי גוטקינד

קריירה מוצלחת —

תרופה למשבר אמצע החיים

„הגעתי להחלטה: כן, למה לא, למה שלא אנסה להציג את המועמדות שלי לתפקיד מנהלת בית החולים... זה לקח לי הרבה זמן לשכנע את עצמי שאני מתאימה לצמרת", הדוברת, סגן־מנהלת בית־חולים, בת 51, והמאזינה שקלטה את דבריה, הסוציולוגית עמיה ליבליך. והנה כיצד מדברת אשה בת 42, אסטרונומית במקצועה: „בעבר כשהייתי חייבת לנסוע בענייני עבודה הרגשתי נורא — הייתי קונה הכל מראש, מבשלת ומאורגנת, עכשיו אני פשוט קמה ונוסעת. אני אומרת להם: להתראות... הם יכולים לצאת ולאכול מה שהם רוצים, לדאוג לעצמם..."

האם כל נשי הקריירה מדברות כך? הנה סגנון אחר, מנהלת אגף בחברת בנייה, אשה בת 37: „התעיפתי מלהלחם על דברים. זה היה תמיד מאבק, תמיד במעלה ההר. עכשיו כבר לא איכפת לי אם לא אבחר לסגן נשיא של החברה, הייתי מוותרת על הכל ויולדת ילד במקום זה..."

ופרופסור בת 41: „עכשיו ברור לי שאין דבר שאני לא יכולה להשיג בתחום שלי. אני יכולה לעשות כל דבר, אז מה הטעם להציב מטרות?".

ארבע הנשים הללו הן חלק מקבוצה של עשרים וחמש מרצות, חוקרות, רופאות, מנהלות בתי מלון, וחברות בנייה, כולן אמריקניות, כולן בגילים שבין 35 ל־57 שמיעה ליבליך, החוקרת הישראלית ראיינה במסגרת מחקר שנועד לבדוק האם נשות קריירה מצליחות עוברות משבר באמצע החיים. הן לגבי גברים והן לגבי נשים — מסקרן היום מאוד את הסוציולוגים. הנטייה היא לראות כל אחד משני המינים עובר משבר כזה בצורה שונה.

היתכן? תשאלו אולי, האם הסוציולוגים מודים בהבדלים בין גברים לנשים בתקופה המנופנפת בדגל השוויוניות?

מסתבר שכן.

במאמרה: „מעברים ומשברים של אמצע החיים אצל נשות קריירה מצליחות" המופיע ברבעון למדעי ההתנהגות „מגמות" מצטטת ליבליך את החוקרת ברניס נויגרטן הסבורה שנשים מדירות את שלבי ההתפתחות בחייהן במושגים של אירועים משפחתיים, כגון פרישת הילדים הגדולים מבית ההורים וגברים קובעים תחנות בחיים על פי סימני דרך בעולמם המקצועי, כגון עליה בדרגה.

חוקרים אחרים, כמו גוטמן למשל טוענים שלנשים ולגברים תפיסה אחרת של המציאות ושל ה"אני. הנשים, לפי גישה זו, הבאה לידי ביטוי בספר חדיש (משנת 83'), שכתבה חוקרת בשם גילגאן, רואות את המציאות כרשת של יחסים וקשרים רגשיים ואילו הגברים רואים כעיקר הישגים אישיים וסולמות הירככיה ובמקום להדגיש את הקשר והשיתוף הם מדגישים את ההיפרדות והאינדיווידואליות.

איך מתבטאים ההבדלים במה שמכנים משבר אמצע החיים?

אשר למשבר, נקבע בעשור האחרון שכל גבר סביבות גיל הארבעים עובר משבר אישי הכרוך בספקות עמוקים ביחס לעבודתו, למשפחתו ולמטרותיו בחיים. יש היוצאים מן המשבר שלווים ומרוצים יותר מחייהם וממשפחתם ויש המגיעים לחוסר מנוחה והרס המסגרת.

ליבליך מצטטת חוקרים שדיברו בשל התרוקנות הקן המשפחתי ואחרות שלהפך, הבחינו בכך נשים שילדיהם עזבו את הבית שמחות על הדיכאון הפוקד בנות ארבעים על השחרור מן העול ועל ההזדמנויות החדשות העומדות לפניהן. גיל הארבעים הוא עבורן תחילת הדרך ולא סופה.

זה נכון לגבי נשים שהן אמהות ועקרות בית. השאלה היא איך נוהגות במצב זה של אמצע החיים נשות קריירה מצליחות?

אשת קריירה שהיא גם אם ממלאה בחייה שני תפקידים עקריים, זה הנחשב בחברה כגברי וזה הנחשב כנשי ראיינה איפוא ליבליך קבוצת נשים כזו בגילאי המעבר ומצאה שיש [illegible] ...ירון התהליך ...ל העברת הדגש בחיים מהמ... חה אל העב... ...ה של עצמאות גוברת, אמביציה ובטחון עצמי ואחרות, באותה עמדה של הצלחה מקצועית דיברו על עייפות, ויתור, נטייה להתקפל פנימה אל תוך המשפחה. מה הכתיב את ההבדל בין אלו לאלו?

אחרי בחינה לעומק גילתה החוקרת: נשים שבצד הקריירה המשמעותית תפקדו במחצית הראשונה של חייהן, באורח המסורתי, כאמהות ורעיות, נוטות בגיל הארבעים פלוס להתמקד בעבודה ובקידום, והאחרות, שבהקדשת חייהן לקריירה ויתרו בצורה דרסטית על „נשיותן" — נעשות „נשיות" יותר באמצע החיים ומגלות את קסמי הבישול, הריקמה, הסריגה והמשחק עם הילדים. ליבליך מצטטת את יונג: [illegible] ...ים כנראה ...ף נפשי באדם להשלים את חלקים ה... ...ו.

אבל המימצא המאכף ביותר נוגע למשבר הפסיכולוגי של אמצע החיים הפוקד, כאמור, על פי החוקרים, את רוב הגברים. משבר כזה — מצאה ליבליך רק אצל שליש מן הנשים. והאחרות אמרו לה: „אני אוהבת את מה שאני עושה, נהנית מהעבודה שלי ואין לי שום חשק לשנות דברים, הילדים גדלים יפה, הנישואין בסדר..." וכדו'.

מה מציל את נשי הקריירה המצליחה מן המשבר המפורסם?

איך יתכן ש[illegible] אחת מהן לא יברה על דיכאון בגלל התרוקנות הקן?

טוענת ליבליך: „נשים בעלות קריירה אינן רואות ביציאת ילדיהן מהבית גורם משברי" ועוד היא קובעת: „התפקיד הכפול שלוקחות על עצמן נשים בעלות קריירה בכך שהן מאזנות את עבודתן עם חיים אישיים עשירים — איננו רק מקור ללחץ ושחיקה אלא להיפך — הוא יוצר הזדמנות לאינטגרציה (פנימית) וכך מגן על האשה מפני משבריות בחייה... מבטיח הסתגלות טובה יותר ומפחית את הסיכויים למשברים חריפים בהזדקנות".

אכן בשורה משמחת לכל מי שמתרוצצת בעצם הימים הללו בין הבית והעבודה ומנסה להצליח בשניהם גם יחד. מ...ים לבבות ומ...רד לחשוב שלפחות גיל מעבר וגוע וזיקנה [illegible] ...ברים — מצפה בחיק העתיד.

מגי דוברוביצקי

„לורקס כסף" בכל צבעי הקשת

מגי דוברוביצקי אוהבת לספר שהיא נולדה בעריסה המלאה סיכות ומחטים ומאז נכנס לה עיצוב הבגדים לדם. במידה מסויימת, יש צדק בטענה זו. בת לאם תופרת, ילידת מרוקו, עם אחות בכירה מעצבת בגדים ואחות שנייה שעבדה אצל אופנאי הצמרת ז'ק היים בפריז, לא היה למגי שום סיכוי כשהכריזה: „אני לעולם לא אחזיק מחט בין האצבעות". כדי להוכיח למשפחה שהיא מתכוונת ברצינות לדבריה — הלכה ללמוד בבי"ס למסחר בפריז אבל כשעלתה לארץ בשנת 1965 וראתה את המיבחר העלוב של הבגדים שנמכרו כאן, התעורר בה מיד „החוש הנכון" והיא צילצלה לאחותה ואמרה לה: „בואי מהר, מוכרחים לעשות משהו בישראל בשביל ההופעה".

„המשהו" בו החלו שתי האחיות היה: שמלות ערב עם „שיק" פריזאי. הן גזרו ותופרת תפרה את הגזרות והחנויות חטפו כל שמלה שהראו להן.

באותה תקופה ביקשה פעם טוביה אפשטיין, אלופת טניס ישראלית ושכנה של מגי שאולי תעשה טובה ותעצב איזה בגד טניס בטעם טוב. מגי נענתה לאתגר, עיצבה כמה בגדי טניס אף הם בסגנון פריזאי וזכתה גם בתחום הזה להצלחה מפתיעה. איש לא עיצב אז עדיין בגדי טניס או ספורט ומגי הכינה אימוניות לרוב שחקני הכדורסל, הטניס והכדורגל בבית. כשראתה שהיא מצליחה ביקשה מבעלה, המתפעל בית חרושת למתכת ופלסטיק: תן לי שלושה מטרים במפעל כדי שאוכל לשים שולחן גזירה.

הבעל עיקם את האף: מה פתאום? את לא צריכה לעבוד. ולבסוף — נכנע. מגי גזרה בפינת המפעל חולצות סריג לגברים עם צווארון וכפתורים, וזכתה להיענות ישראלית מיידית. ששים אלף חולצות כאלה הזמינה אצלה רשת המשביר לצרכן.

הבעל השתכנע — ונתן לה עוד כמה מטרים של שטח עבודה. היום צמחו שלושת המטרים הראשונים ל...ארבע מאות בשלוש קומות. מגי השתלטה כמעט על כל המפעל של הבעל שהיום מסייע לה בתעשיית האופנה שפיתחה תחת השם „מאג".

היו לה שלבים שונים בעבודה, שלב הטרנינגים (מיקי ברקוביץ וטל ברודי קנו אצלה כאלה בגווני כחול וצהוב) ושלב החליפות השרוולים, חצאית וחולצה בסגנון נשי־סולידי והשנה היא הגיעה לעידן חדש בהתפתחותה: שלב הסריג האקסקלוסיבי הממוחשב.

בהשקעה של חצי מיליון דולר קנתה מחשב ומכונות סריגה משוכללות והיא נותנת לדימיונה היצירתי לשחק חופשי־חופשי עם פרחים, תותים, פסים ונקודות בתוך אפודה אוורירית אחת. שני מאפיינים נוספים המרשימים במיוחד בסריגיה: גימור מוקפד ביותר (הפסים אצלה תואמים מילימטרית בין החזה לגב בחולצות הסריג) והרבה לורקס בגוונים של הסריג. אם האפודה המחוררת העדינה שהיא מעצבת עשוייה בורוד־פוקסייה גם חוט הלורקס הנוצץ המשולב בה יהיה בורוד, ואם האפודה בירוק־כחול, גם הלורקס יהיה ירוק כחול. מגי הנמרצת והכאריזמטית מסבירה שלורקס כסף עולה רק 25 דולר לחוט ולר־

(סוף בעמוד 11)

מה נצפה מה צפוי

ברדיו * בטלוויזיה

בעריכת שולה מוסטיק

ברדיו

* „קבלת שבת" — פרשה „מצורע" (א') שישי, 15.00 — לכבוד שבת הגדול ישא דברים הרב הראשי לישראל, הרב אברהם שפירא. האורח הרב משה ריא ידבר על ניקוי חרקים מן הירקות. פרשן השבוע: ר' משה חיים אפרים בסדולקוב.
* „מהותה כהבהי" (ב') מוצ"ש, 22.10 — „שאל כענין משיב כהלכה" — שיעור בהלכות הפסח — שידור חי מביתו של הרב הראשי לישראל הראשון לציון מרדכי אליהו. מנחה: משה חן.
* „מחשבה ישראלית" — סדרת שיחות מפי איתמר גרינולד (א') ראשון, 19.05
* „עם ישראל" — מוסף לעניינים יהודיים בצלם (ב') ראשון 19.35.
* „שקים לבן להיי" (ב') ראשון, 20.05 — בשדר של עריכת שלום סלמר ביות בשידור חי.
* „הפה והעין" (א') ראשון, 22.05 — הפעם: „התמודדות של ילדים אחרי תאונות דרכים — החזרה לחיים".
* „האוניברסיטה הפתוחה" „הטלאי הצהוב" (א') שני, 17.30 — הפעם: „המחשבה היהודית לאחר השואה" — פרופ' אליעזר שביד.
* מנהיגות בערפל קרב — (גל"צ) שני, 18.05 — בשנת 1977 שודרה תכנית שבה דנו מפקדים שהשתתפו במלחמת יום כיפור בנושא „המנהיגות בערפל הקרב". מתוך התכנית תוצא קטעים נבחרים. יאליס אברהם אילון (לנ) משוחח עם אלוף (מיל) מוסה פלד על הנושא הנ"ל.
* „תמורות בחינוך" (ב') שני, 18.06 — זה בין החינוך העל־יסודי והגבוה ההתפתחויות בטכנולוגיה ובתעשייה — תכנית שניה.
* „עיונים בפרשה השבועית" פרשת „אחרי מות" — מפי הרב יונה מצגר (א') שני, 19.05.
* „מצעד הזמירות הגדול" — מצעד הפזמונים המסורתיים השנתי של „קול ישראל" — עורך שבתי ביבי (ב') שני, 20.05.
* „אני הייתי שם" (א') שני, 22.05 — הפעם: „מבצע שחרור מעפילי עתלית על ידי הפלמ"ח בימי המאבק נגד המנדט הבריטי".
* „השכלה הדעת לכל" — „קהילות ישראל" (א') שלישי, 11.30 — הפעם: „מרוקו".
* „אצבע על הדפק" — שבועון בענייני בריאות ורפואה (ב') שלישי, 18.06.
* „שיעור בתלמוד" — מסכת „ברכות" — מפי שבתאי סבטו (א') שלישי, 19.05.
* „קפה ראשי" — היהודים מגוונים בהשתתפות המאזינים — עם שמריליק רוזן (ב') שלישי, 23.05.
* „לקראת זמן חרותנו" — הכנות לחג הפסח — בעריכת אברהם בלור מלר (א') רביעי, 15.09.
* „הלם החופשי" — הסתגלות של אסירי ציון שבויי מלחמה לחיים נורמליים (א') רביעי, 16.05.
* „שמחת בחגך" — שירים וקריאות לפסח (ב') רביעי, 16.05.
* „לה־ספציה" — 40 שנה לפרשה המופלאה של מאבק המעפילים היהודים בנמל האיטלקי (ב') חמישי, 19.05.
* „למוצאי חג הפסח" (ב') חמישי, 22.10 — „מהחל חרמש בקמה" — בשדר מיוחד למוצאי חג ראשון של פסח עם הרב יצחק פוזה. עורך: שבתאי ביבי.
* „עם בני ראשונים בגליל" (ב') חמישי, 23.05 — הפעם: עם יצחק הנקין מכפר גלעדי, בנו של השומר יחזקאל הנקין, מפקד היחידה לפעולות מיוחדות בפלמ"ח, נוקם דמו של אלכסנדר זייד. (ש"ה).

פרקי היום בתנ"ך

רשת א׳ 18.50

יום א׳:

מלכים ב׳, פרק כ"ג (פסוקים כ"א — ל׳) — קריאה מפי יעקב בנאי ושיחה מאת פרופ׳ שמואל אברמסקי על הנושא: הפסח בימי יאשיהו ומות המלך בידי פרעה — שיחה ראשונה.

יום ב׳:

דברי הימים ב׳, פרק ל"ה (פסוקים י"ט—כ"ד). — קריאה מפי יעקב בנאי ושיחה מאת פרופ׳ שמואל אברמסקי על הנושא: הפסח בימי יאשיהו ומות המלך בידי פרעה — שיחה שנייה.

יום ג׳:

יחזקאל, פרק מ"ה (פסוקים י"ז — כ"ה) — קריאה מפי יעקב בנאי ושיחה מאת פרופ׳ שמואל אברמסקי על הנושא: החידוש בעשיית הפסח אצל יחזקאל.

לרקוד על...

* „שינוי אדרת בטלוויזיה

פרצופים ישנים בתפקידים חדשים יופיעו על המסך עם אושן מחודש של כמה מן המשרות בטלוויזיה.

ניסים מישעל הוא מהיום כתב הטלוויזיה בארה"ב, במקומו של אלימלך רם. את עריכת „מוקד" הוא „הוריש" ליורם רונן. יגאל גורן יהיה מעתה הכתב המדיני, במקומו של יורם רונן.

עורך „מבט שני" הוא אורי גולדשטיין, מחליפו של חיים יבין, שנתמנה למנהל הטלוויזיה.

את מהדורות החדשות של הלילה יערוך ויגיש מנשה רז.

* פרשת „לה ספציה" — ב„קול ישראל"

בימי חג הפסח ימלאו 40 שנה לפרשת „לה ספציה" — פרק מופלא בתולדות ההעפלה.

הרדיו יקדיש לכך שניים מתכניותיו.

באפריל *1946* עיכבו שלטונות איטליה את הפלגתן של אוניות המעפילים „דב הוז" ו„אליהו גולומב". במחאה על כך שבתו המעפילים שבהן תת רעב שהרעידה את כל העולם המערבי. לשובתים המעפילים מצטרפו גם מנהיגי היישוב ובליל הסדר של שנת 1946 ניתנו, סוף סוף רשיונות העלייה.

על פרשת „לה ספציה" במוצאי ליל הסדר — 40 שנה אחרי — ברשת ב׳ בשעה 19.05.

עוד על הפרשה סדרת תסכיתים מיוחדת במגאזין החופשה של מחלקת הנוער „חתול בסנדלים", מידי יום ברשת ב׳ של „קול ישראל" בין 08.00—09.00 בבוקר.

את הסדרה, ששמה „כשהיו האוניות עץ והאנשים ברזל", כתב סופר הילדים יצחק נוי במטרה להעביר לדור הצעיר את תחושתה של התקופה הסוערת הזאת בחוויי הישוב — באמצעות תסכיתי הרדיו. בעבודת המחקר שערך ד"ר נוי לקראת כתיבתה של הסדרה הזאת הוא נפגש עם גיבורי פרשת „לה ספציה", ביניהם שלהבת פריר, מומחה לזיוף תעודות, ישראל ליברטובסקי ואחרים. ובשיחות ארוכות אל תוך הלילה שמע מפיהם את הסיפור המלא. כל הפרטים המובאים בסדרת התסכיתים הם נכונים ומדויקים.

בטלוויזיה

* „החיים שכאלה" — עם יחיאל קדישאי, ראש לשכתו של ראש הממשלה לשעבר, מנחם בגין (א', 21.45) — התכנית משודרת בשני חלקים. בתכנית הראשונה יובאו פרקי ילדותו של יחיאל קדישאי על חולות הים בתל אביב הקטנה, פעילותו בבית"ר ובאצ"ל, גיוסו לבריגדה היהודית במלחה"ע השנייה ועבודתו בהצלת פליטי השואה באירופה, שרבו ארצה באניית „אלטלנה". עיסוקיו אחרי מלחמת השחרור בשיקום נפגעי אצ"ל ונכי אצ"ל, שליחותו מטעם בית"ר לדרום אפריקה ועבודתו כאחד ממנהלי „מועדון התאטרון".
* „כושר כלבי" (א', 23.00) — הפרק השלישי והאחרון: חקירת הבולשת אינן מעלות דבר שיפליל את השוטר הצעיר, והוא משוחרר. אבל אל דירתו מגיע מישהו שעקב אחריו.
* „דמפסי ומייקפיס" (ב', 22.50) — שם הפרק: „עיניים להם ולא יראו". עקב מעשה חטיפה של ילד, בנו של אסיר, מתגלית שחיתות נוראה בפיקוד הגבוה של יחידת המודיעין המיוחדת בסקוטלנד יארד. בתוך כך גם חייו של המפקד ספיקונגס בסכנה.
* „גרליה" (ג', 22.50) — הפעם סרט על הכוריאוגרפית הגרמניה הנודעת פינה באוש ועל להקתה. הסרט עוקב אחר סיור הלהקה באירופה במשך חמשה שבועות: ההכנות לסיור, החזרות והרקדנים. פינה באוש מספרת על תולדות הקריירה שלה ועל השקפותיה האמנותיות. בסרט קטעים מן הרפרטואר של הלהקה.
* „מכל מקום" (ה', 20.00) — משתתפים: צמד „רעים", חבורת בית רוטשילד, מקהלת בית הכנסת הגדול בחיפה והחזן דוד אלמן.
* „החלקה על הקרח" (ה', 21.15) — מתוך אליפות העולם 1985, שהיתה באוטווה.
* „מרדכי זעירא" — תכנית המספרת את סיפור חייו של המלחין מרדכי זעירא, מגדולי היוצרים של הזמר העברי (ה' 22.00) — הסיפור פותח בעלייתו ארצה, בראשית שנות ה־20, ועובר דרך חייו בקיבוץ אפיקים, בירושלים, בים המלח, בתל אביב הקטנה, התגייסותו לבריגדה היהודית, הקמת להקת הצנורא (להקת הבידור של המתנדבים היהודים בצבא הבריטי) ועבודתו האמנותית עם הקמת המדינה.

לילדים ולנוער

בטלוויזיה הכללית והלימודית

* יום שישי

09.30: הכוכב השוב של סב — פרק ד׳ — כם, האח הבכור, נתקל בעיתון במודעה המבשרת לכמונים צעירים לפרסום גלידה. האח הצעיר, דניאל, כי זמן למבחני בד, אך הוא אינו מתלהב מהרעיון, ולכן מחפש לו, סקילס.

10.15: האוסף הקטן — סרט המספר באמצעות „פרובדורי" על חבורת פרשים המגלית לאוסטרליה לרצות נשים. הסרט מספר בשיר ובאגדה על תולדות ההתיישבות הראשונים באוסטרליה, ובעיקר על יחסי הרעות וההקרבה בין החברים.

15.25: ציקי — פרק ד׳ — מתוך נעוד... דיוקא אחרי שהוריו השבו שהכל ייגמר וציקי תמוה, לאחר חמישה ימים חזר מתיו, והוא כלל אינו יודע שנחסף. בלילה נערכת פגישה מיוחדת בין ציקי לבין אביו של מתיו ימתיו. היא מסכימה מדוע לזוקא דבקה, בכתחו ומדוע היא נאלצת לעזוב כעת.

* יום ראשון

09.45: הכוכב השוב של סב — פרק ה׳ — כב ממשיך לחפש דרכים להרוויח כסף. הוא רוצה להוציא לאור ספר שיכלול את הסיפורים שכותב דניאל והציורים של ג׳ני. בו בזמן הוא מנה לאסוף חפצים עתיקים שישמרו בארונן בחדר המקשה.

10.10: על האמנות — פרק שביעי.

14.00: מנשאי יפור פיוזית — מצה או —על מצות מצה בחג הפסח, דרכי אפייתה ביד ובמכונה, דינה ומקומה בליל הסדר בקהילות ישראל.

14.45: האמנות של לאוני ריינגר — סרטי אנימציה.

16.30: שיין קפן ושוב — סדרה עלילתית בת 5 פרקים. שארל לאנס הקטן מתגורר בבית דודותיו, הגברת לקביש, מאז מות הוריו. הדודנית רודה לחיות בכל הזדמנות, ורק בסי, המשרתת הכנה, שומרת לצידו. ערב אחד מנסה שארל להעלות באש את הבית, הדודנית, המאמינה שהשד נכנס בנער, כולאת אותו בצינוק. בצי לו מתחיל שארל לחפש דרכים להימלט מעונשה של הדודנית מרשעת.

* יום שני

09.45: הכוכב השוב של סב — פרק 6 — החיים המצבאיים אינם קלים, בייחוד לגבי דניאל הצעיר המתבגנע כאחד לאמו. יום ההולדת של דניאל מתקרב, והכל מתכוננים לערוך לו מסיבת הפתעה. אך את ההפתעה האמיתית מתכנן דייד המשנה האמיצה.

10.10: פרס הגדולה — עיבוד לסיפורו של ד. ה. לורנס על ילד המצליח לנחש בעזרת סוס הנדנדה שלו את שמות הסוסים המנצחים בהרוצי הסוסים.

14.20: תור אפריקה המערבית — הסרט עוסק בשתי שרשראות ההרים הפריות באפריקה הצפונית: האטלס והקורדילרה. הטופוגרפיה, האקלים ותנאי ההתיישבות באזורים אלה.

15.55: הכו בתוף לאט — הסרט מספר על קבוצת כדורגל של ברוס, עקב השחקנים החולה, ונוסה לכמה. ידידו הטוב של ברוס עומד לצדו בשעת לחץ. בערכת היחסים ביניהם היחסים בין יתר חברי הקבוצה משקפים את החברה האמריקנית כולה.

16.30: שניים מהטוב — [illegible] בדרכו לאולפן מתעכב מר במסגרת השכונתית. מר אודיין מתעכב בגלל דין ודברים עם שכנו על הלוקת החצר המשותפת שלהם. תוך כדי דיונן בשתי סוגיות אנו לומדים את המושג פשרה.

* יום שלישי

09.30: פרנסות של הגב — סדרה עלילתית בת 8 פרקים המספרת על משפחה אנגלית היוצאת לאוסטרליה בתקופה להתפרנס מכריית זהב. בדרכם הם בשדידים ונותרים חסרי כל.

09.45: מיהו של אף אחד — סדרה עלילתית בת 7 פרקים. משפחה אנגלית מחליטה לעבור מהעיר הסואנת אל בית שקט בכפר, הם מחליטים. לקנות בית ישן ולשפצו, למרות השמועה המהלכת בסביבה ש„רוח רפאים" שוכנת בו. אירועים מוזרים מתרחשים בבית. מפעם לפעם, אך הכל עדיין מייחסים זאת ליד המקרה בלבד.

10.10: ריקוני של סבא — צייר צעיר וכשרוני עומד לפתוח תערוכה ראשונה...

14.00: כלבי הים — בסרט מתוארת החיה וסביבת הקרח שבה היא חיה.

15.30: קשה הענן — הגבינה לבנה — המשדר מתאר את מהלך ליל הסדר בשהוא מתמקד על משמעותה של ההגדה של פסח.

16.20: דיק פריפן — פרק 14: השופט (גולף צץ) — לורד מאגנדרול הזבב העיד אסור את דיק פריפן ומציע לו עסקה. הוא לא יסגיר את דיק לשלטונות, אך הוא יהפוך ל„שודל אנרשי" במסע העיד של הלורד וכלביו המצליחים פריפן להימלט משיניו הכלבים?

17.30: „תבל ולשה" — הפרק האחרון: „עלמות חדשים" — פרק סיכום.

17.30: „תבל השקושי" — „אגדה של הביזה" [illegible] מסע מופלא בדרך ההנפשה אל הגבורה של פסח. המסע מחיה את סיפור יציאת מצרים ומביא אותו אל עולמו של הילד המודרני.

15.32: „טלוויזיה" — סדרה תיעודית בת 13 פרקים. הסדרה סוקרת את תולדות הטלוויזיה, התפתחותה והשפעתה היום. הסדרה בוחנת את הפקידה והשפעתה של הטלוויזיה בחברה המודרנית, החל מפיונירי הטלוויזיה הראשונים בשנות ה־20 ועד [illegible] שורת אירועים היסטוריים [illegible] אלה, בחברה ובפוליטיקה העולמית. הסדרה משלבת קטעים משידורי חדשות, סטארים, קטעי [illegible] וסרטי עלילה, וכן ראיונות עם אנשי תקשורת ועיתונאים, [illegible] ואחרים.

שנה של ציוריו. תוך כדי העבודה הוא נזכר בקיץ אחד של אושר שבו בילה עם סבו הרופא. אישיותו של הסב הטביעה את חותמה בהתפתחותו של הילד ואהבה בהתפתחותו כצייר. זהו תיאור של פגישה אנושית מרגשת בין צעיר למבוגר, סב ונכד.

* יום רביעי

09.30: פרנסות של הגב — פרק 6 — לוק נדהם לדעת שדודו ברייה עף לה 30 שילינג לחודש. רבקה באלגת לסמור את הסיבה שקיבלה מכלאת האמנה כדי לכמון את הרשיון.

09.45: מיהו של אף אחד — פרק 2 „אף אחד" אינו מושלם — סיפור נעד ב„אף אחד" שיתחזר לסבתו את התקופה של המהפכה התעשייתית בשביל חיבור בהיסטוריה שצליח לכתוב. לא פלא שהכל משבחים את עבודתו של סיפר.

14.00: על אחד שיצא לראות את אליהו הנביא — סיפור עם לפסח. הצלילה מתרחשת בריסיה ובספרת על יהודי שביקש את רבי לוי יצחק מברדיצ'ב לראות את אליהו הנביא.

פינת הבול

מאת חיים לנגלבן

יום הולדתה של מלכת בריטניה

הדואר הבריטי יחוג את יום הולדתה ה־60 של אליזבט השנייה, מלכת בריטניה, בהנפקת בולי זכרון, שיתארו דיוקנים של המלכה בשלוש תקופות שונות של חיים. הדיוקנים יתחלקו בין שתי [illegible] מאות על הבולים, כאשר שתי הגירסאות יופיעו בשני ציריכים של 17 פני ו־34 פ׳. בכל ערך שלושה דיוקני המלכה. לכן, על כל גירסה יראו הדיוקנאות וכל ערך נקוב.

בגירסה הראשונה, בשני ערכים, מראה הדיוקן הראשון את הנסיכה אליזבט, בהיותה בת שנתיים בשנת 1928. בדיוקן השני נראית אליזבט כיורשת העצר בגיל 16. המלכה בשנת 1952 נראית על הדיוקן השלישי, שצולם זמן קצר אחרי שעלתה על כס המלוכה אחרי מות אביה, המלך ג׳ורג׳ השישי. בצילום רשמי, הוא הונצח על בולי הדואר הראשונים שהונפקו אחרי עלותה על כס המלוכה. אליזבט הוכתרה למלכת בריטניה בכנסיית וסטמינסטר ב־2 ביוני 1953. רבבות מנתיניה יצאו אז לרחובות לונדון, שבהן עבר מסע ההכתרה, בגשם שוטף, ואילו מיליונים אחרים צפו בהכתרה בטלוויזיה. היה זה טקס ההכתרה הראשון בהיסטוריה הבריטית שצולם והוקרן בטלוויזיה.

בגירסה השנייה של הבול בשני הציורים על 17 ו־34 פ׳, מראה הדיוקן הראשון את המלכה על מרפסת ארמון בקינגהאם בלונדון, אחרי מצעד יום הולדתה בשנת 1958 הדיוקן השני הוא פתוח רשמי ויראה את המלכה בתהלוכת רכיבת סוסים בשנת 1973. ואילו בדיוקן השלישי של הגירסה השנייה, נראית המלכה בשנת 1982 כריבון של בני עצה. כל הבולים הללו זכו לאישור המלכה לפני שהוצאו לאור. את הבולים צייר ג׳פרי מתיוס, חרשב כהונו קבע. הוא צייר בעבר כמה בולים לדואר הבריטי, כולל כמה בולים שהיו קשורים למשפחה המלכותית: כבול החתונה המלכותית של שנת 1981 ובול זכרון לרגל יום הולדתה ה־80 של המלכה האם ב־1980; ובול 25 שנה להכתרה ב־1978. כל הבולים הללו הם בצבע דיו. הבולים שיראו אור ב־21 באפריל 1986 נדפסים בשיטת פוטוגרבורה על ידי בית הדפוס של האריסון ובניו בגליונות דואר בני 100 בולים. מידותיהם של הבולים: 30 על 41 מ"מ.

דואר בריטאי מהיר

בהתחלה חודש זה הופעל שירות הדואר המהיר עם [illegible], עם הצטרפות ארץ זו, יפעל שירות הדואר המהיר עם 14 מדינות כדלקמן: ארגנטינה, ארה"ב, בלגיה, בריטניה, גרמניה המערבית, [illegible], הולנד, הונג קונג, יוון, לוקסמבורג, ניו־זילנד, צרפת, קנדה, שוודיה. [illegible] הדואר ניתן להשיג אך ורק בירושלים, תל אביב — יפו וחיפה.

[illegible] בית לחם

המינהל האזרחי ביהודה ושומרון [illegible] — 21 באפריל 1986. מכונית דואר [illegible] בנפת בית לחם. מכונית הדואר תבצע בכל פעולות הדואר, [illegible] ביום [illegible] (8.00) בבוקר עד שעה 16.00. [illegible] את [illegible] בחוק (בול [illegible]) [illegible] הדואר [illegible] 94999 [illegible] מיקוד 91 999 [illegible] [illegible] ובנייה.

صورة عن الاصل

לפרשת השבוע

מצורע

וציווה הכהן ופינו את הבית

מאת הרב חיים פרדס

וצוה הכהן ופנו את הבית בטרם יבא הכהן לר־אות את הנגע, ולא יטמא כל אשר בבית, ואחר כן יבא הכהן לראות את הבית (י"ד ל"ו). ומפרש רש"י על פי „תורת כהנים" שם: **בטרם יבא הכהן** וגו', שכל זמן שאין כהן נזקק לו (וקובע ומחליט על הטומאה), אין שם תורת טומאה. **ולא יטמא כל אשר בבית,** שאם לא יפנהו ויבא הכהן ויראה (את) הנגע (שהוא) נזקק להסגר, וכל מה שבתוכו יטמא. ועל מה חסה תורה (וציוותה לפנות אותו מן הבית לפני בא הכהן), אם על כלי שטף (של מתכת), יטבילם ויטהרו (מטומאתם). ואם על אוכלין ומשקין (שאם יטמאו שוב אי אפשר לטהרם בטבילה), יאכלם בימי טומאתו. הא לא חסה תורה אלא על כלי חרס, שאין להם טהרה במקוה.

למדנו מכאן, כי התורה חסה על ממונם ורכושם של ישראל, ומנעה מהם נזק והפסד ע"י מתן עצה טובה של „ופנו את הבית בטרם יבא הכהן". ומצינו במקומות רבים שחסה התורה על ממון ישראל, משום שישנה חשיבות בפני עצמה לממון ולרכוש שזכה בו האדם משמים, ולכן גם חסו הצדיקים על ממונם. וכך שנינו במסכת נגעים פרק י"ב משנה ה', בעניין פינוי הבית לפני בוא הכהן, שאנו עוסקים בו: על מה חסה התורה (כאשר ציוותה כאן לפנות את הכלים מן הבית), על כלי חרסו (של בעל הבית) ועל פכו ועל טפיו (שהם כלים קטנים וזולים מאד). אם כך חסה התורה על ממונו הבזוי (של האדם), קל וחומר על ממונו החביב (והיקר יותר). אם כך על ממונו, קל וחומר על נפש בניו ובנותיו. אם כך (חסה התורה) על (ממונו) של רשע (שחטא ונענש בנגעי ביתו), קל וחומר (שחסה התורה) על (ממונו ובניו) של צדיק. עד כאן דברי המשנה. ומשום כך ציוו עלינו חכמים במסכת אבות פרק ב' משנה י"ב: רבי יוסי אומר, יהי ממון חברך חביב עליך כשלך. והמהר"ל בפי־רושו „דרך חיים" שם כתב, כי כאשר ממון חברו חביב עליו כשלו, הרי זו שלמות מערכת היחסים שבין האדם לחברו. „כי אם אפילו ממון חברך חביב עליך, כל שכן שחביב עליך חברך. והוא (דבר) מוסר גדול מאד".

מכיוון שכל כך חשוב הוא ממונו של האדם, שהרי ניתן הוא לאדם על פי השגחתו של הק־ב"ה, לכן אמרו במסכת חולין צ"א א': ויותר יעקב לבדו (בראשית ל"ב כ"ה). אמר רבי אלעזר, שנשתייר (ונתעכב שם יעקב) על פכים קטנים (ומפרש רש"י לכל כלים החשובים ומקנה, כבר העבירן את הנחל, כדכתיב לעיל מיניה (שם, פסוק כ"ד), ויעבר את אשר לו. והוא נשאר על פכין קטנים שלא הספיק להעביר, וחשכה לו). **מכאן לצדיקים שחביב עליהם ממונם יותר מגופם.** וכל כך למה (חביב וחשוב להם הממון לצדיקים), לפי שאין פושטין ידיהם בגזל (משום שאינו שלהם, ואין הם נהנים אלא מן הממון שהקב"ה נותנו להם בלבד). וכך אמרו גם במסכת סוטה י"ב א: ותקח תבת **גומא** (מרים למשה). מאי שנא גומא (ומדוע לא לקחה מרים עצים שהם קשים, חזקים ויקרים יותר מן הגומא). אמר רבי אלעזר, מכאן לצדיקים שחביב עליהם ממונם יותר מגופם. והמהרש"א בחידושי האגדות שלו למסכת חולין שם ובמסכת בבא בתרא ט"ו ב' בדי־בור המתחיל „איוב ותרן בממונו היה", מצטט מאמר חז"ל שמקורו אינו ידוע, והוא: תלמיד חכם מדקדק על פחות משוה פרוטה (שלו, וחס עליו ונזהר בו, וכמו שאמרו שם בגמרא). ומצינו עוד שאמרו חכמים במסכת ברכות ס"א ב': תניא, רבי אליעזר אומר, אם נאמר (בפרשת שמע, בדברים ו' ה') „בכל נפשך" למה נאמר (שם) „ובכל מאודך". ואם נאמר „בכל מאודך", למה נאמר „בכל נפשך". אלא, אם יש לך אדם שגופו חביב עליו (יותר) מממונו, לכך נאמר „בכל נפשך" (כלומר, שעליך למסור את גופך ונפשך לקב"ה). ואם יש לך אדם שממונו חביב עליו מגופו (כאותם הצדיקים הנז־כרים בחולין ובסוטה שם, המכבדים את הממון שניתן להם ע"י הקב"ה. עליהם ואותם מצוה הכתוב: „בכל מאודך".

ועוד אמרו בויקרא רבה ח' ד', בעניין זה שחסה תורה על ממונם של ישראל: בא וראה, **כמה חס הקב"ה על ממונם של ישראל.** אמר ל־ו הק־ב"ה לישראל), מי שנתחייב להביא קרבן יביא מן **הבקר,** אם עולה קרבנו. ואם לא מצא מן הבקר (משום שאין היכולת בידו), יביא **כבש.** ואם לא מצא מן הכבשים יביא מן **העיזים** (שהן זולות יותר), ואם לא מצא מן העיזים יביא מן **העופות.** ואם לא מצא מהעוף, יביא **סולת.** וכל זאת, משום שחס הקב"ה וחסה גם תורתו, על ממונם של ישראל. ולכן ראו חכמים לקשה ולחמור ביותר, את המעשה הנורא הנזכר בברייתא במסכת סוכה נ"ו ב': מעשה במרים בת בילגה שהמירה דתה, ונישאת לסרדיוט אחד ממלכי יוונים. כשנכנסו יוונים להיכל, היתה (מרים זו) מבעטת בסנדלה על גבי המזבח. ואמרה (למזבח בלשון חירוף ולעג) לוקוס לוקוס (מפרש רש"י: **לוקוס,** הוא **זאב** בלשון יווני), **עד מתי אתה מכלה ממונן של ישראל** (המוציאים הוצאות וממון רב להקרבת הקרבנות על גבי המזבח), ואי אתה עומד עליהם (לסייעם ולהצילם כשהם נמצא־ים) בשעת הדחק (והרי כפי שלמדנו וראינו, לא היה שקר גדול ומכוער כמו שקר זה של אותה בת ישראל, שבעטה בקדשי אומתה והמירה דתה ותחל־לה שם שמים ברבים לעיני הגויים שונאי ישראל ומחללי המקדש, שהרי חסה התורה וההלכה על ממונם וכספם של ישראל, כמו שאמרו החכמים פעמים רבות.

משום כך אמרו במסכת יומא ל"ט א', כי תקלפי שהעלו בה את הגורלות על שני השעירים ביום הכיפורים, היתה עשויה **מעץ** ולא מכסף וזהב, משום שהתורה חסה על ממונם של ישראל. ולכן גם אמרו שם מ"ה, ב', כי בכל יום היה הכהן חותה בגחלים שעל גבי המזבח במחתה של **כסף ולא** של זהב, משום שהתורה חסה על ממונם של ישר־אל. ובמסכת ראש השנה כ"ז א' אמרו, כי החצוצ־רות שהיו תוקעים בהן בתעניות ציבור היו עשויות **מכסף** ולא מזהב, מאותו הטעם. וכן התירה **התורה** לחנוך ולעשות את לחם הפנים מקמח חיטים **שהוא זול יותר מקמח סולת,** משום שחסה תורה **על** ממונם של ישראל, כמו שאמרו במסכת מנחות **ע"ו** ב'. וכך אמרו שם פ"ט א' בנוגע למידת השמן **שדלק** במנורה, ובמסכת חולין מ"ט ב' לעניין **חלב טמא** הסותם את הנקב שבמעי הבהמה, ושם ע"ז א' **לגבי** הלכות טריפה. על כל אלה אמרו, כי התורה **חסה** על ממונם של ישראל. ולכן ציוותה כאן **התורה** וצוה הכהן ופנו את הבית, בטרם יבא הכהן **לראות** את הבית.

כל דיכפין ייתי וייכול

מאת מרדכי אופיר

לבית אבות שה לבית ואם ימעט הבית מהיות משה ולקח לבית אבו תשה לבית ואם ימעט הבית מהיות משה ולקח הוא ושכנו הקרוב אל ביתו במכסת נפשות, איש לפי אכלו תכוסו על השה. שה תמים זכר בן שנה יהיה לכם" (שמות, פרק י"ב, ג-ה).

[illegible]

מלים שנוצרו מראשי תיבות

מאת רפאל לוי

להלן נביא כמה שכות, מלים והאריב שנוצרו מראשי־תיבות.

שהה-פהה

[illegible]

סנסן

[illegible]

תיקו

[illegible]

דו"ח כלי צה"לי, דרג מטכ"לי או מנכ"לי

[illegible]

נוטריקון מהיכן

[illegible]

קרובץ

[illegible]

שדר

[illegible]

לעז

[illegible]

עכו"ם

[illegible]

ודו"ק

[illegible]

זטשץ

[illegible]

הארכיון לתולדות יהודי יוגוסלביה הופקד ב„ארכיון המרכזי לתולדות העם"

[illegible]

מחנך בעת קשה

מאת ד"ר חיים מנדלבאום

לפני שנה, בניסן תשמ"ה, נפטר בניו יורק ד"ר ארתור שפיר ז"ל, אחד המחנ־כים הדגולים, שעמלו במלאכת החינוך היהודי בגרמניה בשנים של לפני השואה, תמנהל של בית הספר התיכון „תלמוד תורה" בק"ק המבורג, שנודע אז בשם „דירקטור ארתור שפיר". הוא שירת כ־מנהל בית הספר היהודי היחידי בהמ־בורג עד ליום שנסגר ע"י הנאצים ימ"ש בשנות הארבעים.

[illegible]

לעולם לא מאוחר להתחיל להיות סופר

מאת בת שלום

[illegible]

ספריית העולם

עידן חדש למסה הספרותית

[illegible]

בין הדף והמדף

פשוטו של מקרא

> פרקי מועדות, מאת מרדכי ברויאר, בהוצאת „חורב", ירושלים 634 עמ' (בשני כרכים).

הרב מרדכי ברויאר עוסק שנים הרבה בעיון, בחקר ובה־וראת המקרא ודיין רב לו בפרשנות, מסורה, וטעמי המק־רא. בין ספריו — כתר ארם צובא, תנ"ך שלם ומדויק בי־כהדורתו, טעמי המקרא, ועוד. בעת האחרונה עסק בתרגום פי־רושו של הרב שמשון רפאל הירש לתורה והוציא כבר כמה חלקים. בשנת תשמ"ד נתעטר בפרס ישראל לחכמת ישראל. בספרו החדש „פרקי מועדות" יש שילוב ומיזוג של הפנים השו־נות בעבודתו התורנית והמדעית המסועפת.

בספר שלפנינו כ"ה מאמרים בסוגיות שרובן עוסקות בתחום המקרא, הקשורות לשבתות, מועדים וימים טובים. כמאמרים על השבת עובר המחבר לעניינים הקשורים בחג הפסח, ארץ ישראל, ירושלים, חג השבועות, ראש השנה, יום הכיפורים, סוכות, חנוכה, פורים ועוד. בשער הספר הוא מגדיר את מגמתו: „כוונת המא־מרים האלה היא: ליישב את המקרא על־פי פשוטו או ליישב את ההלכה עם פשוטו של המקרא או למצוא קשרים בין התורה המסורה לבין התורה הכתובה, כפי שהיא מתפרשת על פי פשוטו של המקרא. ויש רק מאמרים מועטים, שעיקר עניינם הוא סוגיה של תורה שבעל פה. אולם גם אלה קשורים תמיד לסוגיה של מקרא — או לסוגיה שיש לה עניין גם מחוץ להוויות דאביי ורבא".

אך מהו פשוטו של מקרא? זהו עניין שאינו פשוט כל עיקר, ולרב ברויאר יש ראייה ייחודית בנושא זה והיא המנחה אותו בגישתו הפרשנית למקרא. בבואו לספר „הפשטות המתחדשים בכל יום", הוא מבהיר את גישתו המיוחדת, המבוס־סת על מאמר חז"ל, „דיברה תורה כלשון בני אדם". יש לפרש את לשון התורה כדרך שמפרשים לשון בני אדם. מעתה כל המפרש את המקרא על פי כללי הלשון האנושית מפרש אותה על פי פשוטו. אין פירושו של דבר שהתורה היא לשון בני אדם ומוצאה מפי אדם. אלא התורה היא אלקית והיא כמאמר פי ה': אך היא מדברת בלשון בני אדם. כביכול צמצם הקב"ה את כוח דיבורו, ואין הוא מדבר בתורתו רק בלשון האל המדבר, אלא גם בלשון האדם השומע. אין בידי אדם הכלים לפרש את המקרא על פי כללי הלשון האלקית. חלק מן הכללים האלה נמסרו לחכמי ישראל, ועל פיהם ינסה האדם להבין את „תורת ה'". אך לעולם לא יעלה על דעתנו שנוכל להבין את הדברים על בוריים, שהרי אין בשר ודם יכול להבין דברים הכתובים בלשון אלקים. אולם, שנה שנבצר מן האדם להבין תורה המדברת בלשון אלקים, הרי יש בידיו להבין תורה המדברת בלשון בני אדם. כי הקב"ה מכבר את אוזן האדם בלשון שהוא מסוגלת לשמוע. באותה שעה כבר נפתחו לפני האדם כל שערי ההבנה האנושית, שהרי הוא שומע תורה המדברת בלשון בני אדם — כאילו נאמרה בידי אדם. במאמרו זה מבסס הרב ברויאר את שיטתו, עומד בין היתר על האופקים שהיא פותחת ליישוב כתירות בין פסוקים ומאשש אותה בכמה דוגמאות.

[illegible]

להט חסידי ואהבת הארץ

> דור ודור, מאת משה צבי הלוי סגל, משרד הבי־טחון — ההוצאה לאור, 248 עמ'.

בין המוניטין שיצאו לו היה ר' משה סגל ז"ל ידוע כ„תוקע של הכותל". בין יתר גזירות המנדט הבריטי לגבי התפילה ליד הכותל המערבי נאסרה ה־תקיעה בשופר. והנה במוצאי יום הכיפורים תרצ"א בקעה תקיעה רמה ברחבת הכותל. התוקע, משה סגל הצעיר, נעצר על ידי השוטרים הבריטיים ונכלא ב„קישלה". כש־נודע הדבר לרבה הראשי של ארץ ישראל, הראי"ה קוק זצ"ל, פנה אל המזכיר הכללי של ממשלת פלשתינה־א"י ודרש את שחרורו המיידי של סגל.

[illegible]

„הגששים" ותרומתם לעברית החדשה

> ביקורת ופרשנות, כ־תב־עת לספרות, לשון, היסטוריה ואסתטיקה, חוב־רת 21. עורך ראשי: א' שאנן. העורך: חי' חיים, אונ־ברסיטת בר־אילן, רמת־גן, 195 עמ'.

[illegible]

ש. יהושע

✱ כשר לפסח תשמ"ו ✱

„טבע" -
תעשיות פרמצבטיות בע"מ

מברכת את עם ישראל
בחג פסח כשר ושמח

לשכת הרבנות כפר סבא טל. 052-26445

תעודת הכשר

משחת שיניים „אלמקס"
הרינו לאשר בזה כי בררנו את פרטי החומרים המרכיבים

משחת שיניים „אלמקס" המיוצרת תארית במפעל „טבע" כפר־סבא (איקאפרם). עבור תעשית תרופות „טבע" בירושלים.

נתברר לנו כי אין במשחת השיניים הנ"ל שום חשש איסור או חשש חמץ.

לכן משחת השיניים „אלמקס" — כשרה לכל ימות השנה וגם לחג הפסח.

תוקף תעודה זו עד ליום א' אדר תשמ"ו

הרב יעקב פנחס שיף
רב העיר

תעודת הכשר לפסח תשמ"ו

נתנה למשחת שיניים „ארוהל פורטה" ע"י ביה"ד טבע רח' הר החוצבים ירושלים.

הרבנות הראשית
ירושלים
מחלקת הכשרות

תעודת כשרות לפסח תשמ"ו

א. הרינו לאשר כי הטבליות, קפסולות, ואבקות המיוצרות במפעל לתרופות „איקאפרם" בכפר־סבא, ובמפעלי „טבע" „אסיא" „פלנקסט", „צרי", מיוצרות מחומרים שאין עליהם חשש חמץ. פרט לרשומים מטה:
ספטריל, טבעוים.

התרכובות ויטמיניות: וסורל, מולטמין, במוסות, מולטמין פורטה ג'רוביט, בוסקס, תרכובות עם המציות יבשות: קיסינגן, לקססיב־קה, תלדינס־קומס.
באלו יש חשש חמץ.

ב. סירופים, הרוזפים (מוצרים נוזליים, המכילים חומרי טעם) יש בהם חשש חמץ.

ובאלו תרי"מ אין חשש חמץ:

פניברין סירופ, אורבניל סירופ, צפורל תרחיף, בריקלין־אליקסיר, נוסירקס טיפות (לא סירופ), סולבקס נזל, אקמוטל טיפות.

ורופא כל בשר ישלח רפואה שלמה לכל חולי עמו ישראל, ויקוים בנו „כל המחלה אשר שמתי במצרים לא אשים עליך כי אני ה' רופאך".

הרב יעקב פנחס שיף
רב העיר

ורופא כל בשר ישלח רפואה שלמה לכחוע"י

טבע
תעשיות פרמצבטיות
ת.ד. 1423
תל־אביב

טבע TEVA

מצות „ראשון־לציון"

מצות
כשרות לפסח למהדרין מן המהדרין

• מצטיינות בטעמן, טיבן וכשרותן •
• המפעל המשוכלל ביותר בישראל •

ראשון לציון אזור התעשיה
טל' 948497

שמן כותנה ללא חשש קטניות

כשר לפסח

(כהשגחת הרב לנדא)

להשיג בחנויות וברשתות השיווק.
ירושלים: „יטבתה", טל. 528402, 02-520971. ת"א: המשביר המרכזי, טל. 03-389359. חיפה: מילומור, מילואות בע"מ, טל. 04-919069.

פנטסטיק

כל חומרי הניקוי בבקבוק אחד!

קדם כימיקלים יצור ושיווק תעשיתי בע"מ
ת.ד. 165 אשדוד, טל. 055-33533
KEDEM

טרה

לשכת הרבנות נחלת יצחק
הרב ישעיהו הלמיש
רב ואב"ד

תעודת הכשר

הריני בזה להודיע בשער בת־רבים כי מחלבת „טרה" בע"מ בנחלת־יצחק, עומדת תחת פיקוח תמידי של הרבנות המקומית בנחלת־יצחק הן בעניני כשרות הן בעניני שבת.

המחלבה הוכשרה לחג הפסח דהאי שתא, ע"י משגיחים ת"ח חרי"ש, המפקחים על כל עניני הכשרות לפסח בנחלבה ועל הספקת האוכל לפרות ברפתות.

לכן יכולים כל אחב"י להשתמש בחג הפסח הבעל"ט בכל תוצרת המחלבה ללא חשש ופקפוק. כל מוצרי מחלבת „טרה" כשרים לחג הפסח תשמ"ו.

„יאכלו ענוים וישבעו"

ולראיה בעה"ח פה נחי"י
ב"ה, ז' בניסן תשמ"ו
הרב ישעי' הלמיש

בטנט

בית דין צדק של אגודת ישראל
ב"ה, יום ב' ניסן תשמ"ו

תעודת הכשר לפסח תשמ"ו

הנני לאשר בזה כי החלב ומוצריו הרשומים המיוצרים **במחלבת טרה** נחלת יצחק בת"א יוצר עבור מחלקת **מהדרין** קו ייצור נפרד ואלו הן:

חלב מפוסטר בשקיות פלסטיק 1 ליטר
גבינות טבעון, טוב טעם, 5%, 9%
שמנת חמוצה, עין, עוזית וחמאה

שעליהם מופיע חותמת הבד"צ
„מהדרין כשר לפסח"

כשרים לפסח
למהדרין מן המהדרין

על האריזות מופיע חותמת הבד"צ
„מהדרין" כשר לפסח

בייצור הנ"ל, הכשרת המפעל והגעלתו, קבלת החלב וחלוקתו למחלקות הייצור השונות נוכח צוות משגיחים יר"ש המפקחים על הייצור המיוחד לפסח. שום תוצרת אחרת אינה מיוצרת עבור „מהדרין" לפסח.

ובאעה"ח הבד"צ של אגודת ישראל
פעיה"ק ירושלים ת"ו, תאריך הנ"ל
נאום יצחק פלקסר
נאום אהרן בהגרי"ם זצ"ל ברנשטין
נאום בנימין זאב פרג

מוצרי רמדיה כשרים לפסח

הרבנות הראשית
ראשון־לציון
רח' הרצל 66
טל. 952471 ת.ד. 3055

ב"ה אדר ב' תשמ"ו

תעודת הכשר

הרינו לאשר בזה כי מזון לתינוקות „רמדיה" מיוצר פתה והשתנתה:

1. קורנפלור
2. אורז
3. תה־עשב
4. דקסטרוז

באריזה המכילה 500 גרם.
על כל שקית מודבקת תוית.

כשר לפסח

ב... דייסות במסת:
1. דייסת קורנפלור בטעם „ארבסטבם"
2. דייסת אורז בטעם „ארבסטבם"
באריזות של 200 גרם
על כל שקית מודבקת תוית

כשר לפסח

הנ"ה כשרים להיבוקות שחסה... עבורם בקטניות.

הכשר זה לפסח תשמ"ו.

הרב דוד הלוי דראלפא
רב העיר

לשכת הרבנות ראשון לציון

משה בלוי

רב ואב"ד דפרדס כץ,
תל־גבורים והסביבה, בבני־ברק
ארץ ישראל

פרדס כץ, רח' מרומפלדור 8
טל. 780625

בס"ד יום כ"א בחודש אדר שני תשמ"ו, פרדס־כ"ץ.

ת ע ו ד ת ה כ ש ר ל ש נ ת ת ש מ " ו

הננו בזה לאשר ולקיים שכל תוצרות של כל מפעלי „דובק" החברה הישראלית לסיגריות, לייצור סיגריות וטבק, מיוצרות אך ורק על טהרת הכשרות לצורך חג הפסח, וזה נעשה בקפדנות רבה ובזהירות מיוחדת על צד היותר טוב ובאופן היותר מועיל, תחת השגחתינו ופקוחנו התמידית. כל החומרים הטעונים בדיקה למען הכשרות לחג הפסח, נבדקו כראוי במעבדה המתאימה למטרה זו, ואושר וקויים שאין בהם שום חשש חמץ. וכן נעשו סדורים בכל מקומות העבודה וייצור ואריזות בכל מפעלי „דובק", למען הכשרות לצורך חג הפסח, ולפיכך יכולים אחינו בני ישראל בכל מקום שהם - ואף המהדרין מן המהדרין, המעשנים, לעשן ולהינות בלי שום חשש ופקפוק כלל, בכל מה שנוגע לדיני חג הפסח, במשך כל ימי חג הפסח הבעל"ט אי"ה, סוגי ומיני סיגריות המיוצרות בבית חרושת „דובק", כמו: טיים 100, ברודווי 100, ברודווי 80, מרגסנה, טיים, אירדפה, שרהון, נובלס- פילטר, נלסון פילטר, פולרים, דויאל, אסקוס, דובק פילטר, מרום, סילון, ומונטה קרלו.

ובזה יסייעו ויחזקו את ידי בוני ארצנו הקדושה בתעשית אחינו בני ישראל בארץ ישראל.

משה בלוי
רב ואב"ד
דפרדס־כ"ץ, תל גבורים והסביבה
בבני ברק - ארץ ישראל.

לכל בית ישראל חג שמח וכשר

דובק

ב"ה

לשכת הרבנות
חולון

טמפו

תעודת הכשר

הננו לאשר בזה שהמשקאות המיוצרים ע"י
חברת למשקאות קליס בע"מ

ק נ ק ל
— קנקל קולה, קנקל אורנג', קנקל לבן, קנקל לימון.

ט מ פ ו
— טמפו אורנג' טמפו קולה, טמפו לימון, מ־עמי, מיצי־תפוזים, אשכוליות, ענבים ותפוחים טמפולי.

ק נ ק ל י ת
— קנקלית מיצי תפוזים, אשכוליות, ענבים.
קנקלית מוגזים קולה, אורנג' ולימון ליים.

טמפו דיאט
— טמפו דיאט קולה, תפוזים, לימון ליים.

הוכשרו לחג הפסח דנא ע"י ב"כ לשכת הרבנות לחולון ובפיקוח והשגחה ויכולים כל אחב"י להשתמש בתוצרת הנ"ל בחג הפסח הבעל"ט שנה זו, בלי שום פקפוק כלל.

הכשר זה כוחו יפה לפסח תשמ"ו.

בעה"ח פה חולון, אדר תשמ"ו
(—) לשכת הרבנות

כשר לפסח תשמ"ו

הרבנות הראשית
המועצה הדתית
נתניה

רח' סמילנסקי 4, ת"ד 3056, נתניה
טל. 36325

לשכת הרב הראשי
הרב ישראל מ. לאו

ב"ה אדר ב' תשמ"ו

תעודת הכשר

בזאת לתעודה כי „המלונות מפעלי טמפו בנתניה" בהמצאת בהשגחת הרבנות הראשית, מייצרת לקראת חג הפסח הבעל"ט את המוצרים הבאים:
משקה קל תפוזים
משקה קל אשכוליות
משקה קל ענבים (ברכתו: „שהכל נהיה בדברו")
טמפו אורנג'
טמפו קולה

מוצרים אלה־הן בבקבוקים והן בפחיות־ה... כשרים לפסח תשמ"ו.

בברכת פסח כשר ושמח
הרב ישראל מאיר לאו
הרב הראשי לנתניה

סיכומו של שבוע

המשבר הממשלתי שיצר תקדים

[illegible]

י.א.

שיחות השבוע

*

מאת מוטי זפט

[illegible]

ד"ר שי פלדמן מהמכון ללימודים אסטרטגיים:

הפיכה בלוב – אחת ממטרות ההתקפה

מטוסי ארה"ב הלמו בקדאפי והוכיחו לו כי ביתו אינו מבצרו. אך שליט לוב אינו לומד את הלקח. הרודן חידש את התקפותיו על ארה"ב וממשיך לאיים שיפגע במטרות אמריקניות ברחבי תבל.

[illegible]

פרופ' צבי ורבלובסקי: ביקור האפיפיור מחווה ותו לא

האפיפיור יוחנן פאולוס השני ביקר השבוע בבית־כנסת ברומא והירבה להשמיע בפני מארחיו מלים חמות על הדת היהודית. "אתם אחינו האהובים וגם אחינו הבכירים" אמר והוסיף: "הכנסיה מצטערת על השנאת, הרדיפות וביטויי האנטישמיות נגד היהודים בכל זמן שהוא ועל־ידי מי שלא יהיה". דברים יפים.

[illegible]

הפגיעה בלוב פגעה קשה בתיירות

[illegible]

ברוך אדלר

פרידה עם מאזן מרשים

[illegible]

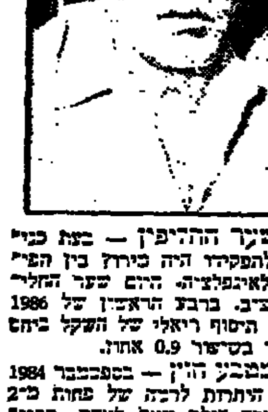

[illegible]

יצחק דויטש

פרס הפסיד בעימות

[illegible]

ש. שאול

כנסת שמרנית ביותר

[illegible]

יונה כהן

השבוע בקו מעט יעקב

היעד המרכזי...

עט לשחוק

לאחר מהלומתה של ארצות־הברית בטרור הלובי קראו מנגי הפעילה במדינות ערב שונות "הלאה ארצות־הברית". נקיה שהמעצמה ההולמת תיעתר להפצרות ותמשיך הלאה להכות.

* ● *

שמו של מודעי יוצא לפניו כמי שמבין בכלכלה ולכן הגיע לתפקיד שר האוצר בעזרת שמו. גם משה ניסים הגיע לתפקיד בעזרה השם.

* ● *

למרות האיומים וההתראות מצד ארגוני מחבלים, הביקור ההיסטורי עבר בשלום. התברר שכשמגיע אפיפיור לבית הכנסת — את האש הם נוצרים.

* ● *

משטר הדיאטה שגזר על עצמו חבר הכנסת אברהם שפירא הוא שסייע לו לפשר במשבר מודעי. בלעדיו הוא לא היה מצליח להיכנס לתמונה.

* ● *

פלאטו שרון הגיע ארצה כשהוא מחופש, בכל העולם תופשו אותו.

אילן בומבך

בשורה היא לכם / מאת הרב יעקב אריאל

באחת מתכניות הטלוויזיה, נערך דיון על דברים שיוחסו לכותב הטורים בתקופת פינוי היישובים היהודיים בסיני, לפני ארבע שנים. בין היתר יוחס לכותב הטורים הרעיון ש"החילוניים" כביכול הם האשמים בפינוי סיני וחורבן ימית.

[illegible]

בין חילוניות לחילוניים

[illegible]

חדירת השפעה חילונית לאדם דתי

[illegible]

ההשגחה אינה מקרית

[illegible]

התורה והארץ

[illegible]

עיטורי סופרים וספרים

הארץ ומצוותיה / מאת א' אביגד

הלכות תרומות ומעשרות, ערלה, כלאיים, שמיטה קרקעות ושמיטת כספים, יסודות הלכה. בעיות בחקלאות בזמננו, בירורי הלכה. ערוך ומבואר ע"י אברהם הלל בהרב ר' יצחק גולדברג, קיץ. כפר פינס תש"ו. הוצאת מרכז כפר פינס, בשיתוף תפוצה, להוצאה לאור בע"מ.

כריח השדה אשר ברכו ה'

עם פתיחת הספר — שולחן ערוך למצוות ה' תלויות בארץ, בעיות בחקלאות בימינו — מתרונן הלב, וממעמקי הנפש בוקעת הברכה, ברוך מציב גבול אלמנה, כמאמר הגמרא (ברכות נ"ח) הרואה בתי ישראל ביישובן אומר ברוך מציב גבול אלמנה. יישוב ישראל, ארץ ישראל משתקף באספקלריה תורנית בספר, שכולו דן בנושאים שבאות בשנים הפסו חלק מוצר בספרי התורנית ובספרי השו"ת הרבים כמעט שלא נזכרו, וכאשר נגעו בהם היו בבחינת „מת מצווה", כהגדרת ספר החסידים (קה) „כל מצווה שאין לה דורש ואין מי שיבקש אותה תדרשנה לפי שהיא כמת מצווה". בד בבד עם התרחבות יישוב ארץ ישראל ובתשובותיה התרחבו הנושאים התורניים שהתעוררו בקשר למצוות ה' תלויות בחקלאות בכלל ובארץ בפרט. כמאמר חז"ל בילקוט משלי המאחד את שתי ההתרחבויות בפירוש פסוק אחד במשלי (ח) „משחקת בתבל ארציו": „למה ארץ ישראל נקראת תבל — שהיא מתובלת מכל ארצות תבל. כל הארצות מה שיש בזו אין בזו, הפרי הגדל בארץ זו אינו גדל בארץ אחרת) וארץ ישראל איננה חסרה כלום — לא תחסר כל בה. דבר אחר למה נקראת תבל מפני התבלין שבה — זו תורה, שאין תורה כתורת ארץ ישראל". עם גידולה וגיוונה של החקלאות התרחבו דיניה ובעיותיה.

קרבן תודה

המחבר, הרה"ג ר' אברהם הלל גולדברג, התחתם ברוב תמימותו „בתוך עם שבשדות אנוכי יושב", רב גדול בתורה, מבני עליה המעטים אשר זכו עוד לראות את בית ישראל בפולין בתפארתה. למד בנעוריו בראדין בישיבת ה„חפץ חיים" זצ"ל, ואחר כך בישיבת „שער התורה" בגרודנא, אצל „שר התורה" הגאון ר' שמעון שקופ זצ"ל, בעל „שערי יושר". במכתב המלצה לגרא"י קוק זצ"ל על הרב המחבר בקש הגאון ר' שמעון שקופ זצ"ל להקציב לו רשיון כניסה לארץ, כתלמיד ישיבת מרכז הרב. במכתב זה הוא מפליג בשבחו של המחבר ומתארהו „הרב חריף ובקיא אשר נתגדל למעלת ראש ונמצאו בו המעלות שמנו חכמים (בתלמידי חכמים)".

בהקדמתו מספר הרב את הנסים הגדולים שקרו לו בשואה הגדולה, בברחו מפני הכובשים הנאצים והסובייטים; את התלאות והאימים של בני הישיבות עם פרוץ המלחמה, ונס הימלטם ממקום למקום; הפלאים העצומים של דרך הינצלם מציפורני רודפיהם של רבים מגדולי התורה וראשי הישיבות עם תלמידיהם, הם אשר הקימו ישיבות וחוללו מהפכה רוחנית במרכז הישיבות בארצות הברית ועל ידם הוקמו הישיבות הגדולות בארץ. הרב ניצל ע"י קבלת רשיון כניסה לארץ כישיבת מרכז הרב, ובעבור הנס מכיר בניסי ויודע שעליו למלא את המשימה שלמענה זכה בחיים.

בספרו זה קיים את הציפייה שהזה כראש רבו ר' שמעון שקופ זצ"ל במכתבו ד"ל: „מובטחני שאם יעלה לארץ הקודש יפיק רצון כל מבקשי תורה ותושיה".

כדברי המחבר „זיכני השי"ת לשבת בתוך עם שבשדות שדרכם אכונה. סדר זרעים הוא סדר יומם הרגיל. בצוותא של ליכוד עמדה לנו בקיאותם של החברים ביהש החקלאי להבין פירושם של דברים במשנה ובתוספתא של סדר זרעים. ספר זה יש בו משום תועלת בבירור הלכות של שדה וכרם". וכדרך תלמידי חכמים לפתוח בכבודה של אכסניה הוא כותב על תושבי הכפר: „אגב עיסוקם בעבודות המשק העלו שאלות בהלכה. הרבה בירורים בהלכה רבה זו הגענו בסייעתא דשמיא בדיבוק חברים ובצוותא של לימוד בהלכות שהן חובת קרקע".

קדושת ארץ ישראל

במבוא לספרו הוא מגדיר את דרגות הקדושה של ארץ ישראל ומבחין בין שלוש קדושותיה:

א. קדושה עולמית כארץ הבחירה וירושה לעם ישראל כאז הברית עם אברהם אבינו, כדברי ה"חתם סופר": הכל מעלים לארץ ישראל לא בגלל המצוות התלויות בה אלא משום קדושה עצמה שאין לה הפסק.

ב. קדושת שכינה במקדש וירושלים. דעת ה"רמב"ם שקדושת המקדש וירושלים אינה בטלה לעולם. קדושת המקדש וירושלים מפני השכינה, והשכינה אינה בטלה, והנכנס היום להר הבית במקום המקדש חייב כרת. בניגוד לדעת הראב"ד, שאפילו לדעת האומר שקדושה כבייה (בעליית עזרא) קדשה לעתיד לבוא — קדושת המקדש וירושלים בטלה, והנכנס היום למקום המקדש אינו חייב כרת.

ג. קדושה לקיום מצוות, מביא דעות הפוסקים החולקים בהלכה, אם קדושת הארץ לחיוב פירותיה בתרומה ומעשרות בזמן הזה היא מן התורה או רק מדברי סופרים. מבאר דעת הרמב"ם שאמר בהל' תרומות (א—ה) קדושה שנייה קדשה לשעתה וקדשה לעתיד לבוא ולא בטלה. אך מצוות הפרשת תרומות היא בכל זאת מדרבנן, מפני שנאמר בתורה כי תבואו בזמן שכל ישראל בארץ. מצוות התלויות בארץ תלויות בתנאי של ביאת כולכם. דו"א, הקדושה היא רק בתנאי של ביאת כולכם. בזה הוא מתרץ הלכה תמוהה ברמב"ם, שכותב בפרק י"ב מהלכות שמיטה ויובלות, „וכן לעתיד לבוא בביאה שלישית בעת שיכנסו לארץ יתחילו למנות שמיטין ויובלות ויקדשו בתי ערי חומה ויתחייב כל מקום שיכבשו במעשרות". שואלים: הלא זה סותר את דבריו בהלכות בית הבחירה (ו—טז) „כל מקום שנתקדש בקדושת עזרא — מקודש היום", אם כן למה יצטרכו קידוש נוסף?

אלא הוא מסביר: בבית שני היה חסר התנאי של ביאת כולכם, לכן לא נתחייבו בתרומות ומעשרות מן התורה והקדושה היתה רק אם תהיה ביאת כולכם. ובתי ערי חומה שלא הוקפו חומה בבית השני לא נתקדשו בקדושת ערי חומה, ולכן הוא מדגיש ויקדשו בתי ערי חומה. אבל בחיוב תרומות ומעשרות אומר רק ויתחייב כל מקום שיכבשו במעשרות בלי קדושה נוספת.

חיי אדם במשק חקלאי

הספר הוא כאמור שולחן ערוך לכל מצוות ה' תלויות בארץ, ובעיקר למצוות עשה ולא תעשה שכל חקלאי עומד בפניהם יומי ימים. כפי שכתב ר' יוסף קארו בהקדמתו שקרא לספרו שולחן ערוך „כי בו ימצא ההוגה כל מיני מטעמים (תשובות לשאלותיו) ערוכים סדורים וברורים וכאשר ישאלו לתלמיד חכם דבר הלכה לא יגמגם בה". אמנם קדמו לו ספרי הלכה למצוות התלויות בארץ. מאת הרב יחיאל מיכל טיקוצינסקי זצ"ל וייבדל לחיים הרב קלמן כהנא, ועוד, אך לא בהיקף כזה. חידושו של המחבר הוא שספרו אינו דן רק במצוות התלויות בארץ, אלא גם ובעיקר במצוות התלויות ביושבי הארץ, כמאמר הגמרא (שבת פ"ה) יושבי הארץ שבקיאים ביישובה, שמלא קנה זה לזית ומלא קנה זה לגפנים, כריחים את הארץ וטועמים אותה. שאלות המעסיקות כל בני משקים כמו שאלה מסובכת בערלה: רוב הנטיעות מתקבלים מהשתלה יחד עם גושם. אם הם מגיעים אחרי ט"ו באב התאריך הקובע לעניין שנות ערלה, האם נחשבת ההעברה עם הגוש לאדמה כהמשך הזריעה בשקיעתו לפי הדין, אם יכול השתיל לחיות עם האדמה שמסביב לשורשיו, הריהו כאילו לא נעקר. ואם לא — חייב למנות מחדש שנות ערלה. השאלה היא: איך קובעים זאת? יש שאלות רבות מספור בעניין בישול בשבת בלול וברפת; זריקות הילון לעופות מבלי חשש לטרפות; היתר עקירת עצי פרי, ועוד שאלות שהספר דן בהן.

הרב ערך את שולחנו בשפה קלה כדי שכל אדם יוכל לקיים את המצוות האלו על ארבעת חלקיהן: ללמוד, ללמד, לשמור ולעשות (סוטה לז). הספר מחולק לשישה מדורים: תרומות ומעשרות, ערלה, כלאיים, שמיטה, שבת במשק חקלאי ועניינים שונים במשק.

כל מדור מתחיל ביסודות ההלכה הדינה, פרטי הלכה וכל המצוות התלויות בה לפי כל הפוסקים, השאלות המתעוררות בסדר קיומה, ובסוף המדור סיכומם של דברים.

בשולי ההלכה הוסיף הערות לבירורה של ה' הלכה והמקורותיה בשם „נטע אהליפים", ההערות הן ביאורים ומראי מקום של ספרים ידנים בהלכות אלו, בהן ידע רב. בקיאות עצומה בכל ספרי הראשונים והאחרונים, ספרי השו"ת מכל הדורות ועד לגאוני זמננו ממרן ה„חזון איש", ר' איסר זלמן מלצר זצ"ל וייבדלו לחיים ר' שלמה זלמן אויערבך ורבני הארץ ותשובותיה. זאת נוסף לחידושים הרבים שמעטרים כל הלכה והלכה. לדוגמה: בעניין קיום כלאיים בעצי פרי והנאה מהפירות. בכלאי זרעים מחלוקת ר' עקיבא וחכמים, אם אסור מן התורה לקיימם. הרמב"ם פוסק, שאם כי הזורע חייב במלקות, הפירות מותרים באכילה, אך אסור לקיים את הזריעה של הכלאיים. ואם קיים אינו לוקה.

הרא"ש בהלכות קטנות פוסק שלוקים על הרכבת אילן ועל קיומו ובתוספות הרא"ש בסוטה (מג) כותב שמותר לקיים הרכבת אילן. מבאר המחבר שאין סתירה בדבריו: בהלכות קטנות מדבר בקיום של מחפה ומנכש תיכף אחר הזריעה והנטיעה — על קיום כזה לוקה, ובסוטה מדבר כשהרכבה כבר הגיע לידי גידול, הפירות מותרים ואין חיוב לעקרם אלא מותר לקיימם.

בעניין שנות ערלה, אם נטע לפני ט"ו באב נחשבת זו לשנה וחייב למנות אחריו כן רק שנתיים, ופירות שחנטו בשנה הרביעית אחרי ט"ו בשבט מותרות. מה הכוונה דעת ה„חזון איש" — נפילת הפריחה הניכר הפרי. דעת הריטב"א, ד"חנטה לפני ט"ו בשבט הוא לא שכיח, והרא"ש כותב דעכשיו אין חנטה בשום אילן לפני ט"ו בשבט, ולכן אין נזהרים בערלה רק שלוש שנים. שואל הרב, בזמננו מצוי השסק שחונט לפני ט"ו בשבט? ונשאר בצריך עיון. יש אולי להעיר שיש להבחין במובנה של חנטה בין פירושה המילולי ובין המושג ההלכתי שלה. במובנה המילולי חנטה פירושה המתקת מה של הפרי, כשהפרי מקבל מקצת מיץ וטעם. בניגוד לסמדר שנקרא מיד עם נשירת הפריחה — כך מבאר רש"י בשיר השירים ובמכות (סט) ובבבא קמא (נס). המושג ההלכתי של חנטה שונה מפרי לפרי ואף ה„חזון איש" אומר שם: „חנטה מקרי אחרי נפילת הפרח וכבר ניכר הפרי ואף דלענין קביעות ומעשר דעת הרמב"ם דחנטה היינו עונת המעשרות, לענין ערלה גם סמדר נקרא חנטה, ובגפנים וזיתים לא אזלינן בתר סמדר אלא בתר בוסר". ולכן אומר הרא"ש שאין היום פרי בשום אילן שה„חנטה" והיה לפני ט"ו בשבט. שהרי בפירות כמו השסק שגרעיניו אינם אכילים והחנטה היא התמתקות הפרי כמו בגפנים וזיתים והיא רק אחרי ט"ו בשבט גם לדעת ה„חזון איש".

שמיטת כספים

בעניין שמיטת כספים מביא דינים ודעות רבות בעניין אם צריך לומר „משמט אני" או לא. ואם הלווה על הלווה להחזיר את החוב אחרי שמיטה, ואם לא עשה כן, הריהו בכלל „לוה רשע" ולא ישלם. ודעת החפץ חיים שהלאו של „פן יהיה עם לבבך דבר בליעל" הוא גם על כל השנים לא רק בשמיטה אם אינו רוצה להלוות. ואם כי בפשטות נראה שהמצווה חלה רק על הלוואות כספים מביא דעת ה„מלאכת שלמה" שדין זה כולל גם הלוואת פירות וכל מיני אוכלים. וכל דבר שאינו מחויב בעינו להוציא שאלה ופקדון. יש להעיר שהנצי"ב בפירושו „העמק דבר" אומר שהפסוק הראשון „שמוט" מדבר רק בהלוואת תבואה ורק הפסוק השני „אשר יהיה לך את אחיך" מדבר בהלוואת כספים.

הספר כולו מרחיב דעתו ואופקו של הלומד בו. נאחל למחבר שיזכה ויזכה להוציא בשאיפתו מהדורה נוספת ומושלמת.

ב' מרדכי

אני נותרתי לבדי

ואותר אני לבדי (מלכים א' יט)

אֲנִי נוֹתַרְתִּי לְבַדִּי.
הָרוּחַ אֵין לוֹ חוֹפִים.
הַמִּדְבָּר לֹא יֶחֱצֶה בְּיָדִי
וְכָל הַשֶּׁמֶשׁ פֹּה וְכָל הַיֹּפִי.

הַשֶּׁמֶשׁ בְּכָל הַגְּבָהִים מְקִיצָה.
הַמִּשְׁעוֹל לֹא הָיָה לְדֶרֶךְ.
עַל הַבָּמָה עוֹד הַבַּעַל נִצָּב
וְכָל הָעָם סְבִיבוֹ, הָעָם הַפֶּרֶא.

רַק הַיּוֹם אֲשֶׁר הוּא פֹּה וָזָר,
מִכָּל הַיָּמִים לֹא אַכִּירֵהוּ.
הָלַךְ הַקּוֹל וְלֹא חָזַר,
הַהֵד לֹא יַכִּיר הֲדֵהוּ.

אֲנִי נוֹתַרְתִּי לְבַדִּי,
הָאֲדָמָה לְבַדָּהּ וְכָל הַחַי לָהּ,
אֶת הַמִּדְבָּר כָּנַרְתִּי עִמָּדִי
אַרְבָּעִים יוֹם וְאַרְבָּעִים לַיְלָה.

המשורר ב. מרדכי (מרדכי ברתנא) ז"ל נפטר ביום הכיפורים שעבר, ויהי זכרו: שיר זה הוא מתוך אסופת השירים האחרונים שלו בשם „חצב שבשתיקה", שתראה אור בשבועות הקרובים בהוצאת הקיבוץ המאוחד.

הגדה עם אמרי חמודות

מאת דוד טלזנר

הגדה של פסח, עם פירוש „אמרי חמודות", מאת הרב משה דב וולנר.

על ההגדה החדשה הזאת ניתן לכתר תורה מפוארת בכלי מפואר. המחבר הדגול, הרב משה דוד וולנר, לשעבר רבה ואב"ד של אשקלון במשך עשרות שנים, ידוע בחוגי הלמדנים בארץ כאחד מגדולי התורה. את השם הזה היקנו לו הספרים כלה: שו"ת „חמדת צבי", בארבעה חלקים, ו„דרושים להאבי'ם", בשלושה חלקים על התורה. ההגדה החדשה, שהופיעה בימים אלה, מגלה פן נוסף באישיותו המרשימה: הוא אסתטי מעולה. בין ההגדות המפוארות שהופיעו בזמננו תצטיין במיוחד הגדה זו עם פירושו המאלף של הרב וולנר בשם „אמרי חמודות".

ברכה מיוחדת קובע החלק השני של הגדה זו, המוקדש ל„בירורי הלכות". שורת בעניינים השייכים לסדר ולהגדה. בין הנושאים הנדונים בחלק זה: מהות המצוות סיפור יציאת מצרים; הטעם שאין מברכים על מצוות סיפור יי"מ; זמירות קודש בליל הסדר; סידור השולחן בכלים יפים לסדר; לבישת הקיטל; טעם והסיבה; שאלה נוספות בליל הסדר; עניין הארבעה בנים; ההלל בליל התקדש חג; זמן מצוות אכילת מצה האפיקומן.

אלו ועוד עניינים הנוגעים לחג הפסח מקבלים טיפול למהדרי מקוף, שבודדו כל כוכיעים בספרים מיוחדים. בהגדה זו של הרב וולנר מתואמים האגדה וההלכה ביחידה אחת. שרותו של המחבר יוצקת אותם בדפוסי הצבאות, ומרחיבה דעתו של המעיין בה.

העבר בראי ההווה

בפירושו „אמרי חמודות" מלווה הרב וולנר את הטקסט של ההגדה ומאיר כל קטע הדורש ביאור ובירור. בהגדת של פסח מצרים, לפי המחבר, כשתקף גם בהווה. „הא לחמא עניא" — העגיות כנודלת את האדם בגרי"ר, וכוונת פרעה היתה איפוא לשבור את רוחם ונשמתם, שלא יישאר זכר פרחה ישראל לבא: שגם הם, בני ישראל, יהיו אכזרים. אולם בני ישראל התרוממו על ידי מידת הרחמנות הטבועה בהם, האמור: „כל דכפין ייתי ויכול".

ההשלכה של יציאת מצרים על כל מהלך ההיסטוריה שלנו היא, כי „ביציאת ישראל ממצרים נתן הקב"ה לעמו ישראל ארץ חמדה טובה, ומאז היא נחלתו. ובכל עת ובכל מקום יודע ומאמין כל אחד מישראל, כי השתא הכא — לשנה הבאה בארעא דישראל".

את הבן „שאינו יודע לשאול" מאפיין הרב וולנר כמי שאינו יודע לשאול את השאלות הנבונות! שואלים ומבקשים שהיוה זכויות בין העמים. ד' מסיחים את דעתם מן העיקר: „ציון היא אין דורש לה — — — בכלל דבעל דורשה".

אף שלדברי הלכה בנוגע לליל פסח היקצה הרב וולנר כדור מיוחד, כאמור, הרי גם בחלק הראשון משור והוא אותם. כה זה, שתלמידיהם של התנאים „שהיו מסובין בבני ברק", היו צריכים להזכיר להם שהגיע זמן קריאת שמע של שחרית? מסביר הרב וולנר: „מצוות סיפור יי"מ היא בלילה, אבל שהגיע זמן ק"ש של שחרית, אין כאן עוד מצוות סיפור יי"מ, וחייבים בק"ש".

באחד, שעל גבו חרשו חורשים בשנות השואה, רואה הרב וולנר בעיני רוחו התמונה של „בכל דור ודור עומדים עלינו לכלותנו", והוא מסיח קריאת אשמה בפני כל גויי אירופה: „שלא אחד בלבד עמד עלינו לכלותנו — לא היה כמעט אף אחד שבא לעזרת הנלקחים למות באכזריות של היתר טרוף".

במבט ההדר לבעיית שנאת ישראל, שחוזרת ומתעוררת בכל דור ודור במעטה אחר, מביא הרב וולנר מדרש (שמות נא, ד) שממנו משתמע, כי שנאת ישראל מקורה הכעור הוא שנאת אלוקי ישראל. ומוסיף המחבר: „לא בנו נלחמים, מאברהם אבינו עד עתה: „יתייצבו מלכי ארץ — — — על ד' ועל משיחו". ואם כך הוא הדבר, אין לנו ספק מי יהיה המנצח"...

ההגדה החמודות הזאת מהווה תרומה תורנית חשובה להבנת תוכנה של ההגדה, כשם שהיא מרחיבה דעתו של הקורא בה בצורתה המרהיבה.

רחל שילוני

חודש ניסן

חֹדֶשׁ נִיסָן
הַנִּפְלָא וְהַיָּפֶה בֶּחֳדָשִׁים.
וְהַשָּׁמַיִם עָלָיו כְּחֻלִּים
מְהֻדָּר הוּא
בְּכָל הַצְּבָעִים.
מְלַבְלֵב הוּא
בְּכָל נִצָּנֵי הַחַיִּים.
מְבֻשָּׂם הוּא
בְּכָל הָרֵיחוֹת.
וּמְצַלְצֵל הוּא
בְּכָל הַשִּׁירוֹת.
וּמִתְגַּנְּנוֹת בּוֹ
כָּל הָאַהֲבוֹת.

ארץ ישראל בספרים

מאת אהרן בי"ר

דורנו, דור האנציקלופדיות והקבצים, הילקוטים והמוספים של העתונות, הוא דור התאב לדעת, אך לא לעמול כדי לדעת. במקום לקרוא ספרים, רבי משקל ורבי כמות הוא רוצה „לגמור" מהר את הקריאה לדעת משהו מפה ומשהו משם ודי לו.

לקראת אלה באו השנתונים, או הקבצים, שבהם מרוכזים מאמרים מספר, מבחינות שונות, על נושא אחד. ולדוגמא: „ישראל — עם וארץ", שנתון מוזיאון הארץ, ספר ב—2 (21—20) — תשמ"ה־התשמ"ו 1985־6. את השנתון, בן 350 העמודים, ערך רחבעם זאבי, ולידו מערכת ומרכזה. שערכו את עשרות המאמרים שבשנתון, את הספר, בפורמט אלבומי על נייר משובח, בכריכה נאה ועטיפה צבעונית, הוציא לאור מוזיאון הארץ — תל־אביב.

המאמרים מתייחסים לחפירות ארכיאולוגיות, למטבעות, לגידולים בארץ, לבעיות אקולוגיה, מבני בתי כנסת, אדריכלות ואמנות, עיטורים וכיור, חקלאות וקבלת אורחים, ועוד ועוד. המיגוון הרב של הנושאים הקשורים הן לארץ־ישראל, והן — מעט מאוד — לחוץ־לארץ, „כל כולם נוגעים לעם־ישראל ולארץ־ישראל", וזה המאחדם.

מובן שכל התוכן הרב־גוני שבספר, מאוייר רבות, בתמונות, ציורים, צילומים, מפות ותרשימים, המהווים חלק בלתי־נפרד מן התוכן של המאמרים המגוונים. פרק בסוף השנתון סוקר את הפעולות של מוזיאון הארץ בשנתיים שחלפו, היכול כלל לא רע!

ספרים כגון השנתון שלפנינו, לא רק שמרחיבים דעתו של אדם, אלא מאהיבים את ארץ־ישראל על אנשיה, על בניה, וספרים אלה הם דבר בעיתו על יופי של ארץ!

*

יופי אחר מוצאים אנחנו בספרו של אבשלום קור „יופי של עברית", ספריית מעריב — משרד־הבטחון — ההוצאה־לאור. בחמישים ותשעה פרקים קצרים, מסביר לנו המחבר פתגמים, אמרות וביטויים. הנה ה„חי" וה„עי" של בני חיפה, טבעון ובית־שאן, שהחליפו אותיות אלה, בגלל שלא ידעו לבטא האותיות כהלכתן, וכבר מצאנו זאת במשנה; או איש חפץ חיים, שאינו חפץ־חיים — ניחושים! זה איש מקיבוץ חפץ־חיים...; או ההבדל בין גמל אשדוד וגמל טריפולי. ההבדל תקראו בספר בעמוד 95. גם על שמשון הגיבור, וסיפסון ואפילו הסמבטיון נקרא פרק אחד.

על הכנסת שלנו שאיננה פרלמנט, ואשכול של ענבים שאינם ענבים נקרא כאן. האינפלציה והריבית הקצוצה, שאיננה קצוצה אלא קצובה, נלמד. כמו גם על יצחק שומרי שהוא יצחק שמיר, רק שבא בניקוד קודם, שהיה קיים וכן רב.

59 הפרקים של אידיומים, פתגמים, אמרות כנף, מושגים ועוד, המוצאים בספר, מוסברים, לפעמים בארוכות יתר, אך בטוב טעם ובחידודי־לשון, בבעורים קצים ומבוארים כלים. אגב, כדאי לציין, כי לשונו של קור, לא רק שהיא עברית כהלכה, אלא נקייה מחידודי לשון גסים, ועל זה בביוחד ראוי הוא לברכה!

*

לעומת היופי הנזכר בשני הספרים הקודמים, פוגשים אנחנו בספר הבא שנסקור, מעשים שאין קשורים ליופי הספר. „ראצח על רצח קסטנר", מאת איסר הראל, משתדל להראות כי הם האנשים ששפו „טרמפ" על נושא רצח קסטנר, שהיה בתשי"ז (1957). לדעת המחבר היו מספר מועט של אנשים אינטרסנטים, שהיו מעוניינים להביא מצבים של טרור והסתה בעם, ואולי גם לתקוף את הדמוקרטיה. כדי להוכיח את דבריו, מבסס המחבר את ספרו על מסמכים ותעודות, מנתח דברי אנשים שהיו קשורים לרצח — אם עורכי־דין ואם אנשי „ימין" — ומגיע למסקנותיו.

בפרקי הספר מביא המחבר קודם לכל את נושא הטרור ומורשת הטרור הפוליטי, ובביוחד בחברה הדמוקראטית, ומכאן הוא עובר לרצח קסטנר עצמו, המשפט והפסק־הדין, במשפטים שונים, ולאחר מכן סוקר שני אישים פוליטיים — אורי אבנרי ושמואל תמיר, שאותם מאשים הוא בפרובוקציה והצלילה בעניין קסטנר והמשפט.

טרגדיה יהודית נוספת כחודש אחרי שלושים שנה, לאחר שכבר נשתכחה רבות, והבל, כי אין צורך במצבנו להעלות מתהום הנשייה בעיות שנשכחו, יש די חדשות. הספר יצא בהוצאת ידיעות, ספריית „ידיעות אחרונות".

*

אישיות אחרת המסופרת בידי מחבר שלא ראיין לצורך כך אותה, היא אריאל שרון. המחבר, עוזי בנזימן, שאינו „מפרגן" לאריאל שרון, ראיין אנשים רבים, שחלקם „פתחו את הפה" וחלקם „פתחו לדבר" על האיש המדובר בו בספר. כבר שם הספר אינו מחמיא „לא עוצר באדום — ביוגראפיה של אריאל שרון", הוצאת „אדם", תל־אביב.

אגב תיאור ילדותו ובגרותו, חיילו ומבצעיו של שרון, משתדל המחבר להעביר לפנינו טיפוס שאינו הולך בתלם בעל שיטות ודרכים משלו להגיע ליעדיו, למטרותיו, כאילו „אינו עוצר באדום", — ולפניו — כל הדרכים פתוחות.

ללא כחלצה, ללא כפפות משי, ללא מחסום, מתאר המחבר את שרון, ולפעמים ב„ברוטאליות" מילולית, שגם שרון נהגה כמגה לעתים קרובות.

לפנינו תיאור של איש צבא מזהיר, פוליטיקאי מפולפל, אשר רבים חייבים לו תודה על מבצעיותו, ובמיוחד על „ראייתו" הצבאית־פוליטית הנכונה את בעיות מדינתנו, הרבה לפני פוליטיקאים ותיקים ממנו, מנוסים ממנו, אך „יושבים" קבועים על כסאו היהם, וכבר אינם „השבירם". התיאור חי, שוטף ונותן תמונה של „לא מפרגן" שהציור יוצא אחרת כמה שרצה, ושרון יוצא הרבה יותר חיובי ממה שרצה המחבר לציירו!

*

ובספר ב„אטלס [illegible]", מאת פרופ' משה ברור, בהוצאת יהושע אורנשטיין, יבנה תל־אביב. האטלס המעודכן מביא לנו תצלומי לוויין, מידע על מדינות העולם, מילון למונחי הגיאוגראפיה, מילון גיאוגראפי רב־לשוני ומפתח־שמות. המפות הראשונות הן של ישראל, אזורים וערים, אקלים וצומח, חקלאות ומים, מחצבים ותעשייה, אכלוסין ועוד. מכאן עוברים אל ה„מזרח התיכון", והלאה — אסיה, ושאר יבשות העולם. האטלס כמובן צבעוני ומלא הסברים ובקיאות לעשות, כך שהתועלת מרובה ממה שמכסא בכפות צבעוני.

על כל עדכונו של האטלס, ובכל שמפות הארץ שלנו אינן מעודכנות, ויישובים רבים, כמו גם דרכים חדשות, אינם מופיעים במפות ארץ־ישראל, דבר שכדאי מאוד לעדכן בהמהדורה הבאה. גם אם הדבר הוא בביוחד להיות תופעה חדשים. על ההתיישבות שלנו להיראות לא רק בשטח, לאלה שבאים לבקר שם, להיות שם ולשאוף שם, אלא גם לרוב ה„ציבור" שלומד על כך רק באטלס.

שאלות ותשובות בענייני רפואה

מאת פ' אור

ספר עמק הלכה — אסיא שאלות ותשובות בענייני רפואה. העורך: הרב מרדכי הלפרין. הוצאת קרן עמק הלכה ומכון שלזינגר שע"י המרכז הרפואי שערי צדק ירושלים תשמ"ו, 352 עמ'.

רפואה הוא מדע שבו המידע משתנה כל יום. אין תחום שבו הרפואה אינה מתקדמת בצעדי ענק, ומה שמקובל היה אתמול — כבר מיושן היום. מציאות זו דורשת מהרופא התעדכנות מתמדת, ולעתים אפילו בתחום אחד קטן קשה לרופא לשלוט בצורה מלאה. קל וחומר שקשה לפסוק הלכה במציאות משתנה זאת. שהרי הפוסק בא להורות הלכה ולדמות מילתא למילתא צריך להכיר את המציאות על בוריה, ומעטים בעלי ההלכה ששולטים בשני התחומים, במציאות המדעית ובמקורות ההלכה.

לכן נודעת חשיבות מרובה לספר עמק הלכה — אסיא, שיזם מנהל קרן עמק הלכה, הרב יוסף מרדכי ביומל. הוא פנה לתלמידי חכמים והיפנה את תשומת לבם לבעיות המתעוררות בתחום הרפואה, בעיות מעשיות ומטריות שרופא מתלבט בהן יום יום בעבודתו הרפואית. ויפה כתב הרב ביומל בהקדמתו שדורנו דור המאספים ייקרא, ומרובים בו ספרי אסופות, אנציקלופדיות, קונקורדנציות, מפתחות לאוספי הלכה למיניהם. אבל מעטים הספרים שמטרתם לאסוקי שמעתתא אליבא דהלכתא, שמעתתא תרתי משמע — סוגיות בלימוד וסוגיות במציאות.

דורנו גם דור המומחים ייקרא. אין אדם אשר יקיף כל תחום במציאות של התפוצצות מידע. לזה דרוש שיתוף פעולה בין מומחים בתחומים שונים. ולכן פנה הרב ביומל לעורך אסיא, הרב מרדכי הלפרין, שהוא גם תלמיד חכם וגם רופא, כדי שמלאכת העריכה תיעשה ביד של מומחה.

הספר נכתב לא רק בשביל בעלי הלכה, כי הבעיות המלובנות בו הן כאלה שכל אדם בא אתן במגע בשלב מסויים של חייו. לכן כדאי שכל אדם יקרא אותו, ובפרט שאפשר ללמוד מתוכו גישה הלכתית לבעיות חדשות — איך לדמות מילתא למילתא.

חלק מהמאמרים נכתבו ע"י תלמידי חכמים שלקחו מוכבם התעסקו בעזרת רופאים מומחים בבעיות, וחלקם נכתבו ע"י הרב יצחק זילברשטיין, ראש כולל בית דוד בחולון, המפורסם בהרצאות הרבות בענייני רפואה הלכה שבהן משתתפים טובי הרופאים בארץ.

נאמנות ואמונה

שבעה שערים לספר. השער הראשון דן בבעיות אמונה, רפואה ואמנות. אמונתו של החולה המתפלל לבורא גם בעת הזדקקות לרופא בשר ודם — האם יש בדבר סתירה? האם בכלל מותר לחולה להזדקק לרפואה עפ"י ההלכה? כן מתבררת כאן בעיית נאמנות הרופאים בשאלות הנוגעות להלכה.

השער השני דן בבעיות מוסר רפואי (אתיקה) של חיים ומוות, הפסקת הנשמה מלאכותית בחולה אנוש, האם מותרת השתלת לב ע"פ ההלכה, קדימויות בריפוי חולים כשאין די רופאים או די תרופות, ניתוח שהצלחתו מוטלת בספק, סתיות רפואיות ועוד. כאן לא תמיד ניתן לבחור ב„חומרה מספק", שהרי החומרה בכיוון אחד מהוה קולא בצד השני, וחיי אדם עומדים על שתי כפות המאזניים, כפי שכותב הרב הלפרין.

השער השלישי עוסק בסודיות רפואית וכהתחייבויות הנוגדות של הרופא לציבור, מחד גיסא ולחולה, מאידך גיסא. ואף לאינטרסים נוגדים של החולה עצמו. כגון סודיות רפואית מול שיקולים ציבוריים, שבועת שקר במטרה להרגיע את החולה, האם מותר לגלות לחתן על מחלת הכלה, העמדת חולה מסוכן על מצבו, ועוד.

השער הרביעי מתעסק במספר סוגיות של שבת ומועד, כאשר רוב החומר הקשור לנושאים אלו יפורסם בכרך השני של עמק הלכה — כפי שכותב הרב הלפרין.

השער החמישי מלבן נושאים בסיסיים ויסודיים בהלכות חולי נפש. הרב הלפרין מבהיר, שלמרות השכיחות הגבוהה של מחלות נפש קשות באוכלוסייה העולמית (כולל זו שלנו), הרי מעטים דנו בהגדרות ובמשמעויות של מצבים אלה בזמן הזה מבחינת ההלכה. נידונים בשער זה מעמדו של הלוקה בנפשו לעניין עבירה ומצוות, התאבדות כמחלת נפש ועוד.

השער השישי מברר הלכות אישות. המאמר המרכזי בו דן בבדיקה גינקולוגית בהלכה (סיכום ומקורות). בראש השער נדפסה הקדמה להלכות נדה של פרופ' א. ס. אברהם — תלמיד חכם, רופא וחוקר מפורסם במרכז הרפואי שערי צדק בירושלים.

בעיית העישון בהלכה

השער השביעי, האחרון, עוסק בהלכות עישון סיגריות לאור הידע הרפואי המעודכן. יוזם הספר, הרב ביומל, כתב מאמר על עישון סיגריות בבית הכנסת ובבית המדרש. וכן סוקר העורך, הרב הלפרין, את העישון מבחינה הלכתית.

הרב הלפרין סוקר במאמרו את בעיית העישון בהלכה מכמה צדדים. תחילה הוא מברר את האיסורים שעשויים להיות כרוכים לעישון: בין הלכות בין אדם לחברו (כגון הרחקת נזיקים וכו') ובין הלכות בין אדם למקום (מזיק לעצמו עד כדי איסור רצח ע"י קיצור החיים ועוד) קשורים בדבר.

ברור הוא מסקירתו (מימי הנער הנוגע החפץ חיים עד הפוסקים של דורנו, הרב פיינשטיין זצ"ל והרב ולדינברג) שהידע הרפואי מדריך את פוסקי ההלכה בפסקם. אין לסמוך על פסקים שנפסקו בזמן שהסכנה הכרוכה בעישון לא היתה ידועה. הנה אצל הרב פיינשטיין יש שינוי ברור בפסק מאז תשכ"ד (אגרות משה יו"ד ח"ב תשובה מט) דרך תשובתו משנת תשל"ג (אג"מ, יו"ד ח"ג סי' לה) ועד היום (ראה מכתב הרב פיינשטיין באסיא לז (תשמד) עמ' 32—35). מכיוון שאין ספק לפי המחקרים האחרונים שהעישון מזיק לכל מעשן ולכל הנמצא אתו בחדר, וכן מקצר את חייו, התחילו בזמן האחרון להתפרסם פסקי הלכה האוסרים במפורש את העישון מן הדין ומן התורה. האחרון הוא הרב ולדינברג שכתב בסיכומו על דברים, זאת תורת העולה מדבריו להלכה כי שפיר יש מקום לאסור העישון על פי דין תורה (שו"ת ציץ אליעזר, חלק ט"ו סי' לט).

דיון מעניין ביותר יש במאמרו של הרב ביומל על עניין שומר פתאים ה'. הרב אלישיב השיב על פסקו של הרב פיינשטיין, שאפשר לפגוע עישון בביהכ"נ ובביהמ"ד משום מזיק, שעל היקף היוצא מעשן סיגריות אפשר לסמוך על הכלל שומר פתאים ה'. וגם לגבי אחרים יכול אדם לסמוך על כלל זה. הרב ביומל סוקר את הכלל שומר פתאים ה' שדשו בה רבים. הוא מביא מחלוקת בין התרומת הדשן והבית יוסף, שלפי הב"י רק במקרים שהובאו בש"ס נוכל לומר כן, דסמכינן אהמנהגים דרבנן בעלי התלמוד. הרב י. היילפרין מוסיף בהערה, שנראה שהיום גם לפי תרומת הדשן אין להקל משום דשו בה רבים. משום שאנו רואים שהעישון מזיק, ולכן אינו תופס לכאורה לכולא עלמא כלל זה. הרב ביומל נכנס גם לשאלה של הרחקת נזיקין בחצר השותפים. מכיוון שביהכ"נ וביהמ"ד דינם כחצר השותפים. ומכיוון שאין אומדנא של מנת כן השתתפו בביהכ"נ ובביהמ"ד שיוכלו לעשן — נראה שהשותפים יכולים לעכב אחרים מלעשן, ובפרט שברור היום שהמעשן מזיק לעצמו ולאחרים.

אע"פ שהרב הלפרין כותב בהקדמתו שאין ספר זה מתיימר להיות פוסק הלכה, ולכן בכל שאלה מעשית יש לפנות למורה הוראה מוסמך, אין ספק שהספר יתרום רבות לשואלי השאלות — לשאול את השאלות בכלל, ולמורה ההוראה — לפסוק את התשובות הנכונות, על ידי קירוב המדע וההלכה בידי מומחים.

מסיימים את הספר מפתחות מפורטים לנושאים ומקורות שעל פי רוב חסרים בספרים מסוג זה, בכלל שהמוליים אינם יודעים להעריך את ערכם הרב.

בסיכום: ראוי לכל שומר הלכות לרכוש ספר זה. ולצאת נזכר — משיבתו היהודית בהלכות רפואה, ובחשיבותו הכללית — לראות את התהליך הדינמי בפסיקת הלכות.

אוסף של 2000 הגדות לזכר הבן שנפל

מאת נעמי גוטקינד

גם למגילת אסתר אין במה להתבייש אבל הגדת הפסח היא, בכל זאת כנראה, „מלכת" היודאיקה, היצירה העברית המעוטרת ביותר, המצויירת ביותר ואפילו המתורגמת ביותר, אחרי התנ"ך.

לא רק דורות עברו התמודדו, מבחינה אמנותית, עם הטקסטים של „הא לחמא עניא". גשו אל חנות הספרים שבעיר הגדולה ובלי שום קושי תגלו בה עשרות ויראציות מודרניות של ההגדה, החל בזו שצייר נפתלי בזם, דרך הגדתו של מיטבאל (רגה קופ"ל) ועד לגרסאות העצמיות והפשוטות של כמעט כל גורם ציבורי המכבד את עצמו והמגיש כשי לקוראיו, למנויו או לציבור לקוחותיו הגדה מאויירת, מצולמת או מודפסת, שעוצבה ע"י הגרפיקאים שלו. בימינו יש גם הגדות לילדים עם ציורים שהותאמו לגילאים הרכים, אותיות גדולות ודפים צבעוניים ויש הגדות בכתב ברייל לעיוורים, ההגדות מתורגמות לשבעים לשונות ולשון לתועלת העם בתפוצותיו.

אבל אם תרצו להתפעל מן הרבגוניות והעושר הבלתי נדלה של הגדת הפסח בדורות עברו, עליכם להגיע אל מכון הרבכן למחקרי ספרות שבשדרות דוד המלך בלוד או אל ביתם של משפחת פוגל בפרדסיה.

דוד ואסתר פוגל, הוריו השכולים של משה הי"ד, שנפל במלחמת יום הכיפורים תשל"ד, אספו לזכרו ספרייה של קרוב לאלפיים הגדות. את הספרייה הזו, שעדיין איננה מכויינת או מקוטלגה, תרמו השנה למכון הרבכן, ועם מבחר של כמאה ועשרים הגדות ממנה, הם סובבים בקיבוצים, במתנ"סים ובספריות ציבוריות ברחבי הארץ בתערוכה נודדת המלווה בהרצאות ובהסברים — לזכר בנם.

הסיבה הביוגרפית לזהות הערטית הלפה הזו היתה העובדה שמשה פוגל ז"ל נולד להוריו בערב פסח תש"ח. בוגר בורשידית ניצים, שהספיק לשהות שנה בישיבת „מרכז הרב", השתתף בפריצה אל אדמת גושן בקרבות יוה"כ ושם נפל.

הוריו, דוד ואסתר, חניכי תנועת „תורה ועבודה", יוצאי חבל מישקולץ שבהונגריה, הפכו איפוא את מלאכת איסוף ההגדות לעבודת קודש לזכרו.

תשע קטיגוריות

לפי תשע קטיגוריות הם מנהלים את האספנות שלהם. הראשונה — הגדות בכתבי יד, מקוריות או מצולמות, וכך יש להם, כמובן, הפקסימיליה של הגדת סאראיבו, משנת 1350, המצטיינת בציורים צבעוניים של תולדות העולם מן הבריאה ועד הקמת המשכן, הגדת קייפמן מהמאה ה־14, סדר אגדתא בפסחא מצנשא שבתימן, שנת 1858, ועד ההגדה שצייר וכתב במאה שלנו ארתור שיק או ההגדות שעיצבו האמנים הישראלים יעקב וקסלר וגד אולמן.

בקטיגוריה השנייה, דפוסים עתיקים, ההגדה שנדפסה באמשטרדם ב־1781 ואלה שהודפסו בפיורדא ב־1765 ובקראקא ב־1820 ובפראג ב־1850, ההגדה שהוצאה מחזור שונצינו בברלין ב־1923 ועד להגדה המעניינת שהועברה בטלפרינטר אל צוות המשא ומתן הישראלי בקילומטר ה־101 אחרי מלחמת יוהכ"פ.

הגדת טלפרינטר זו מהי? מסתבר שלמרות שהמצרים הסכימו להעביר למשלחת הישראלית שישבה בק"מ ה־101 בסיני מצות, יין וכצרכים לקערת הסדר באותה שנה של הטוי"ס שבתאריך עד לחג הפסח, הרי „הגדות" לא הסכימו להעביר בשום פנים ואופן. האם חשבו שבין שורות ה„מה נשתנה" תשלח משלחת ישראל סדר סודי ומצפן לאלוף (בגיל). אהרון לריב שעבד כזכור בראש הצוות שלנו, או שה„שפוך חמתך" הצליב אותם? מי יודע, עובדה שסירבו, ועובדה ש„הראש היהודי" המציא פטנט. מסוף טלפרינטר היה שם, בקילומטר ה־101, העבירו איפוא לסיני, בשלושה עותקים, את כל הגדת הפסח, על הטלפרינטר, מהעתיקים אותה, מלה אחר מלה, על הנייר המחורר המיוחד.

ואחד העותקים המיוחדים הללו — מצוי אצל הפוגלים.

הקטיגוריה השלישית שבאוסף שלהם שייכת להגדות שנתפרסמו על שם העיר בה הדפיסו אותן. הגדת דרמשטט, הגדת בזל (1816), הגדת ויניציאה, הגדת אלג'יר (1855), הגדת אופנבך (1722), הגדת מנטובה (1790), הגדת סראיאבו (1864), וכדומה. לא מדובר במהדורות ראשונות יקרות, שכן הדגש באוסף אינו על הערך הכספי או האספני אלא על זה היהודי־תרבותי, כלומר, הרצון להראות את האהבה, הכשרון האמנותי, הלב והרגש שהשקיעו יהודים בכל הדורות בטקסט של ההגדה.

ויש גם הגדות אמנותיות, כמו זו של יעקב שטינהרט עשויה מפיתוחי עץ, וההגדה של שאול רסקין (ניו־יורק 1941), ההגדה שצייר שמואל בק (ת"א 1979). ההגדה שצייר מ. פרופס ורבות דוגמתן.

פרשה בפני עצמה היא ההגדות עם הפירושים המגוונים. הגדת רש"י, הגדת הרמב"ם, הגדת המהר"ל, הגדת גאולי חי מג'רבה טוניס, ההגדה המתורגמת ומפורשת בבוכרית וזו שעם תפסיר פרסי, הגדות של יוסף לוגאסי מקולבקה, ועד להגדות שפירשו הרב עדין שטיינזלץ, אליהו כיטוב, הרב מנחם כשר ולהבדיל הגדת הקראים והגדת השומרונים. מצאתי אפילו לקט לא קטן של הגדות הקיבוצים, אותם נסיונות מגוחכים שנעשו בארץ „לעדכן" את הגדת הפסח למציאות הסוציאליסטית המתחדשת. בהגדה שהדפיס קיבוץ גבעת ברנר בתשי"א כתוב למשל: „הנני מוכן ומזומן לקיים מצוות עשה: שמור את חג האביב..".

הגדות, אגב, נדפסו כמעט בכל עיר בעולם בה חיו יהודים ואפילו ע"י שבקושי היה בה מניין, כולל הגדת הונג־קונג.. התוצאה, הגדות מתורגמות לרומנית ובולגרית, רוסית וגרמנית, הונגרית וטורקית (התרגום הטורקי נעשה בקושטא, 1920, באותיות רש"י), ויש כמובן הגדות בפולנית וצ'כית, צרפתית ובלגית, והגדות בלאדינו ובערבית־יהודית.

קסם מיוחד יש בהגדות המיועדות לילדים שנדפסו בארצות שונות, החל ביופי העדין של ההגדה שצייר נחום גוטמן ועד להגזמות המגוחכות של ההגדה שנדפסה בבלגיה, המצויירת כולה בשיטת הקומיקס. גיבורי ההגדה נראים כמו קאריקאטורות, ומראשיהם של ארבעת הבנים עולות הבועות המסמלות בשפת הסרטים והסיפורים המצויירים מחשבה, כשכל בועה מובילה אל הציור עליו חושב הבן המתאים. הרשע רואה במחשבתו עיכור מתבוסס בקיאו, החכם — את הכהן הגדול הלבוש בחושן. בהגדה הזו מצאתי גם את תווי ניגון ה„מה נשתנה", מה שמזכיר לי שבהרבה הגדות אמריקניות, והדרום־אמריקניות, כמו זו של קרלוס גרינברג בבואנוס איירס, לבשל, מודפסים תווים ליד ה„מה נשתנה", ה„חד גדיא", ה„כי לו נאה" ויתר שירי הפסח. גישה חדשנית ולא מסורתית להגדה המעידה כמובן על התמעטות הדורות ועל כך שרבים היהודים בימינו שלא קיבלו את ניגון אמירת ההגדה במסורת ישירה של בן מפי אב.

כתמי יין מדורות עברו

אוסף פוגל שבלוד, כאמור, עדיין אינו מוכן לתצוגה, אבל הוא תופס ארון בגודל קיר. ומעורר ההרגשות, גם במצבו ההיולי הנוכחי. כמה מרגש לקחת ביד קונטרס מצהוב, מניאטור, מתחב או מצפון אפריקה. ולראות עליו את כתמי היין של ארבע הכוסות בדורות עברו. איזה מגע מוחשי, פיזי כמעט, יש לך עם המסורת היהודית העתיקה יותר מזו של כתמי היין הללו? ויש גם כתמי יין מצולמים, שוטטניים מאוד, המשתלבים בזהב ובארגמן של הגדות מפוארות ומאויירות להפליא (ראה הפקסימיליה של הגדת איטונגן), שאותה כשמתבוננים למראיהן חושב: היתכן שבעל ההגדה היקרה, שעלתה ודאי ממון רב, לא חשש להחזיקה ליד שולחן הסדר, ואפילו לטפטף את יינו על האריות והכתרים המוזהבים שבה? והרי בימיו לא יכול היה לצאת לרחוב ולרכוש לעצמו עותק מודפס שני בפרוטות, שכן כל הגדה צוירה ביד אמן, לאורך זמן, ועלותה שבין ותקליו, והנה מטפטפים עליה כוס של מצווה... עובדה.

עניין מסוג אחר יש בהגדות הצפון אפריקניות, אלה אינן מאויירות אלא מתפארות בהסכמות של רבנים ובפירושים רבים. בהקדמה להגדה שבספר „גואלי חי", למשל, שנדפסה באי ג'רבה בבית הדפוס היהודי של ר' דוד עידאן, נאמר, בגאון ובגאווה, שרבני העיר הגדולה „סראבלס", רפאל דאבוש, יוסף ג'יעאן וציון ביתאן, נתנו לה הסכמות. „הסכמה" מסוג שונה לחלוטין נמצאת על ספר „שאר ירקות" מן העיר רבאט, שנת תש"ג, חותמת אדומה של הצנזור ותאריך 29/5/42.

ההגדות האנגלו־סכסיות הן פרשה בפני עצמה. בהגדה (הניאולוגית ?) של רבי מ ריס סילברמן מקונטיקט המודפסת בשילוב אופטי של אדום וזהב יש תפילה לשלום יהדות רוסיה: „מצה זו שאנו מניחים בצד מסמלת את תקוות של שלושה וחצי מיליון יהודי רוסיה הסובייטית ותקוותנו לראותם בקרוב איתנו.." (נקווה שלא בקונטיקט). ליד „שפוך חמתך" יש טקסט מיוחד על השואה ומרד גיטו ורשה ואחרי „לשנה הבאה בירושלים" הצעה „למלא כוס חמישית" לחייה ושלומה של מדינת ישראל, כך שלא רק בקיבוצים מנסים לעשות „רפורמות" בהגדה.

בהגדת פסח עם פירוש אברבנאל, להבדיל, מ־1819, יש תרגום והסברים ביידיש, ובהגדה שנדפסה ב„פשעמישל" גאליציין" ארבעה־עשר פירושים שונים: מרש"י, רשב"ם ואברבנאל ועד החתם סופר.

ומי יכול להתהדר ב„גאולת ישראל", ההגדה מוילנא תרע"א, שבהקדמתה כתוב: „כיס זעכציג פרושים אין עברי־טייטש" (60 פירושים). ההגדה בלאדינו, עם „הא אישטי איל פאן די לה אפליסיון...", כלומר „הא לחמא עניא די אכלו...".

ההגדה המפוארת של הוצאת קורן לציון חצי יובל שנות מדינה (1973), יש בה שפע של ממצאים ארכיאולוגיים להמחשת העבודות במצרים, תצלומי הפירמידות, מפת נדודי בני ישראל במדבר סיני, אלבום התצלומים ההיסטוריים של העם בדורנו, ממחנות המוות עד מלחמת השחרור ועד שחרור הכותל ב־1967, וגם „מפת הציונות" עם הרצל ווייצמן, „שיחיה".

אישית, נגעה ללבי יותר מכל ההגדות האחרות דווקא זו הצנועה, שהדפיסו הרב נפתלי ברנן והרב אביעזר בורשטין, במינכן, גרמניה, ב־1948 בספר „יד הצלה", הוצאת ב־1948 לכנון, הוצאת ספרים לשארית הפליטה. בתחום המיוחד הזה, של הפיקנטריה, יש גם הגדה של פסח בצורת מצה (קורן 1975), הגדת ילדים „מה נשתנה" עם תמונות נצות, הגדה שכתב אחד מרבני איטליה באמצע מלחמת העולם השנייה, מן הזיכרון, בכתב יד, הגדת הטלפרינטר עליה כבר סיפרתי (שנת 1979), הגדת בכתב ברייל ועשרות רבות של הגדות פרסומת המחולקות ע"י חברות קוסמטיקה ויין, ע"י בנקים וע"י חברות ביטוח.

המשבר חוסל – האמינות נפגעה

מאת משה אישון

"המדינה ניצחה" — אמר מ"מ ראש הממשלה יצחק שמיר עם חיסול "משבר מודעי". במלים הללו ביקש להסביר את חשיבותו של הפתרון שנמצא, כדי למנוע משבר בתקופה שאחדות העם כה חשובה.

לאור האמור אין להקשות על שמיר מדוע התקפל הליכוד בקבלו את האולטימאטום של ראש הממשלה שמעון פרס. לא לפרס נכנע הליכוד, הוא הכניע את עצמו לכלל ישראל — אומרים נאמניו. האחריות הממלכתית — הם מוסיפים — הכתיבה את הדרך. בכל זאת קשה לקבל הסבר זה נוכח העובדה ששני הצדדים שהיו מעורבים במשבר לא גילו דאגה יתירה לצרכים הממלכתיים, לא בעת המשא־ומתן המרתוני ולא בשעת התחרעה על חלוקה מחודשת של התיקים בחטיבה הליבראלית. השיקולים היו ונשארו — מפלגתיים טהורים; מה טוב למפלגה, לחטיבה, לסיעה בלא לבדוק כלל אם זה גם לטובת המדינה.

המשבר שפרץ בין "המערך" ל"ליכוד" היה על טוהרת המפלגתיות. גם חיסולו הוכתב על פי הפנקסנות המפלגתית. מי שמנסה לפרשו בצורה אחרת נושא את שם האחריות הממלכתית לשווא.

אם השר יצחק מודעי מלא המאים כריימון בהתנהגותו כלפי ראש הממשלה הכיצד ניתן להפקיד בידיו משרד הממונה על מאזני הצדק והמשפט של המדינה?

אם הסאו כה חמור שגם אחרי ביצוע "הרוטאציה" בראשות הממשלה, בין שמעון פרס ויצחק שמיר הוא נשאר בחזקת בל ייראה ובל ימצא במשרד האוצר הרי שעל אחת וכמה קשה להבין כיצד מציגים את הפשרה כניצחון למדינה? כי אם אדם פסול לנצח להנהגת שר אוצר, ספק רב אם אדם כזה מביא עמו ברכה למשרד המשפטים.

שאלות לא פחות קשות ניתן להציג לגבי שר האוצר החדש, הכיצד מציבים בראש משרד האוצר אדם המעיד על עצמו, כי אינו בקיא ברזי הכלכלה וכל העשייה בתחום נכבד זה רחוק ממנו כרחוק מזרח ממערב.

ואם בכל זאת השר נסים שגילה עניין ויכולת במשרד המשפטים הסכים לקבל את "דין התנועה" — מן הסתם אף הוא יטען שעשה זאת מתוך אחריות ממלכתית שלא לגרור חלילה את המדינה למערכת בחירות בטרם זמנה העלולה להרוס את הכלכלה שהוא על סף המשבר.

מובן שגם השר יצחק מודעי מי שנפל ל"קרבן עולה" ויודעי אומר שקיבל את הדין מבלי לזעזע את אמות הסיפים של המדינה.

ובכל זאת אנו עדים לזעזוע קשה שעבר על המדינה וכלל ציבור אזרחיה המוסיפים להאמין באיזו להפריד בין מוסר ופוליטיקה.

"משבר מודעי" על ספיחיו ופתרונותיו ערער את האמון בממשלה ובמפלגות הגדולות המרכיבות אותה. הציבור למד לדעת שהסכמים אינם מחייבים, שהתחייבויות שרים מתחלפות בקצב של חילופי מזג אוויר בעידן של בקעים ברומטריים. לפי זה אין להתייחס ברצינות להצהרות של פוליטיקאים הואיל וה"כן" וה"לאו" משמשים אצלם בערבוביה. כך שלעולם לא תדע לאן פניהם ואל מי יוצאות עיניהם?

אין עוררין שמדינת ישראל זקוקה לכלכלה בריאה — כגוף לנשמה. הלכך רבים תמיהים שבנסיבות הכלכליות הקיימות בהירות מזהירות צלולות למוטט כל מה ש־

הושג עד כה במאמצים רבים כדי לבלום את האינפלציה ולחלץ את המשק מהמשבר שנקלע לתוכו. אולם אם הברירה היא הבראה כלכלית, או משבר־אימון ואמינות — הדעת נוטה לומר, כי במקרה זה צריך לשמור על האימון, אפילו אם יעכב להזמין מה את ההבראה הכלכלית.

כי ממשלה המאבדת את אימון הציבור, ספק אם יש לה מאנדאט למשול אפילו אם היא זוכה באימון של רוב כנסת בהצבעה בכנסת.

במקרה שלפנינו, לא רק האימון בממשלה נתערער, אלא גם במפלגות הפוליטיות הגדולות פגע משבר האימון. התפתחות זו נושאת בחובה סכנות לדמוקראטיה הישראלית, אם לא לטווח קצר — ברור שבטווח ארוך נתחיל לחוש את התוצאות.

מכל מקום האכזבה מרובה, לא בגלל מניעת בחירות עכשיו, אלא בגין המזימה שהוצג חינם אין כסף כשך קטנה ימים תמימים ואשר ייתקף את הממשלה בפלגנותה ואת שריה בחוסר רציניותם. העמידה בסימני שאלה אף לגבי מידת אחריותם הממלכתית...

וסימני השאלה שרירים וקיימים גם אחרי "מעשה נסים" שהציל את שלימות הקואליציה.

*

לא רק צדיקים, אלא גם עם באמונתו יחיה. אמונה — משמע בין היתר גם אימון, שהרי זה אחד מיסודותיה. באין אימון, ספק אם יש אמונה. מדינה זקוקה לשניהם שהם אמת ואמונה.

ובאין אמת — אין אימון בעומדים בראשה ובאין אמונה בצדקת דרכה של המדינה מתערערים יסודותיה הקיומים. ומכיוון שזאת האבן ואין זולתה, חובה להעמיד בראש סולם הערכים בחיי העם והמדינה את עניני האימון והאמונה.

מזה שנים אנו עדים להתרופפות מסוימת בשני המישורים: האימון בממשלה — בהנהגה המדינית והאמונה בצדקת דרכה של מדינת היהודים.

אנו עדים לשבירת כלים מתמדת, תחילה על ידי הפרדת הפוליטיקה מהמוסר, בהמשך על־ידי נסיונות כמעט בלתי פוסקים להפריד את העם ממורשתו היהודית שבלעדיה בודאי אין לנו "שטר קניין" על ארץ־ישראל ולבסוף יש בתוכנו המבקשים להרוס התנועתיות הרשות המבדילה בין דיבור (התחייבות) לבין מעשה (ביצוע) כאשר הכלל המנחה הוא: מה גם להבטיח כבר אסור? והתוצאה היא: כל הישר בעיניו יעשה...

אין פלא שבאקלים כזה — גוברת האנוכיות והולכת ופוחתת תחושת המחויבות לעם ולמדינה.

והממשלה במקום להתעורר, כדי לערוך חשבון נפש אמיתי — במודע, או מתוך יזום של ביטול בהתעלמות מהסכנות ההרסניות הרובצות בפתחה של המדינה ובהנהגה לפי אמרת הבנה הצרפתית: "מפתדיך כראת מול..."

זאת היתה תחושת הציבור בימי "משבר מודעי" וגם אחרי שנודע לו כיצד בפתאום מתמוסס ובקרה הצליחה הממשלה להכריז ברבים על חיסול המשבר ונחישותה לקיים את הסכם הרוטאציה.

והיה בזה יותר מקורטוב של ציניות אולם — התהקנים (שרי הממשלה במקרה זה) הופיעו בפני מצלמות הטלוויזיה כשהארשת של רציניות נסוכה על פניהם כולם אומרים כבוד והוד, כאילו לא קרה דבר.

ראש הממשלה יצא מרוצה על שדברו עמד לעולם והשר מודעי פרש ממשרד האוצר; ממלא־מקומו של ראש הממשלה — הצביע

על "נצחון המדינה" כשבאמתחתו הבטחה הגיגית לקיום הסכם "הרוטאציה" לא רק כפי שכתוב ע"פ אלא מאת "להוכחת אלפים" ציוני לעדה מפלגת העבודה שהעריכו ידים בעד ביצוע ההסכם גם שמנה בודדים בלבד שביקשו להביא לביטולו בעפרא דארעא.

כך שאם המטרה היתה לסלק את מודעי מהאוצר הרי שראש הממשלה יכול להופיע כמנצח; ואם הבעיה המרכזית המעסיקה קיום את הליכוד היא — "הרוטאציה" גם יצחק שמיר יצא לחגוג את נצחונו.

המדינה — לא יצאה כמנצחת. היא לא יכולה לצרף את קולה לכל אלה שפצחו בשירה "למנצח שיר מזמור". היא הפסידה.

ההפסד מרובה, בפרט כשמדובר בערעור אימון הציבור במנהלתי ובהנהגתו המדינית.

לאמיתו של דבר גם ראש הממשלה נמצא בקהל המפסידים וכן ממלא־מקומו.

כי הציבור שלא נפסק עדיין את דבקותו באמת ובאמונה ראה בוויכוח הגרוטסקי בין פרס — מודעי — שמיר ושותפי אנטי־תזה לאחריות ממלכתית. לפעמה גם לא מצא בפשרה, שהושגה אפילו רמז קל שבקלים כדי להצדיק, אם לא לכתחילה, לפחות בדיעבד, את מעשיהם של מחוללי המשבר ואת "תרומתם" לאחריות ממלכתית כדי להציל כבודה של המדינה.

כבוד המדינה נמצא כתחילה.

*

האכזבה שפקדתנו בעקבות הסכם הפשרה אף הן מרובות, כי הדבר אמנם חוסל אבל לא תם. שני הצדדים נשארו המתפרים בעמדותיהם. שמעון פרס במכתבו הרגיש, כי מעבר וגמור עם "המערך" לבנדת את טובו של מודעי "גוצר. ואילו יצחק שמיר בתגובתו על דברי ראש הממשלה קבע במכתבו אל שמעון פרס, כי אין כל זכות ל"מערך" לפסול את מר מודעי והוא אף מאשים אותו בהפרת ההסכם הקואליציוני.

במלים אחרות: משבר אי־האימון בין המערך לליכוד יימשך. לפיכך אין כל ודאות שהממשלה תוציא את שנותיה כחוק והבחירות ייערכו רק בנובמבר 1988.

באווירה של אי־אימון מתמיד בין שותפי הקואליציה אין צורך לעמול קשה כדי למצוא עילה למשבר חדש שיביא עמו ביטול הסכם הרוטאציה, אם לא לפני ביצועו — מיד אחריו.

המבדיל בין השניים — רב על המפגש המלכד אותם שאף הוא בחזקת "אהבה התלויה בדבר" וכלשון חז"ל: "בטל דבר — בטלה אהבה"...

והפעם, שני הצדדים עתחילה עלו על באריקאדות והרגישו כי תגובת הציבור היא נגדם. כך שבנסיבות אלה צריך להימנע מבחירות מוקדמות; "המערך" שלא לי הופיע במערכת הבחירות כבוי שבסקר הסוכמים ואילו הליכוד הסכים להכתיבי הבריאה של "המערך" שלא להפסיד את כאריזת הסיכויים, אבל שאיבה גדולים ביותר כדי להגיע אל היעד הנכסף — "הרוטאציה".

התשבוצה של "המערך" וה"ליכוד" הרצופים תאוות שלטון וביסופי "רוטאציה" אכמם הביאו לחיסול המשבר אולם אין בהם, כדי להחזיר את האימון שנתערער. להיפך, הם מעכירים עוד יותר את האי־אימון בציבור הישראלי הכלכלי את עצינו לפי כלים שקבעו לו ה"נביאים".

בפתרון המשבר — יד "הנביאים" בלמה לעין, כך שאם יש בכלל מנצח. הרי ש"הנביאות" ניצחה ולא המדינה.

הגיע אפוא הזמן, שגם הפוליטיקאים ידלו באמת מעשם זה, כדי להחזיר למדינת ישראל את כתר האחריות הממלכתית והיא, האמת והאמונה.

ההתפוצצות תבוא אחרי הרוטאציה

מאת יצחק דויטש

המשבר הממשלתי ב"פרשת מודעי" ופתרונו לא הוסיפו כבוד ויוקרה לממשלת האחדות. זה "מעשה חלם" מובהק: כל ההרגילים הללו שירתו תוצאה משונה מאד: החליפו את יצחק מודעי, שנחשב כשר אוצר מצליח, במשה נסים, אשר כפי שהצהיר לא חלם כלל על תפקיד זה.

[illegible]

לא יהיו מעצורים

[illegible]

תמיכת ההסתדרות

[illegible]

קשיים אוביקטיוויים

[illegible]

פרס כשר חוץ

[illegible]

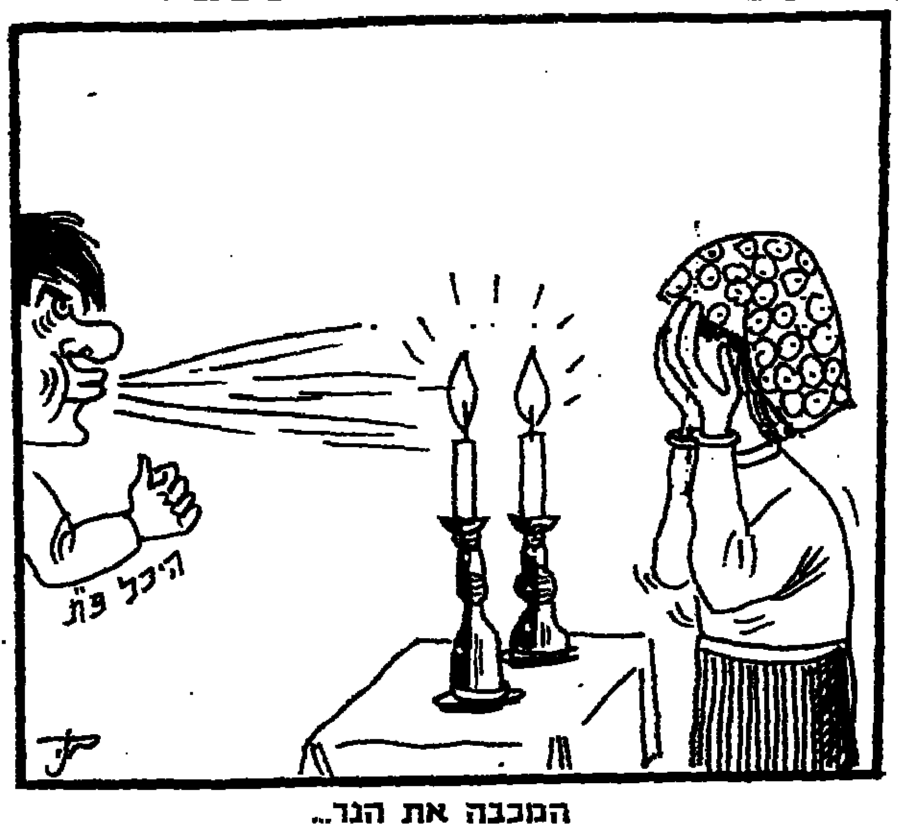

המכבה את הנר..

שיחה עם הרב ברוך שמעון סלומון הרב הראשי של פ"ת

מאבק השבת בפ"ת — מאבק על דמות המדינה

רבה הראשי של פתח־תקוה, הרב ברוך שמעון סלומון, רואה במאבק על דמותה של השבת בעירו קטע ממאבק כולל על דמותה של מדינת ישראל. הגרב"ש סלומון מאמין שההלכ לאנשים מאחורי הסיסמאות הנישאות בידי מפגיני "שינוי", מפ"ם ור"ץ. סיסמאות המזהירות: "מדינת ההלכה, הלכה המדינה", וכי הם מבקשים אידיאולוגית לעקור את הכל — כל סממן יהודי וכל מהות יהודית ממדינת ישראל. מכאן, שאין בכוונתו לוותר על זכות הצעקה והמחאה עד שהצד השני יתעשת. זאת, גם אם המנהיגות הדתית־מפלגתית והלאומית (קרי הליכוד) לא תנקוט צעדים במישור הקואליציוני והפרלמנטרי, שיביאו להשבת אווירת השבת ל"אם המושבות". על שולחנו של הגרב"ש סלומון מברקי עידוד המופנים אליו ואל עמיתו הרב הראשי הספרדי הרב משה מלכה מאת הרבנים הראשיים לישראל ומכל הארגונים והרבנים בארה"ב וקנדה. הללו מזכירים לראש הממשלה את ייחודה של פתח־תקוה: "העיר אשר יסודה בקודש על־ידי יוצאי ירושלים ואשר שמרה כל השנים על צורה רוחנית מיוחדת ואף ידוע שמקבלת שבת בהדלקת נרות לפני כל ערי ישראל דוגמת ירושלים..."

בראשית השיחה משבח הרב הראשי לפ"ת את החזית הדתית המאוחדת בעירה, שבחרה לשבת באופוזיציה לכבודה של השבת. אולי ביקש לרמוז בכך על קואליציות אחרות בערים אחרות ששומרות על שלימותן למרות חילולי השבת.

מאת שאול שיף

[illegible]

ניתן להגיש מיטב התרבות ללא חילול שבת

[illegible]

לפנינו מסע מאורגן להשנאת היהדות הדתית והתורה

[illegible]

מלחמה בטירור

מאת יעקב אדלשטיין

בהפצצת בסיסי הטירור בלוב ע"י מטוסי ארה"ב היא המהלך שנוקטת ישראל זה שנים, בתגובה לפעולות טירור, ענישה באמצעות הפצצה מן האוויר, או פעולות ביבשה. על כך ספגה ישראל עשרות גינויים בזירה הבינלאומית, הן במועצת הביטחון והן בפורומים פומביים מצד ממשלות ואישים. הטירור שהחל בו העולם הערבי נגד ישראל עובר עתה אל הזירה הבינלאומית. ישראל היא ב"סירה אחת" במלחמה בטירור יחד עם ארה"ב, על פי אותן שיטות.

[illegible]

רק בריטניה הושיטה יד

[illegible]

סירובן של מדינות אירופה

[illegible]

האם יפיקו לקחים

[illegible]

בגוש קטיף מודאגים מ,עליית' הפליטים הערביים

מאת חיים פיקרש

אל דיונת החול הגבוהה, המשקיפה אל פני המרחב הגדול והשקט המנומר בשרשרת של יישובים חדשים שחוף ים כחול שרוע לידם וגבול של גדר תיל דוקרני — תוחם חלקתם הדרומית, פסעו ועלו במעלה השביל מאות רבות של מפגינים חמורי־מבט. בין אלה, הרבה ילדים, וביניהם — גם מוישל'ה בן ה־14, בכור למשפחת הרב אוחנה, אחיהם של אשר ונוחם, שושנה ואליהו, ובעקבותיהם ישורון הקטן וישועה התינוק.

כשהגיעו אל דיונת החול פרשו הילדים את הכרזה הגדולה הזו אותה גבוה גבוה „כדי שכולם יראו". ש„כל חלקי ארץ ישראל שייכים לעם ישראל". אחר כך נבון היה מישל'ה להסביר לנו, כי ההפגנה הגדולה הזו נועדה למחות על כוונתה של הממשלה להחזיר אלפי פליטים לשטח ישראל, דבר מסוכן לעם ישראל. „ההפגנה — אמר לנו הנער, מילדי ה„תלמוד תורה" של היישוב עצמו, ההפגנה הזו, הוא חזר והדגיש, נועדה בעצם לכלל ישראל, „כדי שישבע מה שבלב כולנו".

ומה שהבין מישל'ה, לא מבינים שרים בממשלת ישראל, שהחזרתם של פליטים לא יכולה לחזק את בטחון ישראל. הן רובם כטולם. אומר לנו ראובן רוזנבלט, ראש המועצה האזורית חבל עזה, עברו במרוצת השנים ששהו בשטח המצרי שטיפת מוח של התעמולה האשיפית, והם עלולים מעתה להוות גרעין גדול של מבצעי פיגועים, להתנכל להתיישבות היהודית, ההולכת ופורחת באזור זה. בכלל, מוסיף איש שיחנו, בזמן האחרון קיימת נגיסה מתמדת בנושא הציוני, ועד על ידי גורמים ישראליים. הגענו לתופעה שלא תאמן — גורמים ישראליים פועלים „להעלות" ערבים ארצה, תוך התעלמות מכללי הבטחון לאורך הגבול בינינו לבין המצרים.

למה התעוררו רק עכשיו?

איך זה ייתכן, מוסיף ראובן רוזנבלט, שעל פי „הוראת" המצרים מיישבים פליטים אלה על הגבול, מציידים אותם ב־8,000 דולר ואומרים להם, תבנו לכם בתים, תקימו יישובים. מי יקים, מי יבנה בתים, בסכום כה פעוט? ברור, על ישראל יפול, איפוא, הנטל הזה. מעניין הוא, שאת אותם פליטים יישבה ישראל בשעתו בשרשרת של שיכונים חדשים שהוקמו בסביבות העיר רפיח. עתה הם יפנו מהבתים ויועברו לשטח ישראל, כדי שישראל תבנה להם בתים...

למה, שאלנו את ראובן רוזנבלט, התעוררתם רק עכשיו, הן את התשתית להקמת מחנה הפליטים הגדול החלה ישראל להקים עוד לפני שנה? יישרו את השטח, סללו כבישים, תחמו שטחים לבניית הבתים. אמנם כן, אומר איש שיחנו, עקבנו כל הזמן אחרי עבודות התשתית, אך לא האמנו כי אלה מיועדים לאותם פליטים שישראל שיקמה כבר. ואשר במקרה הם נותרו בשטחה של מצרים התעצבת עכשיו להחזירם. חשבנו שהתשתית נועדה לשיקום פליטים מהרצועה, וכאלה לא חסרים כאן"...

ראובן רוזנבלט, וכמותו יגאל קירשנזפט, דובר ועד הפעולה של מתיישבי גוש קטיף, סבורים כי הכל מתבצע על פי תכתיב מצרי, שכוונותיו „לפגוע ברגישות הלאומית של ישראל". והללו, כלומר המצרים; השכילו אמנם לשרטט כרצונם את התסריט, כשהכלילו בחוזה השלום את הסעיף, לאמור, שאותם אלפי מצרים ישובו למצרים „על פי רצונם החופשי". עתה מתברר, כי מכלל 8,000 האורחים המצריים השוהים בכפרי רצועת עזה ועריה, אין אפילו אזרח אחד הרוצה היום לחזור למולדתו. „טוב לנו ברצועה" — הם אומרים.

הכיצד, שואלים ראובן ויגאל, נכונים אלה להישאר בתחומה של ישראל, ועוד מבקשים לחזור אליה, כשפיתויי מצרים גדושים בתיאורים „מחרידים" על מעשי ההתנכלות של השלטונות הישראליים כלפי אותם אזרחי מצרים ופליטי הרצועה?!

תושבי 13 יישובים דרום רצועת עזה, בהם 9 יישובים דתיים, המסונפים לאיגוד המושבים של הפועל־המזרחי ותנועת „אמנה" של גוש אמונים, מבקשים, איפוא, לעורר את הציבור מ„תרדמת הסכם השלום" כדי לראות נכוחה את הסכנות האורבות לנו. אך גם על פעילה זו, שנועדה לעורר את העם, שמים הגבלות. צה"ל, לא רק ששומר על המתנחלים פן יממשו, חלילה, את כוונתם להקים היאחזות חדשה על אדמת תל־סולטן, שנועד ליישב את מאות משפחות הפליטים המצרים, אלא גדר את השטח כולו, אוסר על תנועת כלי רכב במקום, ומלווה, בכוחות מתוגברים, את ראשוני משפחות הפליטים הערביים, הבאים לראות מקרוב את „חבל נחלתם" ולשמוע מה עוד נכונה ישראל לעשות למענם...

„לגיטימאציה" לפגוע ביהודים

את הסימן לשינוי היחס כלפי ההתיישבות היהודית רואים בחבל קטיף בהצהרתו הידועה של ראש הממשלה, שמעון פרס, על ה„אבסורד שבנטילת אדמות ערביות והעברתם לידי מתיישבים יהודיים, דווקא היכן שהערבים חיים בצפיפות גדולה". לכן, מצטחק ראובן רוזנבלט, מביאים עוד כמה אלפי פליטים ערבים ממרחבי סיני השוממים, כדי להושיב אותם באותה רצועה צפופה...

יגאל וראובן, וכמותם כל תושבי חבל קטיף, סבורים, כי לאחר דבריו של ראש הממשלה חשו ערביי המקום ב„לגיטימציה" שניתנה להם להתחיל להתנכל ליהודים. לא במקרה, הם מספרים, החלו ערביי המקום לזרוק אבנים על מכוניות ישראליות הנוסעות בכבישי דרום הרצועה. היום זורקים אבנים, מחר בקבוקי מולוטוב, ומחרתיים יפעילו מטעני חבלה ויבצעו פיגועים מסוכנים אחרים!

בשלב זה, אומר מישל'ה אוחנה, מילדי היישוב עצמונה, אני עדיין איני פוחד מתושבי הרצועה. לא אחת הוא סר עם חבריו המבוגרים למאהלים הסמוכים ליישובם, „ואפילו לחאן יונס נסע פעם". אך הוריו, הרב שלום אוחנה ורעייתו, אוסרים עליו את הסיורים הללו, ובצדק, כי האווירה כבר רווית מתח — הם אומרים.

הרב אוחנה, ששהה עד לפני שנתיים במוסד החינוכי „יד בנימין", עבר עם משפחתו ברוכת הילדים, ליישוב בדרום הרצועה, כדי לחזק את גוש היישובים הללו. הוא הצטרף אל 30 המשפחות הנוספות הגרות בעצמונה — היישוב הדרומי העתיד, למגינת ליבם, להיות השכן הקרוב של מחנה הפליטים הגדול.

היישוב עצמונה עצמו שוהה עדיין במחנה זמני ומייחל ליום שבו תושלם כבר בניית יישוב הקבע. מרבית מתיישבי עצמונה נמנים על מפוני ימית, ובין אלה — בני משפחת אלברס חיים, שהוא מילדי כפר הראיה, ושושנה רעייתו, בת היישוב מרחביה שבעמק יזרעאל, צעירה בת"לאית, חוזרת בתשובה. הם הכירו במסגרת השירות בנח"ל הדתי. היו בין מקימי קיבוץ עלומים, ולאחר מה שאירע בימית, מספרת שושנה, החליטו לעזוב את הקיבוץ ולהצטרף אל מתיישבי עצמונה.

לאחר הנסיגה מסיני לא שבה משפחת אלברס אל הקיבוץ. הם החליטו להישאר עם המגורשים ולהקים שוב את היישוב בדרום רצועת עזה. מאז חלפו קרוב ל־4 שנים, ועדיין מסתופף גרעין המתנחלים ביישובים שונים ברצועה — עד לעלייתם ליישוב הקבע. המעניין הוא, אומרת לנו שושנה אלברס, שבשביל אותם פליטים מוצאים את התקציבים הנדרשים להקמת התשתית והמבנים, ואילו לנו, המתנחלים, אין תקציבים. הסוכנות עושה את שלה. בכל זאת, אנשי עצמונה אינם מתרפים.

„כולנו מתפרנסים בכבוד"

כאן, מוסיפה שושנה אלברס, כולנו מתפרנסים בכבוד, מטפחים את גידולי הגני בחממות. אט אט התגבשה חבורת המתנחלים „לבני משפחה אחת" והיה חיי תורה ועבודה, מתוך התעלות המוחשה של שליחות.

קיים בית־כנסת וקיימת פעילות רוחנית, תרבותית וחברתית, וכל אלה, בתנאי הארעי, על

שהייה במחנה הנח"ל מורג, ואחר כך בתל־קטיף וביישובי בדולח. ובקרוב מקווים כאן לעבור כבר אל יישוב הקבע. הרב נחום רכל הוא המרא דאתרא. ולידו מסייע הרב שלום אוחנה. המתיישבים נמנים כתלמידי ישיבת „מרכז הרב" הצעירים שהתיישבות הדתית, ואף עולים חדשים, ואת כולם מאחד הרצון להקים יישוב לתפארת, מושתת על אדני התורה והעבודה. ארגונית שייכים אנשי עצמונה לתנועת ההתיישבות של גוש אמונים, אך כלכלית־משקית הם מקבלים את מלוא השירותים של ארגון הקניות של הפועל־המזרחי. אך ההבדל הוא קטן, כולנו שייכים למחנה החלוצי הדתי — אומרים אנשי עצמונה, הנערכים עתה „כמו כולם" — לפעולות מחאה שנועדו להתריע חד־משמעית נגד סכנת ה„סוס הטרויאני" בדמותם של אותם אלפי פליטים שהחלו השבוע לחזור אל הרצועה, מתוך כוונה אחת ויחידה — לפגוע ולהתנכל בהתיישבות היהודית ההולכת ומוקמת בדרום הרצועה. התיישבות זו, אומר לנו ראובן רוזנבלט, נמצאת אמנם בתנופת עשייה מרשימה.

שבתונת מכלל שלושה עשר היישובים עמד כבר אל יישובי הקבע, חמשת האחרים נמצאים בתנופת בנייה והשתרשות. כאן מגדלים בחממות ירקות ופרחים ליצוא ומעבדים שטחים חקלאיים באזורים שונים של דרום הרצועה וחבל הבשור. כאן גם בונים תשתית ניכרת לנושא התיירות, כשכפר הנופש שבסבוריה של מסגרת ההתיישבות הדתית הוא, כשלעצמו, „סיפור של הצלחה".

בימי חול המועד פסח, למשל, אומר ראובן רוזנבלט, אנו נערכים לקלוט כאן אלפי תיירים ומטיילים. חופי הרחצה הנפרדים, שנבנו בשעתו, מושכים קהל מתרחצים מכל איזור הדרום. גם מירושלים ומתל־אביב מגיעים לכאן.

נערכים להמשך המאבק

בחבל קטיף הקימו תשתית רצינית של מוסדות חינוך, ובהם אף ישיבה שהפכה מגדלור של תורה לסביבה הקרובה והרחוקה. כאית מתיישבים חדשים ממתינים להתקבל ליישובים. אין בעיות של

(סוף בעמוד 11)

נופים באזור קטיף

בין עולם של אתמול והיום החדש

מאת אברהם בלאט

בין עולם של אתמול אברהם בלאט

אולם הכימיה מס' 28 בבניין הישן על קירותיו הפוניו בד חום אפור — אינו בדיוק האכסניה המלבבת את עיני האסתטית; אך כאשר מכניסה צדדית חולפת בצעדים דהויים דרך המעבר, אשה דקת גזרה וקצוצת שער, ופותחת בנושפטים ראשונים — אתה נשאר צמוד לכסאך החר־זרועי, וכורה אוזן.

לפניה — שולחן כתיבה כהה, ומאחוריה — לוח ירוק, והיא ניצבת ומשקיפה לרגע קט על פני ציבור הסטודנטים שלה — ברובו צעיר ובחלקו בוגר יותר. היא ממתינה עד שהשקט משתרר, הרעיונות על תולדות המחשבה המדינית מתחילים קולחים. כל משפט חצוב כבידי פסל, וכל דעה גלויה ומושחזת על בסיס של משמעות ומקור הסגנון מאופק, ההרצאה רצופה עיקרי דברים על תורות האמונות, בצד מצבים פסיכולוגיים המדגישים את המהות והערך או הדת וחוקיה במקרה אחר.

רוחב אופקים

זוהי ד"ר אלה בלפר, מרצה בכירה במחלקה למדע המדינה באוניברסיטת בר־אילן, מאז שנת 1973 — אשר תחומי מחקריה הראשיים הם: מרקסיזם, ספרות ופוליטיקה, השפעת התיאולוגיה על הפוליטיקה, והיא הולכת בדרך השלמה של סינתזת „תורה עם דרך ארץ" של ר' שמשון רפאל הירש, בשילוב הדגשים על „האמרי" אליה הגיעה יחד עם הוריה בשנת 1949 בהיותה בת ש..., מטשקנט שברוסיה, ומאז למדה, התחנכה והכתה שרשים עד שהגיעה לאצטלא זו, והיא נושאת אותה בכבוד. ברוח הדברים „איזוהי דרך ישרה שיבור לו האדם, כל שהיא תפארת לעושיה ותפארת לו מן האדם" — ויעידו על כך הסטודנטים העולים אליה לחדר 251 בבניין מכסיקו, בהיותה על תקן יועצת לרקטור, והיא להם אח/ות סבך ואחי/ות עזר. בתחום ההוראה נמצאת ד"ר אלה בלפר כל כולה מעוגנת במערכת החוקים והאמונות, האוטופיות וההגדרות, הפרושות על פני תקופות וזמנים, ומשמשת להן פה. כדי להסביר את אקלים הדעות „לחדד תודעה חברתית, כי הכוח הפוליטית היא מאוד דומיננטית, ועצמתה שלטת בכול. „בעשרה מאמרות נברא העולם" והמעקב אחרי שלבי התקדמותן של אמונה ודעות, הוא מכוח הרצון לדעת, מה הגו ומה חשבו בכל הדורות, ואין ספק, שצריך אדם להיות בעל חוסן פנימי, כדי לעמוד בפני כל הרוחות המנשבות והבתי מצרות, בבירור משנת פילוסופיות והגותיות.

„כל אמונה דורשת מן המאמין מחשבה, מושכל, ציור נפשי. אמונה ללא מחשבה אינה אלא אמונה מילולית. כל אמונה דתית שהיא שיטת דעות על א־לוה, עולם ואדם, היא כשום כך פילוסופית, אבל לא כל פילוסופיה — אמיתית היא — אם אין לו לאדם הבטחון שציורו הפנימי מכוון ממש למציאות כמו שהיא, אין אמונתו אלא דמיונית" — כתב ד"ר יהודה אבן־שמואל קויפמן, במבוא ל„מורה נבוכים". ד"ר אלה בלפר היא רחבת אופקים, ובעמדה על בסיס איתן של עיקריה, היא מרצה על תורת הסטוא, על הכנסיה והפרוטסטנטיזם, בפתחה צוהר לאמונות זרות, לאכסיומות ולאדם כחיה חברתית ופוליטית. אתה יושב ושומע הדים היסטוריים על הקיסרים הרומאיים, על האימפריה וסיסמת „אנחנו כובשים את העולם", ועל רומא שלמדה מאתונה. אתה למד על הסטואיקן הרומאי שחי חיים כפולים של שימוש בעבדות — מחד גיסא והספה להומניסטיות מאידך גיסא. על חוקים שהתגבשו בין היסוד הפנימי והאוניברסלי.

תרבות הדעות ברומא נגמרת בכשלון, ונירון ששרף את העיר בנגנו על קתרוס התרגש. אך חבליט את הסתירה של תורה וחיים. לעומת רומא — הפגיה הנצרות עד המאה השמינית את תורת שתי הרשויות של „תנו לאלוקים אשר לו ולקיסר אשר לו", והפרידה בין הדת והמדינה, בעוד ביהדות נשוי סולמו של יעקב אל השמים וקיים גשר בין העם הנבחר והאל האחד. ד"ר אלה בלפר מצרפת תמונות ומוטיבים שונים, ומראה את התרתולות והניגודים, המשמעות המוחשית בצד המשמעות המושאלת, למצוא את הקשר להגיע אל ההבזק, המחשבות זורמות כמו נהר. בשטף עוצר נשימה, האינדיקטור לפך הן אותן דעות השונות ואמונות על קביעת העצרות של הפרדה בין גוף ורוח. השיעור פונה מתח הגותי ורגשי והוא נקלט כעין סיפור למבוגרים, שמרתק בקולה המודלד של המרצה, השולטת במיתרליה, מבלי לגלוש ל־

קרשצ'נדו צורם או לפיאניסימו לוחש. לפי הנצרות — נמשך הרעיון — הגוף נשאר בסבלו, ואילו הרוח זוכה לחסד, כי האדם הראשון שחי בשלמות בין הגוף ורוח, הפראת האיזון, והופיע עץ הדעת, של טוב ורע הכול התבלבל, האמת היתה לשקר. פתאום ביקש האדם לדעת, וכל ההיסטוריה מתחילה בעצם הרוע, כי האדם הראשון בעט בתמימות.

משנה סדורה

ד"ר אלה בלפר היא בעלת דיוקן עדין, פנים מאורכים וגלויים, ובשעת ההרצאה היא מהלכת אנה ואנה, במעבר לפני שולחנה, וידיה מעצבות בתנועה את אשר פיה מדבר, או יד אחת; אוחזת בניר ורושמת הנחות יסוד, ההשגיה מוחקת בספוג בתנועה ערה.

תיקה מונח על השולחן ולידו השעון הזהיר המורה על הזמן האזל, והיא בלבושה הספורטיבי והצנוע בקפידה, מצטיירת כאדם בעל חשיבה מטורית, היוצק דפוסי מחשבה ודעות ומצמיד פסיקים ונקודות בעברית של ימינו. אתה מתבקש לרשום הגדרה או ציטוט, שהוא בחזית מבנה יציב, שאינך צריך להזיזו כי הכול שריר ועומד במקומו. הכול בשל וחד בהגוה מתומצתת כתיזה גמורה. זוהי אולי טכניקה ערוכה ומחושבת מראש — יאמרו האומרים — אך זוהי קודם לכול מלאכת

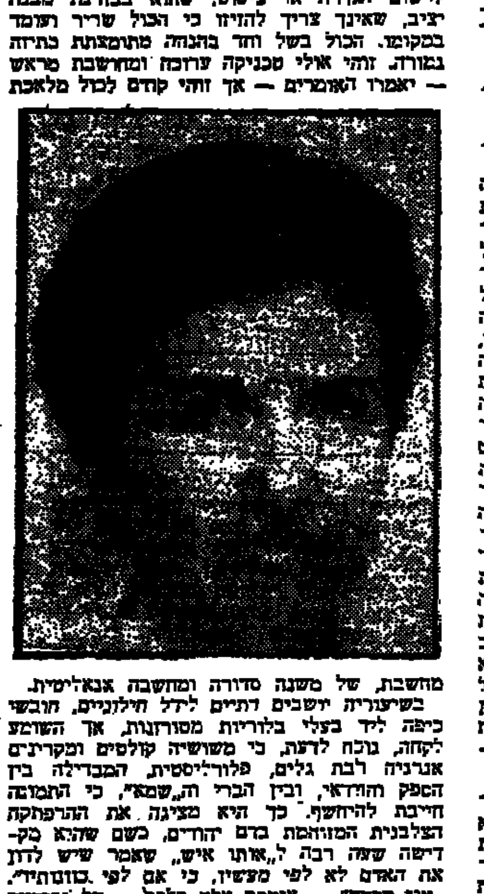

מחשבת, של משנה סדורה ומחשבה אנאליטית.

בשיעוריה יושבים דתיים לידל חילוניים, חובשי כיפה ליד בעלי בלוריות מסורקות, אך השומע לקחה, נוכח לדעת, כי משושיה קולטים ומקרינים אנרגיה לבת גלים, פלורליסטית, המבדילה בין הספק והודאי, ובין הברי ה„שמא", כי התמונה חייבת להיחשף. כך היא מציגה את ההרפתקה הצלבנית המזוהמת בדם יהודים, כשם שהיא מקדישה שעה רבה ל„אותו איש" שאמר שיש לדון את האדם לא לפי מעשיו, כי אם לפי כוונותיו". „אני כרונה" — אומרת אלה בלפר — על גרנציוס וקאלווין ונכנסת בעליהם כדי להיות הם ולהבין אותם, אך לא מתנהקת, ולכן אני משתמשת באמונתי. הבעיה הקשה היא שאינני חוקרת בעיות מופשטות, כי אם אמונות ודעות, ולכן קיים תמיד ההפרד ביני — החוקרת, וביני — האדם, שיש לי תשתית דתית. מבחינה אובייקטיווית אני צריכה לתת ביטוי לכל הוגה שיגיד דברו, אך סובייקטיווית אני חייבת להישאר נאמנה ל„אני" סובסטנטיבי שלי".

ד"ר אלה בלפר היא מרצה למדעי המדינה ומגלה את כל ההיבטים הכרוכים בין דת ואדם, א־לוה ואמונה, את הדימויים של מקיאוולי על „הנסיך" או של תומס הובס על „הלוויתן", על דרך הטבע של הקיום האנושי, אך כשם שהיתה תלמידתם של הפרופסורים פראוור, סלמון וקונפינו, במסלול ההיסטוריה, היתה גם תלמידתו של שמעון האלקין בספרות, באוניברסיטה העברית בירושלים, ולשם הגיעה מ„ספריה" שהפכה אחר כך ל„כפר חב"ד".

מכאן שקיימת אצלה זיקה בין חקר וציון ובין המיה ספרותית שירית הבוקעת זעיר פה זעיר שם בין הדברים, כמפלט של הנפש שבו איננה יכולה עוד לעמוד בלחצים של עצמה. זה התחיל בקובץ שירים „רפרופים" (הוצ' „אלף" תשל"ג) והמשך הלך בקובץ שני, ב„ימים של שבת קיץ" (הוצ' „אלף" תשמ"ב).

שירת נשמה

בבראשית, מבעבע „צער העולם" המצטייר ברקיע אשר ותריסים מוגפים, בלב מציאות זרה,

דיוקן וקתדרה

עם ד"ר אלה בלפר

צת המשוררת אלה פלדמן־בלפר שרויה כל כולה בערגה נפשית, כבושה ודמומה, ותפילה בלב:

אלי תן מלים בנפשי / תן אותות לחרוזת / ונותרת נפשי מלאה, שוקקה / ומודה לבוראה — ברממה. (עמ' 10)

כל ההוויה חוסה עדיין בצל הרומנטיקה הנכספת, וקיים פער בין החוץ־לזר והפנים — תחגים. החיים והמוות, ממוגנים בסוד, וכך אור האמיתה מבשר חיים חדשים, אך יש שאלה:

לילדי התמים איך אסביר / כי אמת גם כזב נבראו, / בצוותא נולדו (עמ' 55)

אך הזמן נקף, ובאו ימים אחרים, „ימים של שבת קיץ", אשר גם בהם היא איננה יודעת לדלות זהר כוכבים, כי אם ניצבת כבתו של שיפל, בקוסב השני של יום סגריר, התמיהה היא:

איך מנחה אשא / לטוב ולמיטיב (עמ' 8)

הנימה כאן תמימה — אך לא פשטנית, אך זוהי שירת אלה בלפר, שאין לה יומרה להיות משוררת, או משוררת גדולה.

אין לי מלים לבשורה / אך אין לי / גם אין לי חכה / לאלם (עמ' 14)

זוהי ללא ספק שירת נשמה שעלה במעוף צפור, שמחפשת פורקן במלכות של צליל, חוסר מבורך בתוך קרלת של שקט. שירה זו היא נאורית בדורה, והדים לה בארץ החלום, אך אלת עברה את סיזן של אגדות, כדי לחזור אל התוך ואל השאר, אל המלה של תפילה ותשובה:

אני יודעת בגר / את אשר תאבא / והברכה / של המלה — תשובה (עמ' 49)

חוויה והוויה

וכך נפתח השער מתפילה לתשובה, מההוויה אל ההווית, ומעולם של אתמול אל היום החדש. בצד ד"ר אלה בלפר אשת המדע עולה איפוא ומבצבצת דמיותה של אלה בלפר — אשת המלה, אשר ראייתה הדיאלקטית ממוקדת כל כולה בקיום האנושי, כאשה שחיה בסוף המאה העשרים האומרת „הוי" למודרנה, טובלניה ברוחה, ומתחבטת רבות בין הרצף ההיסטורי מאתמול ובין רחשי העידן החדש. כל אדם והמיתולוגיה שלו, וכאשר אתה שומע את אלה בלפר אומרת: „אני הייתי במעמד הר סיני, נשרפתי באושוויץ, חתמתי את מגילת העצמאות וחרשתי תלמים בעמקי יזרעאל", הרי כאילו עלית על מערכה חובקת עולם, של אשה דתית לאמיתה, השומרת מצוות ומכריזה על ה„אני מאמין" שלה כבעל אגדת קדומים וחויה מיסטית. אשה זו עטופה כל כך למהפכת תרבות ורוח, המפרידות בין החברה היהודית לבין הרצף ההיסטורי של שלמות החיים, מצביעה ומתריעה על המצב היהודי בזמן החדש, עם תהליכי החילון והמרד בחיי הקהילה, נוכח מבוכת הדור והבעיות המתמצאות בתחושה הגורלית של הקיום היהודי לצד העידוד של מרכז רוחני, כבסיס לתחושה זו.

ד"ר אלה בלפר נמצאת עכשיו בעיצומה של עבודה מדעית על „בעיית המדינה בישראל" ומתיקה אחרי שרשיה, אם זה במסורת או בתקופה החדשה אצל ג'ורג' שטיינר או הכנענים, הרב שך או נטורי קרתא, ובעיקר בעולם הציוני והדתי. בעוד הנצרות אמרה שהמדינה היא הכרח, אך יבוא יום ולא יזדקקו לה; ובעוד הסוציאליזם דוחה את מסגרת המדינה, הרי ארץ ישראל במחשבה היהודית לא היתה שלב או חוליה בתפיסה הקלאסית, כי אם חלק מהנצח, ולכן היא חייבת ליבון של הערכים.

ד"ר אלה בלפר באה כל הזמן בין הדיסציפלינה המדעית והוהות היונקת מן הדפוסים היהודיים, כי במישור זה קיים מתח בין החזון והמציאות. אוניברסיטת בר אילן מנסה לשמור על האיזון הדיאלקטי בין החירות והמהות העצמית. ד"ר אלה בלפר (נשואה + 4) היא מרצה בכירה, והרצתה כבר גם באוניברסיטאות בפלורידה שבאמריקה, בהתמודדה עם זרמים ואידיאות, בפרובלימטיקה של מנהיג ותנועה (בקובץ „מנהיגות רוחנית בישראל, מורשה ויעוד", בעריכתה הוצ' „דביר" תשמ"ב). תוך הבחנה שכלתנית דקה וחשיבה אינטלקטואלית ישרה זכנת, היא אף נזקקה לאינטרפרטציה על הקיום האנושי ביצירתו של ת'מאס מאן („דוקטור פאוסטוס"), על הניגודים ביחס החיים ויעודם, שחלו בהגות המערבית, ונפילתה של גרמניה לשאול עקב הירידה אל האינטימיות („ביקורת ופרשנות" הוצ' בר אילן, חוב' 11/12 טבת תשל"ו). כל המכלול הגדול הזה של א־ל ואדם, יחיד וחברה, חוק הטבע ומשפט הטבע, עומד במרכזו המחשבה המדעית היהודית אצל ד"ר אלה בלפר, שכל שיעור שלה הוא מאלף, ואתה נשאר דרוך על כסאך גם כאשר השעה ומחצה נגמרת, כי הזמן חלף.

קיבוץ דתי: שם מקום, או מהות מיוחדת?

מאת ב' גולן

מה מקומו ומה יעודיו של הקבוץ בחברה הישראלית הכללית?

שאלות אלה, כאתגר לא קל לדיון, העמיד בשבוע שעבר המכון לחקר הציונות הדתית שבאוניברסיטת בר אילן בראשותו של פרופ' מרדכי אליאב, בפני צוות מרשים של היסטוריונים ואנשי הגות מן הקיבוץ.

הסופר הקיבוצניק אמנון שמוש, כשניסה פעם להגדיר קיבוץ כתב: „קיבוץ הוא קיבוץ, הוא קיבוץ". לקיבוצניק מפורסם אחר עמוס עוז, הגדרה מ„מצת" לא פחות, בשבילו, קיבוץ הוא: מקום. הגדרה אחרת לגמרי ליצחק פלנזר, מזכ"ל הקיבוץ הדתי: בשבילי, הקיבוץ הדתי הוא היהדות...

שני עולמות, של שנות אור מפריד בין ניסוחיהם. כשנתבקשו הדוברים ביום העיון להתייחס לקשרים אפשריים בין התנועה הקיבוצית הכללית לבין הקיבוץ הדתי אמר פלנזר: אני מציע שהחוקים יפנו את חבריו המחפשים יהדות אלינו, אל הקיבוצים הדתיים. מדוע שלא יגיעו במקום זה למאה שערים?

שר הדתות בהווה ד"ר יוסף בורג ושר הדתות לשעבר, ד"ר זרח ורהפטיג, מעצב השקפת עולמו של הקיבוץ הדתי, איש שדה אליהו משה אונא והמזכיר המדיני של הקיבוץ הדתי אברהם שטרן, המחנך המובהק יוסף אחיטוב (עין צורים) ויו"ר ועדת החינוך והתרבות של הכנסת, נחמן רז (גבע), ר"מ בישיבת הקיבוץ הדתי חנן פורת (כפר עציון) והח"כ לשעבר שמחה פרידמן (טירת צבי) רב הקיבוץ הרב ד"ר יוסף תבורי והחוקרים ד"ר אריה פישמן וד"ר יעקב צור, הפרופסורים מרדכי אליאב, מיכאל אלבק (נשיא בר־אילן) ויעקב ארנסט קראוס (רקטור האוניברסיטה) והמנחים פרופ' מרדכי ברויאר (בר־אילן) ונפתלי רוטשילד (עין הנצי"ב), אלה ורבים אחרים נותנים מושג לרציניות של הקהל ולאיכותה של ההתמודדות שהתבצעה לאורך אותו יום עם ה„קיבוץ עכשיו".

שחיקה עצומה חלה בבשורה הקיבוצית

מי ש„זרק את הכפפה" בפרצופו של הציבור הנכבד הזה, „הילד הנוראי" של יום העיון, היה דווקא הכלכלן פרופ' יהודה דון. „שחיקה עצומה חלה בבשורה הקיבוצית. המסר הגדול — לא הועבר לדור השני, הדור הגדל בארץ. הקיבוץ מאשים את סבי־

בתו, את ההומוגניות בחברה הכללית, בכשלונו להעביר את המסר. האשמה זו היא עדות לכך שהוא עצמו נכבש לאווירה. הקיבוץ היה פעם מושג שהסתכלים אליו מלמטה למעלה, והיום? היום החליפו אותו גוש אמונים והישיבות.

האם משום כך מתייחס אליהם הקיבוץ הדתי בצרות עין? האם אין שמץ של קנאה בעניינו? „הסיפור למה שאנחנו היינו פעם — חושבים לעצמם בני הקיבוץ הדתי בסתרי לבבם. הקיבוץ הפך למחדל שאיננו מאוהב בחדשות היפה של עברו אלא בחיי ההווה שלו כיום.

גם החינוך הקיבוצי הכללי לא עלה יפה. סמים, „אש קטן", „הקצנה פוליטית", — הפכו לחסרי הקיבוץ מקור של צער ולאוריביר — מקור של שמחה לאיד!

ואם אתם חושבים שהקיבוץ הדתי נטו יצא נקי מלפניו, הנה לכם: אמנם, תנועת „תורה עם דרך ארץ", נוסח משה אונא, התנועה שהולידה את הקיבוץ הדתי ואת האינטליגנציה הדתית בארץ, היא־היא היסוד עליו מושתתת האוניוורסיטה הדתית (מדע ותורה) היא זו שחוללה מהפכה קונסטרוקטיבית ביהדות הדתית בארץ, אבל בינתיים — דהתה המהפכנות והזדקנה. שני מודלים חדשים לחיקוי תפסו את מקומה. בחור הישיבה הגבוהה, שאיננו משרת בצבא הוא כביכול מופקד, עם מונופול וסטנס רשום, לשמור על גחלת היהדות, או — החלוץ נוסח גוש אמונים. שניהם פוגעים לי בניפוח הנפש, אמר דון. הראשון בחיזורו על עקרון יסודי בהשקפת עולמנו, המעורבות השותפות המלאה בבניין הארץ השני, בסירובו לקבל בלבואו את „דינא דמלכותא דינא".

תאמרו: נשאר לנו רק הקיבוץ כבשר, כאלטרנטיבה; כפתרון אפשרי?

„אין אף מוסד חינוכי בקיבוץ אן מחוץ לו, שממזג את האווירה הרמה של הפנימיה הישיבתית התורנית עם ערכיו של הקיבוץ הדתי. אפילו התיכון של יבנה, שבעבר נראה לאנשי מושב גיר בלים, כאידיאל חינוכי נפלא — היום משאירים אותו רק לאלה שאינם יכולים להגיע לישיבה התיכונית...

דברים כדורבנות, שלא השאירו את הקיבוצניקים שבאולם חסרי תשובה. הן האגף החילוני (נחמן רז) הן האגף הדתי (חנן פורת) התחילו מלחמה שערה.

אלא שלפני שאצטט את מלחמות הדעות, חובה עלינו לנהל תחילה את מלחמת העבר. היכן כל זה התחיל?

מה הוליד את הקיבוץ הדתי?

לפי ד"ר אריה פישמן, גם „תורה עם דרך ארץ" (אמו הורתו של הקב"ד) וגם הציונות הדתית (אביו מולידו), הראשונה באמצע המאה הי"ט והשנייה בתחילת המאה הכ' נוצרו כתגובה יהודית נפשית שורשית, כמעט פסיכולוגית, לאמנציפציה. האמנציפציה, כמו שניסח יל"ג „היה אדם בצאתך ויהודי באהלך" הפכה את היהודי המודרני, זה שחרג מהגיטו השתלב סוציאלית בחיי האומה הגרמנית לסכיזופרן רחמנא ליצלן. אם אין חפיפה (פנים) בין יהדותך לבין אנושיותך הכללית, (חוץ) אתה קרוע.

אבל אז קם ר' שמשון רפאל הירש ובנה מודל חדש: „ישראל מנטש", כלומר גם „אדם" וגם „יהודי" בעת ובעונה אחת, אתה מממש את אנושיותך בלימודים כלליים, בהתמחות מקצועית ומדעית, פוליטית ואמנותית ובה בעת מקיים במלואם את כל תרי"ג המצוות, באה הציונות הדתית והוסיפה נדבך ל„ישראל מנטש" של הירש, אכן מימוש סוציאלי, אכן אדם/יהודי/שלם, אבל איפה? לא בגרמניה אלא בארץ ישראל, לא בתוך החברה הגרמנית אלא בתוך החברה הארץ־ישראלית המגשימה, המיישבת, הבונה קיבוצים.

„גמיינדשאפט" — נדבך נוסף להירש

איך משתלבים?

ע"י ה„גמיינדשאפט" — מושג מפתח בתנועות הנוער הגרמניות הרומנטיות, המרמז על כך שאדם מגיע למימושו השלם רק אם הוא משתלב אורגנית בקהילה מגובשת שכל חבריה שותפים להשקפת לב, לדרך חיים ולהתנהגות.

צעירי מנהיגי נוער המזרחי בגרמניה בשנות ה־30, כשעיינו לייבנביק וארנסט סימון תרגמו את הגמיינדשאפט למרכיב יהודי דתי. קדם להם עוד זאב יעבץ, אידיאולוג של המזרחי שכבר ב־1904 דיבר על האמיתיות האנושית שבתוך היהדות ועל איכות ארץ ישראל. ומה הוסיף הפהמ"ין (שנוסד ב־1922) לבניין התיאורטי הזה?

הפהמ"ין לימד איך רעיון ההשתלמות, שבגרמניה פירושו הצטיינות במדעים, בפוליטיקה, בכלכלה, כשהוא עלה לארץ ישראל, הופך כאן להשתלמות במלאכת כפיים, בבניין, בסלילת כבישים, בחריש ובזריעה.

מוסיף פישמן: אלא שעם החזרה אל עבודת האדמה — נולדו הבעיות ההלכתיות. על פי ההלכה, כפי שקבלנה מפוסקי המאה הי"ט לא יכול שומר המצוות להסתדר עם הדרישות החקלאיות. מה עם חליבה בשבת? מה עם שמיטה? ש"ז שרגאי מציר ב־1942; אם נוותר על ההתמודדות בשאלות הללו, נאלץ להשאיר את בניין הארץ לחילוניים ולהודות שיש סתירה בין התורה לבין החיים.

הייתכן?

אלא שהקיבוץ לא ויתר. להיפך, הוא קפץ למים, כלומר שלח את גרעיניו (רודגס ושות') להתיישב בקהילות קיבוציות סגורות, בחבלי הארץ שהוקצו לו, וניסה „לשחות". במושבים — הבעייה לא היתה כל כך אקוטית. מושבי הפהמ"ין הרשו לעצמם לפתור את בעיית החליבה בשבת, לדוגמא, בעזרת „גוי של שבת". הקיבוץ הלך אחרת. הוא „ויגע לעימות", דוגמא שנת 43', מיזוג תש"ג. מתכוננים לעלייה לאדמות כפר עציון. הקיבוצניקים הדתיים מגלים לפתע דבר שעלינו לא חשבו קודם; באדמות אחרית של גוש עציון עצי הפרי אינם נקלטים. רק עצים מורכבים, כלאיים — עשויים להיקלט. מה לעשות? לא לעלות?

ודאי שעולים, בפרינציפ. וקובעים: נפתור בעייה זו עם עימות בשטח. ואכן, הקיבוץ הדתי פרץ את מחסום הבעייתיות ההלכתית ברוב תחומי החקלאות והביטחון. והוא הרחיב את הלגיטימציה התורנית לצורות חיים שלא ידעו אבותינו.

ביטחון ושבת

עוד דוגמא: ביטחון — ושבת.

טירת צבי עולה על הקרקע. השנה 1937. חיי החברים בסכנה. צריכים לאחוז בנשק, אבל רובים בשבת? איזה פוסק הלכה באלפיים שנות גלות נדרש לפתור בעייה שכזו?

הקיבוץ נדרש ושואל ומעמיד אתגרים בפני רבני הארץ.

אמנם, היה רב שאמר לאנשי טירת צבי: האם באמת אתם צריכים רפת? אולי תעסקו בדברים אחרים ולא תהיה לכם בעיית החליבה בשבת?

האם היה אותו רב מקשה גם: ואולי לא תלכו לעמק בית שאן, ואז לא תוטרדו ע"י הבעייה של אחזקת נשק בשבת? אבל הקיבוצניקים כן רצו רפת וכן רצו ללכת לאדמות בית שאן ובזכותם כן נפתרו כל הבעיות ההלכתיות בלי לחכות עד שתקום הסנהדרין (כגירסת המזרחי) או עד להופעת הנביא (כפי שכתב הראי"ה קוק זצ"ל) ואגב, פישמן לא אמר זאת, אבל לי נראה שהחלוצים שאילצו, בעצם חייהם כחקלאים עבריים שומרי מצוות, את פוסקי ההלכה להתמודד עם בעיות הביטחון והקיבה נפש, הוא גם הבסיס שאיפשר אחר כך לצבא ההגנה לישראל, להתמודד ביתר קלות עם בעיות דומות.

לקיבוץ הדתי בראשיתו היתה תחושה של סמכות דתית עצמאית, כאריזמטית. היתה לו עוות דתית — אמר פישמן. אבא משה אונא התקומם: עוות דתית? לדעתי היתה לקיבוץ הדתי אחריות עצומה כלפי ה„שולחן ערוך" והם ניגשו אל כל הבעיות שהכתיבה להם צורת החיים ההתיישבותית בזהירות מקסימאלית ותוך כבוד והאזנה לאשר אמרו ויעצו הרבנים.

לא רק עם מדרישות ורפתות מול דיני ישראל התמודדו מעצבי הקיבוץ הדתי, מזכיר לנו ד"ר יעקב צור. גם בין האידיאולוגיה הקיבוצית לבין חיי היום יום נוצר מתח. מי שניגש אל חיי החיים בא"י על פי התכתיב של „סוף מעשה במחשבה תחילה" סיסמא מזכרת של אותם הימים, מגלה שאי אפשר לממש אוטופיה.

מה זה או־טופיה? בתרגום לעברית: לא־מקום, שום־מקום. אבל איך ניגשו ראשי הקב"ד להגשמה

שלהם? כמו בשירה של רחל: „על פני האדמה / לא בעבים, ממעל", במידה מסויימת זו היתה תרומת „תורה ועבודה" של פולין לתנועת „תורה ועבודה" של גרמניה. בגרמניה עסקו בתיאוריות. האידיאולוגיות בפולין, וליטא, על רקע משבר כלכלי קשה ומשבר אקזיסטנציאליסטי קשה לא פחות — חיפש הנוער תשובות קיומיות, ולא אמיתות פילוסופיות. החברה של פולין, כשהצטרפו אל הגרמנים של הנוער ה"ייקי" דיברו במלים כמו: תורה, עבודה, חלוציות, לאומיות, חריש, מסע.

הבוחרים במרד הקדוש

העיירה המזרח האירופאית התרוקנה או מנפרה. יש שפתרו לעצמם את המשבר הקיומי ע"י פנייה להשכלה, אחרים — פנו לקומוניזם, ומי שביקש לשמור על האמונציה הכוללת, גם להישאר שומר מצוות וגם למצוא פתרון קיומי — בחר ב„מרד הקדוש", דהיינו בציונות הדתית המגשימה, בהכשרות חקלאיות, בעלייה לא"י, בהקמת קיבוצים.

בגרמניה — היה למשבר ניחוח אחר, רומנטי יותר: מרד הצעירים בזקנים, התמרדות נגד העיר ותרבותה בשם הרומנטיקה של הטבע. ובציבור היהודי, מרד הבנים בהורים שהתבססו, לפעמים, בבריחה מורתה, אל ישיבות פולין וליטא.

בארץ ישראל נפגשו אלה באלה, יוצאי גרמניה עם יוצאי פולין ויצרו תרכובת חדשה. את „הקהילה הדתית" כפי שמכנה משה אונא את קובץ מאמריו שיצא לא מכבר בספר. קהילה זו שמרה על רצף היהדות, (כביכול עקרו אותה מאדמת הגלות לאדמת של הארץ) אבל הוסיפה שני אלמנטים חדשים: תורת היהודי השלם (גם חקלאי, גם תלמיד חכם, גם איש צבא וכו') ותורת היחד המורכב של ציבור מול פרט. הציבור אינו פוטר את הפרט מאחריותו האישית לקיום מצוות ולימוד תורה, למשל.

הקיבוץ הוא מסגרת יהודית

מצד אחר, היהודי הצדיק ביותר אינו יכול למלא את כל התרי"ג. למשל — אינו יכול להתפלל במניין. כלומר, קיבוץ הוא לא רק מסגרת סוציולוגית, אלא מסגרת בעלת תפקיד דתי מובהק. שמע מזה: קיבוץ הוא מסגרת יהודית.

וכאן, מסביר צור, נולדה איזו מהפכנות חשיבתית מסויימת. אם הקיבוץ הוא יורשה של הקהילה האוטונומית האירופאית — יש לו זכויות לתקן תקנות ולהנהיג נוהגים.

מנחם אלון, היום שופט בית המשפט העליון אבל פעם איש הקב"ד כותב על כך שהקב"ד שאף לתפקד בתחום הפסיקה ההלכתית, הוא הזדהה עם קהילות ישראל בספרד ובפולין בימי הרן (ועד ארבע ארצות).

למה כל זה נשאר בזמן עבר? היכן הענות והאמביציה היום? לחיים, מסתבר, דינמיקה משלהם. גם הקיבוץ (כמו החברה הישראלית כולה) עבר כמה משברים.

הקמת המדינה, השמיטה הרבה מבטחונו העצמי (וממילא מעוזו) וכי בן־גוריון לא אמר בשנות ה־50 שפלוגה אחת של צה"ל יכולה, מבחינה בטחונית, לבצע מה שקודם עשה קיבוץ שלם? העוזת של הקיבוץ הדתי, קבוצות ההתייחסות שלו, הבסיס לאוריינטציה שלו, היו שניים: א) תנועת הפועל הקיבוצית) (וזו הרי עברה משבר יוקרה ומשבר אידאולוגי. אבד לה הביטחון בסוציאליזם הרוסי, אבד לה מעמדה כמי שעומדת בפיסגת החברה, בראש האוונגרד, הלוחם וכו')

ב) השקפת העולם של האורתודוכסיה, של תורה ועבודה, של „המרד הקדוש" (והנה גם כאן משבר. רבים מתביישים בתורת נעוריהם מדעים שהמרד היה רק חוצפה כלפי הממסד הרבני הנוער הדתי הציוני חזר לישיבות הקדושות, והלא מהן מרד לפני ההורים כדי להקים את „המרד הקדוש") הקיבוץ הדתי נותר בבדידות לא מזהירה הקצנה הדתית (גם ההקצנה הלאומית) מערערות את האיזון העדין של רעיון תורה ועבודה שהוא הוא מהותו.

אז מה כן נשאר בו בצד של כף הזכות?

צור: ההוות המוחלטת, הקיימת עדיין, בין הקהילה והיחיד, בכל התחומים: כלכלה, דת, חברה.

צור: ההוות המוחלטת, הקיימת עדיין, בין הקהילה היחיד, בכל התחומים: כלכלה, דת, חברה. קהילה שמרכזה האמיתי, הממשי, הוא בית הכנסת. ו... המשפחה הרב־דורית, השלמה. בכל המערב מתפוררת המשפחה הגדולה. רק בקיבוץ הישראלי — היא נוצרת מחדש ואם תבקרו בו בשבתות תראו סבים, בנים ונכדים צועדים יחדיו לבית הכנסת או יושבים ללמוד ביחד דף גמרא. את זה לא תראו בשום מקום אחר.

הקיבוץ הדתי נושא את עצמו „מבחינה כלכלית"

אחרת, חביב: למרות „בעיות" השבת, למרות הקפדה על כשרות, כלאיים, שמיטה, למרות הילודה הגבוהה — הקיבוץ הדתי נושא את עצמו יפה מאוד מבחינה כלכלית. ושייך לעשירונים העליונים בישראל. כלומר — הוא הוא ההוכחה החיה לכך שיהדות והלכה הולכים יחד. או במלים פשוטות יותר, שאין סתירה בין קיום מצוות לבין תפקוד מצליח בתוך תחומי הכלכלה והטכנולוגיה המודרנית.

משנה צור: היום, יותר מתמיד הקיבוץ הדתי מהווה תשובה מצליחה לבעיית הקיום השורות של המדינה; מול הקיטוב הגואה בין דתיים לחילוניים הוא הגשר.

הוא לא יוכל למלא את תפקידו בלי לפתח בטחון עצמי, מנהיגות ומודעות.

תאמרו: מנהיגות? מודעות? זה תפקידו של החינוך.

אבל יוסף אחיטוב מרמז לכך שחינוך הוא דבר בלתי אפשרי בלי העוז לומר את האמת שלך עד הסוף ועוז כזה אין לקיבוץ הדתי כרגע.

אחיטוב אומר זאת כמובן בצורה הרבה יותר מורכבת, הרבה פחות פשטנית. הוא מדבר על הקשיים המנגמיים של החינוך הקיבוצי. כלומר, על כך שמושג כמו „אמונת חכמים" (או שאלת חכם) מתקבל אחרת בציבור הדתי הלאומי הכללי. ואחרת — בקיבוץ. הקיבוץ אינו מבטל את עצמו יותר לנוכח הפוסק ההלכתי ואינו מקבל את פסקיו ללא פרורין, האם הוא מצהיר על זה גלויות או מעדיף שלא להסתבך? הוא הדין במושגי מפתח כמו: „יראת שמים", „תורה ועבודה", „דרך ארץ", „צניעות" — לכל אלה מובן אחר בקיבוץ, ואחר, למשל, בקרב תלמידי ישיבת מרכז הרב. האם יושבים היטב הקיבוץ ומחנכיו ומנתחים את ההבדל הזה? האם הם מנסחים אותו? האם אינם מבינים שמה שפעם היה מובן מאליו, גם בלי כלים, היום כבר אינו מובן מאליו אלא דורש הגדרה ברורה?

אפילו לדברים כל כך מובנים מאליהם כמו: הציניות בחברה המעלבת או אהבת המדינה, צריך היום לחנך בברור ובבהירות. אינך מוכן להתאמץ לחשוב לנסח? אתה משלם מחיר גבוה בבדידות, בפשרות בציניות?

לאחיטוב גם חזות עתידנית לא ורודה. מול הלחצים מבחוץ, מוכרח הקיבוץ הדתי לחדד ולהציב בבירור את יחודו. ואז, תתרחב הדה־לגיטימציה שלו בעיני החברה הדתית המקצינה, יגנו יותר, יגדל יותר הפער בין מה שלקחתי כדוגמא בלבד, ישיבת מרכז הרב, לבינו. ואז הקיבוצניקים יתגרו עוד יותר, ומעגל הקסמים יסתחרר.

שבו לעבודה וחפשו פתרונות!

אינכם רוצים קצב? קסמים? אינכם רוצים לראות פער הולך וגדל בין הקיבוץ הדתי לבין הציבור הדתי הלאומי?

אנא לשבת לעבודה ולחפש פתרונות!

הפער עליו דיבר אחיטוב — קיים לא רק במישור הדתי התחנכרתי. הוא ניכר גם בפוליטיקה. ואברהם שטרן מסביר: מאז הרצ"ח ועד תשמ"ו, ב־19 המועצות החינוכיות שקיים הקב"ד שש מהן (שליש) הקדיש לנושאים פוליטיים מובהקים. זה יותר מאשר הקדיש לנושאים הערכיים וכלכליים. הקיבוץ מהוותו, היא איפוא כמי שאמר פעם משה אונא, אינני יכול להנתק מן הפוליטיקה, למרות שרבים מחבריך היו רוצים זאת, אבל פוליטיקה. באיזה אופן?

הקיבוץ הכריע כזמן: ההחלטות פוליטיות של הכלל — תוקפן רק במישור הכללי. לדוגמא, ההחלטה להשתייך לפהמ"ין ולמפד"ל. ומה במישור של הפרט? כאן נשאר חבר עצמאי להחליט בינו לבין עצמו. ואכן, חברים רבים מימשו את עצמאותם ובבחירות האחרונות לא הצביעו מפד"ל.

מה עושים?

הקיבוץ היה עודנו, ויהיה, מסגרת דמוקרטית. אבל לאברהם שטרן אין שום הצעות של כפייה, כמובן.

(סוף בעמוד 11)

פאסיביות בבורסה

מאת מרדכי זפט

היסחר במניות התנהל גם אתמול בחוסר עניין. ה„מקורבים" מיעטו לבצע פעולות ועתותי היצע שנרשמו למרבית המניות נקלטו בדי"כ בירידות עד 5 אחוזים. גם בהיקף המחזור ריה צמצום.

העמדה הפאסיבית הרווחת בבורסה, נובעת, בין השאר מרווח מיזדי של במספר אחוזים שקצרו השבוע הסוחרים כשני ימי מסחר בהן שלטו ה־

אתמול בבורסה

ע...ה. מביא שאין הציבור נסחף עם הזרם — מיהרו לממש כאחוזרים ובידם רווח של מספר אחוזים ובתנופה של אינפלציה חודשית של 1.5 אחוזים — גם זה משהו.

גם העובדה שבקרנות הנאמנות הצטמצמה הצבירה בימים האחרונים השפיעה על הכיוון בפעילות במניות. אתמול היה בקרנות המבזוף פדיון של 1.2 מיליון ש"ח ובסוף יות צבירה של 2.6 מיליון ש"ח.

בין המניות שבלטו אתמול: — מזי"קה 5.0 שעירתה ב־10% במחזור ללא של 11.2 ש"ח ע"נ, שלריבה ד"ניד שירדו ב־10%, ישרס, בה נקבע „מוכרים בלבד" ולעומתה „אדנים" בה נקבע „קונים בלבד" בפצב השנייה, בריציפות, בעקבות עודי ביקוש של 307 ש"ח ע"נ.

מניות הבנקים הגדולים נסחרו אתמול בלא שינוי ואילו באחרות נקבעו ירידות עד 2%. בענף זה הסתכם צוף ההיצע ב־1.4 מיליון ש"ח.

איגרות החוב הצמודות למדד היה עודף היצע של 4.7 מיליון ש"ח, שהביא לירידות בין אחוז ל־3 אחוזים בסדרות ארוכות הטווח המקבילות להנפקות בשוק המשני. באגרות הדילריות היה עודף ביקוש של 800 אלף ש"ח והן עלו עד אחוז.

יצויין, כי גם על רקע בייסקי העצירה לפרסם מסקנותיה בקרוב — מביא לכך שהסוחרים מעדיפים לדיות עם כספם בעמדה המתנה ולא במעורבות מלאה בשוק המניות.

בהנפקת ה„שגיאי" נקבע שער 88 והקצאה של 47.41%. ב„גלילי" שער 83 הקצאה 35.6%.

* דלק — רווח מתואם של 11.9 מיליון ש"ח ב־1985 לעומת 13.5 מיליון ש"ח אשתקד.

שערי המניות

המניה	השער	בנקי	השינוי ב־%
אי.די.בי.	79800	—1300	— 1.6
אגוד	59800	—855	— 1.4
דיסקונט א'	102870	—780	— 0.8
כוורי	* 33180		
ספנות 0.1	* 1200		
פועלים	* 54200		
כללי	139900	—1200	— 0.9
בל"ל	* 35480		
מימון 1.0	46640	—1300	— 2.7
הבינ"אומי	3480	— 12	— 0.3
פ.י. בי	3401	— 99	— 2.8
אדנ ב	9655	+460	2 ק
לאומי משכ' ש	3950	—190	— 4.6
טפחות משכ' ש	970	— 40	— 4.0
בשכו ע"ש	1974	— 1	— 0.1
עצמאות	5640	—100	— 1.7
משכן ר"ג ש'	* 11600		
מירב	4000	+349	+ 9.6
שלטון	350	— 12	— 3.3
לאומי תעשי' ש	4400	— 24	— 0.5
הסנה ע"ש	463	— 12	— 2.5
הפניקס 0.1	* 1394		
סקוריטס	* 2430		
ציון 5.0	3762	—814	—10.0
ילק ע"ש	הפסקת מסחר		
ישראל 1.0	2173	+ 63	+ 3.0
שופרסל א'	4370	— 60	— 1.4
אלה"ם	4800	— 20	— 0.4
אפ"יקה 1.0	24800	—1000	— 3.9
דנקנר 1.0	3564	—396	—10.0
נכסים	2466	— 80	— 3.1
נבי"ם 0.5	2200	— 30	— 1.4
הכשר הישוב ש	41800	—1200	— 2.8
ישפרו	2718	— 84	— 3.0
ישרס	12879	—677	מ ו
יסקו מ"ל	4541	—420	— 4.5
אגן	* 17600		
אורדן 0.1	* 10580		
אי. פי.	6360	—200	— 3.1
אלקו 0.25 ע"ש	2460	— 50	— 2.0
אלקטרה 0.5	5540	+ 10	+ 0.2
רשנים 0.5	* 1535		
כבלים ע"ש	12500	+719	+ 6.1
קיטנפורת ש"ח 1.0	* 975		
חיפה כימיקלי'	הפסקת מסחר		
טבע ע"ש	54735	—1500	— 2.7
כלל אלקטרוני'	2730	—169	— 5.8
לודזיה 0.4	* 920		
ים המלח	14450	—450	— 3.0
כמשלריידר	175900	—1600	— 0.9
מסריכימים	461	— 31	— 6.3
נחושתן 0.5	* 7000		
פוליגון	* 6258		
פרוטארום	13628	—717	1 ס
אי.די.בי פיתוח	3515	—185	— 5.0
אלרן ע"ש	2550	— 61	— 2.3
חברה לישראל 1.	5979	—371	— 5.8
אספאא	* 12427		
דיסקונט השקע'	1980	—139	— 6.6
פועלים השקע'	3735	—415	—10.0
בל"ל השקעות	* 4000		
ירדן	9400	—100	— 2.9
מזרחי השקעות	15660	—1740	—10.0
כלל בנינים	353	— 10	— 2.8
כלל תעשיות	1244	— 40	— 3.1
עוז 0.5	1060	— 69	— 6.1
פמה 0.5	4311	+190	+ 4.7
פריוך	* 2610		
זו גפס	* 12680		

* ללא שינוי

הודעות מהבורסה

* פקר פלדה — רווח מתואם של 2.7 מיליון ש"ח ב־1985, לעומת הפסד של 400 אלף ש"ח אשתקד.
* דלק חיפושי נפט — הפסד מתואם של כ־875 אלף ש"ח לעומת כ־1.3 מיליון ש"ח אשתקד.

לוח הצופה

● הצי דנים + בית ואופציה לבניה. מיידית. בקרית שמואל. פרטי: 053-91731, 04-705048.

ניסן תשמ"ו

הרב פינחס מילר
רב המקום
נצרת

תעודת הכשר לפסח

הרינו מאשרים בזה, כי המפעל „חברת נצרת למטתקים בע"מ צ. ד." בנצרת עלית, עומד בקביעות תחת השגחתנו. כל חומרי היצור נבדקים ומשגיח נאמן מפקח על דרכי הייצור. לפיכך כל תוצרת המפעל הנ"ל היא כשרה.

לקראת חג הפסח הבעל"ט, הוכשר המפעל במיוחד, והמוצרים למיניהם, כמו: שוקולד, סוכריות, טופי, קקאו ומן למריחה, שהאריזה מבחוץ מסומנת בפתק כשר לפסח תשמ"ו כשרים לאכילה בחג הפסח הבעל"ט.

בחומר גלם של המוצרים הנ"ל אין חשש של תערובות חמץ או איסור אחר, ולכן אפשר לאוכלם ללא כל פקפוק.

המוצרים הנ"ל נקיים מאיסור שביעית.
הכשר זה כחו יפה לפסח שנת תשמ"ו

הרב פינחס מילר

תנובה ירושלים

מודיעה לציבור הלקוחות, כי כל החלב ותוצרת החלב שישווקו לקראת הפסח תשמ"ו

כשרים למהדרין

המחלקה מוכשרת לפסח כדת וכדין

החלב ותוצרתו נמצאים בפיקוח מיוחד ע"י משגיחים תלמידי חכמים ויראי שמים ואף המהדרין מן המהדרין יכולים להשתמש בתוצרת הנ"ל בלי חשש ופקפוק כלל וכלל.

יאכלו ענוים וישבעו

בברכת חג שמח

תנובה

עלית

ב"ה, ט' ניסן תשמ"ו

משרד הרבנות
רמת־גן, רח' הרצל

הודעה על כשרות לפסח עבור מוצרי „עלית" תשמ"ו

א) אנחנו מודיעים בזה שהמוצרים של ביהח"ר „עלית" ברמת גן כשרים לפסח, תחת השגחתנו ואין בהם שום חשש טבל, ערלה, ושביעית. כמו כן אין שום חשש של קטניות בלציטין של „עלית". השנה הוספנו הדור בכשרות לפסח, הבקבת החלב היא בהשגחה משעת החליבה.

ב) הנ"לסין הוכשר הרב גרינפלד מאמסטרדם, נמצא אך ורק בסוכרי פירות ומיני פרי, ביתר המוצרים לא נכנס הל"נין כלל.

ג) המוצרים של קונצרן „עלית" מבריים אחרות, נמצאים בפקוח של רבני הערים כפי שמודפס על האריזות, הציבור מתבקש לבדוק את האריזות המכוב עליהן באשור הרבנים נותני ההכשר.

ועל באעה"ח יום הנ"ל
הרב מנחם יהודה הלוי אושפיזאי
הרב הראשי לרמת־גן

אביק בעמ

הרבנות הראשית המועצה הדתית נתניה

רח' סמילנסקי 4, ת"ד 1012, נתניה טל. 36325 — לשכת הרב הראשי הרב ישראל מ. לאו

בס"ד יום ד' כ"ט אדר ב' תשמ"ו (9.4.86)

פסח תשמ"ו
תעודת־הכשר

הנני להעיד כי לאחר בדיקה מקפת ויסודית של כל חמרי הגלם והליכי הייצור של התריפות המיוצרות במפעל „אביק" בנתניה, ועקב הבדיקה המלאה של כל התריפות ומרכיביהן בפני כימאי ... שמים יהודי בשמירתו, נקבע ללא צל של ספק, כי בתכשירי „אביק" אין חשש חמץ, להלן המוצרים להלן: ... בטבליות, קפסולות, ... בתרחיף, דקסיין אורלי ג'ל, סימפוקל־סירופ.

תכשירים אלה — אסורות לשימוש בפסח, כל היותר, כאמור, היינו ללא חשש חמץ, אך יש לשים לב לעובדה כי הטבליות המכילות לקטוזה, הינן חלביות.

הערה: אין בתעודה זו משום קביעה עקרונית בבעיות היסודיות של תעשיית התרופות בעולם המכילות חמרים מן החי כגון: גלטין, גליצרין וסטיאראטים.

תעודה זו בתוקפה לחג הפסח תשמ"ו

ועל כך באתי על החתום
הרב ישראל מאיר לאו
הרב הראשי לנתניה

מטרנה

כשר לפסח

תחליף חלב אם היחידי שעל אריזתו תווית בהשגחת הרב י. מ. לאו

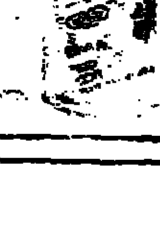

מטרנה אבקת החלב הקרובה ביותר בהרכבה ובתכונותיה לחלב אם

תרימה

תוברי דפואה פרוליבס מגבלות בע"מ

קיבוץ דתי: שם מקום

(סוף מעמוד 4)

כן לעסוק בשכנוע הפרטים שבתוכו ללכת איתו פוליטית.

מסובך? לאו דווקא. אם הקיבוץ שייך פוליטית למפד"ל, השוב בשבילו, למען שלמות המסגרת, וחשוב למדינה ולעם ישראל כולו, שהוא ישקע מאמצים בשכנוע המפד"ל בבדיקת דרכו הפוליטית. לא בכל מחיר ולא בכל מצב, אבל משום פנים ואופן לא להיכנע ל„מיואשים" הרוצים להתנק מהמפלגה ולהישאר פעילים במישור התורני, חברתי תרבותי בלבד. אדרבא — לקפוץ למים הסוערים של הפוליטיקה ולשחות גם בהם.

ולמה לא להתמודד גם עם התנועות הקיבוציות האחרות? למה לא לתפוס עמדות מנהיגות גם בפלח הזה של החברה בישראל? לשטרן אין תקנות גדולות. התקים ישנות, בדור האחרון הם הפיליטנטיים שבין מתקיפי הדת, קיבוצניקים מתייצבים בראש כל הפגנה אנטי־דתית. אז על איזה שיתוף פעולה אפשר לדבר?

איש גבע מתקומם

נחמן רז, איש גבע, מתקומם: הוא בעד שיתוף פעולה ולא רק רעיוני (לא שיחות והרצאות) אלא גם מעשי. כשהוזמן להרצאה של שמונה מרידבן על הקיבוץ והקורותיו במחשבת הרמב"ם, אחד ציוני, נפתח לו צוהר מחשבתי חדש שלא הכיר. לקיבוץ הדתי יש הרבה עוסק ומקוריות ובהם הוא יכול להתחלק עם התקים). מרדכי חיות (מוכ"ל הקב"ל לשעבר, חבר יבנה) מקשה: להתחלק עם התקים?

הרי אנחנו בשוליים, בעיני התנועה הקיבוצית הכללית, מי מתחשב בנו? מי שואל לדעתנו?

והנה פורת, הבא לריב את ריבו של הקיבוץ הדתי אל מול פני מבקריו אומר: „מי שמתקיף אותנו כמו ששה פרוש' דן, לשום אינגו מכיר את הקיבוץ הדתי. צריך לבקר במערכת החינוך של הקבוץ בלביא, להתרשם מתודעת ישיבה הקיבוץ הדתי, לראות את תהליך צמיחת רבני הקבוצות, להשתתף במרתון תורני בחבורותא עם מאות חברי קיבוץ הרושבים עד השעות הקטנות של הלילה ולומדים תורה — כדי לקבלת את כל ההשפעות. אינני מרגיש מתוסכל, מכריז הקיבוצניק פורת, אבי חי, לפי הרגשתי, במקום הנכון.

אמנם, גם לי כואבת חוסר היכולת של הקיבוץ הדתי להקרין כאורה וייחוד של החברה הישראלית הכללית אבל לתאר אותנו כתנועה מדוכאת? כמי שגיזון מורי הדרגה של העבר?

רבותי, הקיבוץ הוא תופעה מצומתת, התפתחות, ושופעת חיוניות גם היום, עם מסר לעצמו ולכל לעם ישראל כולו, ויש אבן צורך ליצור שיתוף פעולה אמיתי, בינו לבין העם, בינו לבין התקים, כמי שישמש גשר בין המערכות כולן.

הדווקא בזיהה הפספסימית הזו, שמשירה בהרכבה את מצב הרוח ואת ארשת הפנים של הנוכחים, גביהם יום העיון ובתפתה הקיבוצניקים. למשקיהם.

מלחמה בטירור

(סוף מעמוד 3)

עלולה לסעות ולהראות בהמבצה של לוב הדוכנות לפעול נגד צה"ל ברמת הגולן. בשלב זה נראה כי סוריה שילשה מם שפתיים ללוב.

גם בריה"מ־הרוצצות, שלקחה את לוב תחת חסותה, המסתפקה בדיבורי גינוי בלבד. לוב משמשת לסובייטים שליחה נוספת של בריה"מ המועצות לפעילות „מהפכניות" בעולם המערבי כדי לשבש את החיים במערב. הנשק הסובייטי לא היה יעיל נגד המטוסי ארה"ב המודרניים, אם כי ייתכן שמטיילי לא היו כשירים להפעילו.

ארה"ב מוגבלות בדרך כלל באפשרותה. כאשר קדאפי תייל מהפכה בלוב ותפס את השלטון, נאלצה ארה"ב לפנות את בסיסיה מלוב. בסיסים אלה היו קיימים בלוב עוד מימי מלחמת העולם השנייה. ארה"ב יכולה אז בקל לבלום את המהפכה של קדאפי בלוב, אך לפתות לארגן מיד הפיכת נגד. אילו עשתה זאת ארה"ב בשעתו, לא היינו נקלעים למצב של היום. היה זה לפחות מהיר

שארה"ב משלמת על כך היום מחיר כבד.

יהודי לוב יצאו משם בעוד מועד. הם עלו לארץ עם הקמת המדינה, למרות שבאותם ימים עדיין לא נשקפה להם סכנה, אם כי סבלו מגילויים שפרצו בהם שבגיזם. הנות המשטר הפשיסטי־נאצי במלחמת העולם השנייה בשלוש חלק מהם למחנות כפייה במקומות מרוחקים נידחים. עם שחרור לוב על ידי צבאות הברית במלחמת העולם נפגשו היהודים עם חיילים ארצישראליים אלה סייעו בידם לעלות לארץ ישראל.

השבת הבוחות ארה"ב שוצא ויוצא אלו עצמה אמריקאית לגודל העולם. היא הפגינה את לוב, הדיו צת הציר. אבל לא הנזה להרוות לשחרר את לוב משלטוני השמא של מרשם קדאפי כדי להחזיר מדינה זו לחוק העולם האשפר.

ספק אם צעד זה היה גורם להתערבות סובייטית, כשם שכיבוש אפגניסטן בידי הרוסים לא הביא להתערבות אמריקאית. השמענו גם הוכח, כי בשעת מבחן בבירוקה זושא בגד המשרד הבינלאומי לא עמדו מדינות אירופה לצידה של ארה"ב. הן הפקירו את שלוחות הרבעית, בשקם להציף ולהקים מסלה של טבש גבר שבגצן הסדור שבאת את לוב זוהה שלמנו של הטירור.

התמיכה של מדינות אירופה במערכת הטירור אש"ף, באמצעות „הכרת הציבור הידועה, ותמיכה את הרצאותיה והרסניות, הוכיח לא נעצר רק במטרות ישראליות. הוא מקיף את העולם כולו ועלול להביא לידי מלחמה עולמית ועירה.

בגוש קטיף

(סוף מעמוד 4)

כוח אדם. אך רקמת מסכת החיים המפוארה, מבצאת עתה בסכנה, לנוכח המזימה המצרית המולכת ומתממשת, להחזיר לרצועה עוד ועוד פליטים, העתידים, כפי שאומר יגאל קירשנזפט, להפרגות והגיע לשכונים היהודים של רבבות שובאי ישראל, שבהכרח יצאו לבטח בכתיבות של מחבלים ואנשי כריר „לוודע כוהה" באיזור זה!

תושבי הרצועה נערכים, איפוא, להבשך המאבק, קודם כל, יוחדו את מערכת ההסברה. הם יוצרי קשר עם כל אחד ואחד מ„אוהבי ארץ ישראל החליטו בבין הבריה"הכנסת והממשלה, כדי להוריד אותם על תוספת המצב. „אנחנו בעד עליה יהודית ונגד עליה ערבית", הם מסבירים. ושואלים עוד, מי בישראל יכול בכלל להמזהות עם צעד זה של החזרת פליטים ערבים לאזורים שבהם צריכים להבטיח את השליטה היהודית־ישראלית המלאה.

ראש המועצה האזורית חבל עזה ועושאי, מבקשים, לפגשה „לשרש" את מסכום של היישובים היהודים באיזור ולהדוק את רגליהם, ואת במשפר לדברים שעשינו לגבי אי ווחצאות של חבל עזה. לכן אי־אפשר השמק גם להשליג.

[illegible]

מאבק השבת

(סוף מעמוד 3)

וזה ממצויו ביקורת שבתורה, בדברי פרשת שלח. למה נסמכה פרשת מקושש לפרשת עבודה זרה, לומר לך שהמחלל שבת כאילו עובד עבודה זרה, שאף היא שקולה בכל המצוות, וכן הוא אומר בעזרא, על הר סיני ירדת ותתן לעמך תורה וכצות ושבת קודשך הודעת להם וראה צריים שמוך על משבתיו, על שבתותיו. וזה אוהו הסיבות לכיבוד הגלות. כל הסקים אם השבת ג"צול בג' עויצבריות „ובר וקליפו להרדקים", בכל שפי הרצקות כדיך השפוך דבר אחר אין ומודו לדבר אחר הוא יכר ממחללי שבתות בפרהסיא ואין לך מחללי שבת בפרהסיא גדול מזה. ומה לנו להוכיר שאר עבירות. שקולב להוראי שעושין שפרקין של מלכות שמים. קיש המולה המולך תצאות, והגיע עצמו בספר בלי ספק... שהג"ל בנשמה (מחללי השבת, ש.ש.) מבטלים אותם ...

נגי דוברוביצקי

(סוף מעמוד 10)

רקס צבע כ־60 דולר.

מי שלהוט אחרי רווחיו משלב איפוא לורקס כסף באפודות אדומות או כחולות, ירוקות או צהובות, אבל הפדנטיות שלה מכתיבה לה לקנות לורקס צבעוני ולעצב דגמים אקסקלוסיביים, ברמה ובניחות של בית אופנה, למרות שלכאורה היא מייצרת קונפקציה, או פרט־אפורטה. כל אפודה מיוצרת בלא יותר ממאה העתקים, והמחשב מאפשר לה לשחק אלף מאתיים וחמישים גוונים. את האפודות של „מאג", העשויות, מחוסי כותנה מצויות, ויסקוזה ולורקס צרפתי, כולן עם שרוולי רגלן או שרוולים ארוכים ויש שמצורפת להן חצאית סרוגה אפשר לראות בקניון ברמת־גן וברחוב ירושלים בבני־ברק ובעוד 250 בוטיקים ברחבי הארץ. היקף המכירות שלה — 2 מיליון דולר בשנה (את חליפות החצאית/חולצה בצבע זהה מכרה במאה אלף עותקים תוך שלוש עונות!), והשנה היא מתמקדת בסריגים אווריריים בגוונים של ירוק, כחול, כתום וצהוב עם תותים, שזיפים ומרגניות עניות לקישוט.

אשר למחירים — אלה נעים בין 69 ל־117 שקל.

קשה לציין דגם אחד לטיבה (יש רבים כאלה) אם כי אי אפשר להתעלם משמלה הנראית כמו חולצה וחצאית בצללית ארוכה, מחולצות דמויות תהרה שיש בהם דיגום שונה על הגב מזה שבחזית, ומן ההמצאה של המעצבת: דיגום הפרחים שעל האפודה איננו נפסק ליד רצועת הפטנט שבשולי הסריג כמו שמקובל בדרך כלל, אלא יורד גם לתוך הפטנט.

כדי להזהר ממעתיקים — רשמה כבר חברת מאג את הרעיון במשרד הפטנטים.

הערה אחרונה: לפי מאג ממשיכות החצאיות, גם בקיץ '86 להיות עד לקרסול או קצת גבוה ממנו.

לוח מועדים בבורסה

22.4	אי. פי. — אקס הטבה 750%, הקצאה 27.4.
23.4	הבורסה סגורה (ערב חג הפסח).
24.4	הבורסה סגורה (חג פסח)
27.4	בייר הדרה — אקס בזכון 4500%, תשלום 20.5.
28.4	נכס אוחדים — אקס הטבה 1000%, הקצאה 2.5. כר"לז אופציה, ח.מ.ן. — אופציה, מתכת סדום — אופציה — יום כסער אחרון.
29.4	הבורסה סגורה (ערב שביעי של פסח).
30.4	הבורסה סגורה (ז' פסח).
1.5	ברירה כפולה 2061 — מועד פדיון מוקדם.
2.5	בליה סדרה 3100 — פדיון סופי.

הוכן ע"י בנק המזרחי המאוחד בע"מ — אגף ניירות ערך, כביר ושך הבוקר.

מבחר רב של מצרכי מזון

כשרים לפסח

בכל הסופרמרקטים של

צרכן חיפה

קרית־טבעון
קרית־אתא
עפולה
נצרת־עלית
כפר־תבור
טבריה
צפת
וקרית־שמונה

שערי חליפין במט"ח

בנק המזרחי המאוחד

שערי קניה ומכירה של בנקנוטים והעברות במטבע־ברולרים עד לסך 1,000 דולר וביתר המטבעות עד חוץ ליום 17.4.86, עד למחרת בשעה 12.30 לעסקות שוות 500 דולר, יהיו כמפורט להלן:

יצוקף לשערים דלהלן יש לגבות עמלה בשיעור של 0.75%

המדינה	המטבע	יחי'	שער קניה (שקי והעברות)	שער מכירה (שקי והעברות)	שער קניה (בנקנוטים)	שער מכירה (בנקנוטים)
ארה"ב	דולר	1	1.4664	1.4846	1.45	1.51
בריטניה	לי"ש	1	2.2215	2.2492	2.16	2.29
גרמניה	מרק	1	0.6556	0.6638	0.64	0.68
צרפת	פרנק	1	0.2062	0.2088	0.19	0.21
הולנד	גולדן	1	0.5819	0.5891	0.57	0.60
שוויץ	פרנק	1	0.7852	0.7950	0.77	0.81
שוודיה	כתר	1	0.2046	0.2072	*0.19	*0.21
נורווגיה	כתר	1	0.2069	0.2095	*0.20	*0.21
דנמרק	כתר	1	0.1781	0.1804	0.15	0.18
פינלנד	מרק	1	0.2894	0.2931	0.28	0.30
קנדה	דולר	1	1.0564	1.0696	1.0[illegible]	1.09
אוסטרליה	דולר	1	1.0499	1.0630	1.0[illegible]	1.09
דרא"פ	רנד	1	0.7302	0.7393	0.72	0.75
אוסטריה	שילינג	10	0.9363	0.9480	0.92	0.96
איטליה	לירה	1000	0.9565	0.9684	**0.9[illegible]	**0.98
יפן	ין	100	0.8341	0.8445	0.82	0.86

* רק לגבי בנקנוטים בערכים של עד 100 כתר
** רק לגבי בנקנוטים בערכים של עד 10,000 לירטות. לגבי בנקנוטים בערכים גבוהים יותר יש לקבל את השער מהסוכנות לעסקות חוץ.

שערים יציגים

להלן השערים היציגים ל־16.4.86

דולר ארה"ב	1.4755
לי"ש	2.2321
מ"ג	0.6602
פר"צ	0.2073
פל"ה	0.5858
פר"ש	0.7910
כת"ש	0.2060
כת"נ	0.2083
כת"ד	0.1793
מ"פ	0.2913
דולר קנדי	1.0623
דולר אוסטרלי	1.0587
רנד	0.7380
פר"ב (10)	0.3245
שיל' אוס' (10)	0.9411
לירה איטלקית (1000)	0.9631
ין יפאני (100)	0.8410
פאונד אירי	2.0096
פוזה ספרדית (100)	1.0424
דינר ירדני	4.0576
לירה לבנונית	0.6312
לירה מצרית	0.8189

נוגן דוד

טלפון חירום 101: ירושלים, בית־שמש, תל־אביב, חיפה, נהריה, עכו, חדרה, הרצליה, כפר־סבא, נתניה, קרית־שמונה, צפת, ראשון לציון, באר־שבע, אופקים, דימונה, ערד, אילת.

ירושלים — טל' 523133, בית־שמש — 811288, תל־אביב — 460111, רמת־גן, גבעתיים, בני־ברק — 781111, פתח־תקוה — 9231112, קרית־אונו — 344442, חולון — 803133/4, בת־ים — 585555/6, חיפה — 512233/4, נהריה — 923333, 979333, עכו — 912333, קרית־טבעון — 931401, קרית־ביאליק — 721817, חדרה — 063-22333, הרצליה — 541333, כפר־סבא — 33222, טבריה — 067-90111, קרית־שמונה — 067-44334, בית־שאן — 065-8722, עפולה — 065-93333/4, חצור הגלילית — 067-36333, קצרין — 067-61333, נצרת עלית — 065-73333, מגדל־העמק — 065-4006, רחובות — 054-451333, אשדוד — 055-51332/3, אשקלון — 051-23323, לוד — 054-229133, רמלה — 054-221022, קרית־גת — 051-881333, קרית־מלאכי — 055-8233, ראשון־לציון — 942333, שדרות — 051-97074, באר־שבע — 057-78333, אופקים — 923022, נתיבות — 941033, דימונה — 59333, ערד — 957222, ירוחם — 80133, מצפה־רמון — 88333, אילת — 059-72333, צפת — 067-30333.

בתי מרקחת

ירושלים: אל הראה — בית חנינא. של מתנה ב. יעקב. 859386.
תל־אביב: בריאות — המלך ג'ורג' 28. 283731. בני — דיזנגוף 174. 222386.
פתח־תקוה: קופת חולים — חיים עוזר. 905251.
חולון: אהרן — הופיין 52. 889153.
... עין הב — עין הב 4. 884854.
נתניה: נאות שקד — מרכז מסחרי אזורים. 52484.
חיפה: ביסר — מסדה 1. 662289.
ב"ש — אסיתא — רמבמ"ר ... 41. 7511874.

שבת

ירושלים: קופת של ההסתדרות — ... רח' הנביא 28. 523191.
... — ... 82.
תל־אביב: בריאות — המלך ג'ורג' 28. 283731. אהרה — דיזנגוף 165. 224717.
רמת־גן: בריאות — המלך ג'ורג' 28. 283731. אהרה — דיזנגוף 165. 224717.
פתח־תקוה: קופת חולים — חיים עוזר. 905271.
חולון: ... — ויצמן 12. 845236.
נתניה: נאות שקד — מרכז מסחרי אזורים. 52484.
חיפה: הנשיא — שד' הנשיא 33. 333312.
ב"ש — ... — דבוטינסקי 99. 7514434.

רדיו

קול המוסיקה

6.00 „שמע ישראל"; 6.02 צלילי בוקר; 7.07 „בוקר טוב"; 7.30 שחרית מוסיקלית; 9.30 קונצרט בוקר; 12.05 „בבחירתי..."; 13.00 מוסיקה קלאסית קלה; 14.00 „בואו אתי אל ארמני"; 15.00 כאיליי הקונצרטים שלנו; 17.00 „דוד הזהב".

בפוצ"ש

20.05 „פרק נגינה"; 20.30 התזמורת הפילהרמונית לפסטיבל ...; 23.00 מוסיקה קאמרית.

רשת א'

7.30 „צפצפי הפרה"; 9.30 „מיפגש"; 10.30 „ידי קלי"; 11.10 שירים עבריים; 11.30 „הפילה יוצאת לכלי"; 12.05 „האר עיניגו"; 14.06 „לבה ולבן ילכל הכינבציף"; 15.00 „קבית שבת"; 16.05 „פרפל".

במוצ"ש

19.05 „אנתולוגיה קטנה לשירה"; 22.05 „שירת תוליך"; 23.05 „עכשיו ספרות".

רשת ב'

6.00 „שמע ישראל", „מה טובו"; 6.12 „ה... משנה היומית"; 6.22 „להתקדם"; 6.30 תפילה באמרי המרכזת של ציונות הבוקר; 6.53 „אור יומי"; 7.00 „הה בוקר התוי"; 8.05 „חתול בשבתלוים"; 9.05 „כל צבעי הקשת"; 10.05 „הדעת מן העולם הערבי"; 12.05 „הדע עצמו ההקפתית"; 14.06 „הכל הבר"; 15.05 הודעה על זמני כניסת השבת; 15.06 „הן היר"; 16.05 הדשות בעיניני תרבות ואמנות; 16.10 „עיר בפני שבתי"; 17.05 „מאחורי הכותרות".

במוצ"ש

19.05 „הקול קולנוע"; 20.05 „יומן השבוע"; 21.05 „המבדיל"; 21.03 „בנגון"; 22.05 „פרקי הדים בבוקר"; 22.10 „בליליה מיכלל"; 23.05 „עד כאן".

גלי צה"ל

5.45 פרקי אבות; 5.55 באופן כללי; 6.05 מהדורת לבלבם; 6.30 „פירושים עדן"; 7.07 „היספה בוקר"; 9.05 בוקר טוב ישראל; 9.05 בנים; 11.05 לילה של אבא; 12.05 „בכדורים"; 14.05 „עד לא שבת"; 15.05 „האזרחים"; 16.05 „שיר בשקט בשקט".

במוצ"ש

19.05 ... הספרים הלפני; 20.05 „מבטבבגיי"; 21.05 „מבטים"; 22.05 „מן העיר הזה"; 01.05 ציפורי לילה; 2.05 לא יישבים לילה; 5.05 ... בוקר.

טלוויזיה

טלוויזיה לימודית

9.00 גלים ... — פרק 42; 9.25 ...; 9.50 ...; 10.15 ...; 11.30 ...; 13.30 ...; 14.30 ...; 15.00 ...; 15.05 ...; 15.25 ... — פרק ...

טלוויזיה כללית

במוצ"ש

19.00 ...; 19.30 ...; 20.00 ...; 20.30 ...; 21.00 ...; 22.30 ...; 23.10 ...; 23.40 ...

בתי חולים

יום שישי

ירושלים: הדסה עין כרם (ילדים, פנימית, עיניים), ביקור חולים (נשים, א. א. ג.), שערי צדק (כירורגיה), הדסה הר הצופים (אורתופדיה).

תל־אביב: איכילוב (ילדים, פנימית, כירורגיה).

נתניה: לניאדו.

שבת

ירושלים: ביקור חולים (ילדים, א. א. ג.), הדסה עין כרם (פנימית, נשים, עיניים), שערי צדק (כירורגיה), הדסה הר הצופים (אורתופדיה).

הצופה

עיתון יומי

HATZOFE

DAILY

המו"ל: הצופה בע"מ. העורך: משה אישון. מערכת ומנהלה: תל־אביב, רח' המסגר 66, טל' 336054, ת"ד 2045, חשבון בנק הדואר 441144. סניף ירושלים: רח' קרייתהדה 3, ת"ד 1148, טל' 02-234910. מערב טלפון: 02-639526. סניף חיפה: רח' ארלוזורוב 3, טל' 04-663628. דפוס העשור בע"מ תל־אביב.

אין המערכת אחראית לתוכן המודעות והפרסומות

„עוף ירושלים" תנקוט אמצעים מיוחדים למניעת ה„פצת" בשר לא כשר

כולל סימון העופות בתוויות מתכת

מאת סופרנו בתל־אביב

גורמים הקשורים אל מערכת הכשרות בארץ, הביעו דאגתם הכשרות בגבר והדפי בגם, המבהיר היום בקלות לזייף ולהקות סימני נוכח הפירצות ההכוונה בתומת כשרות על מוצרי בשר ולהפיצם כ„בשר לכל דבר".

הערבי שרכש כמויות גדולות של בשר עוף על ידי מופצה הלזו, ש־הטביע חותם „כשר" על עופות פסו־לים, הדפיס צפיטות של „עוף ירוש־לים" בציון „בשר לפסח".

המשטרה חוקרת אם לא היו לו שותפים יהודיים.

יוסי אורן, סגן מנהל ארגון הקניות „מבואות ירושלים", שבחסותו פרצלת משחטת „עוף ירושלים" אמר לס־פר „הצופה" כי במשחטה, שבה שוחטים מדי יום ביומו קרוב ל־30 אלף עופות חיים, ייעשה עתה מאמץ לק־בוע סימנים מיוחדים להבטחת ה־כשרות ... ירות, כולל תוויות ה־מתכת (הפלומבות), פסגם של „הותם" בתל־אביב.

יוסי אורן מסר ל„הצופה" כי מש־חטת „עוף ירושלים" משווקת את העופות תחת הקפדה יתירה של מש־גיחי כשרות, את העופות המפלים מעבירים למועצה הלול וזו משווקת אותם לבני מיעוטים. הסדר זה מבו־צע תוך תיאום עם מחלקת הכשרות עליד הרבנות הראשית. ברם, עתה, לאור מה שאירע עם הסוחר הערבי, הוחמר גם מערכת הפיקוח על הפצת העופות הלא כשרים, כדי שלא יגיעו אל השווקים הפתוחים.

סופר „הצופה" מוסיף כי בשווקים הפתוחים, מנסים כדי פעם להפיץ מוצרי בשר כשר מזויפים, ומאחר ואל מצרך השיווק המאורגן, אי־בתירים רכישת מוצרי הבשר ממקו־רות שאינם מוכרים.

עובדים שנפגעו מחשיפה לאסבסט יתבעו נזיקין

מאת סופרנו בתל־אביב

כמה עשרות מבין העובדים ל־שעבר במפעל רפידות הבלמים „בריק בנד" שנסגר, שבריאותם נפגעה בשל חשיפה לאסבסט, תוך כדי הליכי עבודתם עומדים להג־גיש תביעות נזיקין, בעידוד הס־תדרות עובדי המתכת שבהסתד־רות.

מזכיר הסתדרות עובדי המתכת יצחק גלעדי, שמסר על כך ציין כי בין ההכבבים הי גם בני משפחות של עובדים שנפטרו כתוצאה ממחלת ה„אזבסטוזיס".

במהלך הכינוס הסביר המשפטנים לעובדים ולבני משפחותיהם את ה־...זיות המשפטיות הכרוכות בהגשת ...ביעות נזיקין והבהירו את האפש־...ות לתבוע את החברה הזרה ש־...פקה את החומר הרעיל.

סופר „הצופה" מוסיף כי בעקבות ההתארגנות של העובדים הנפגעים הליס משרד הבריאות לפתוח מיר־צה למעקב ביפו שתדריך את ה־נפגעים.

3 דקות אחרי ההמראה צלל המטוס לאדמה והתרסק

טייס של מטוס קל מדגם „פייפר־ריקוי" נהרג אתמול בבוקר בהתר־סקו מטוסו, בין מושב הנובה ל־בין קלאנסאווה.

התאונה אירעה בשעה 06.30 ב־בוקר, כביראה בעת שהטייס עסק בריסוס.

פרטים על התאונה שמעה כתבת „חי"ם בשרון, דינה רייס, מפי דן הביצר, מדריך טיסה אוראי שהיה עד־ראייה לאסון.

„3 דקות אחרי ההמראה הוא הנמיך את האף, צלל צלילה פראית לאדמה והתרסק, וזאת ללא שום נסיון להפ־עיל את מצנח החירום", סיפר המיצר לכתבת „חי"ם.

הטייס, עודד ברמן, בן 47, היה טייס חובב, מהנדס מחברת הבינה, נשוי ואב לשלושה ילדים. הוא היה בעליו של המטוס והתנסה ב־50 ש־עות טיסה.

דן הביצר מתאר אותו כתמיד מ־רומם ברמה גבוהה. „אנחנו חוש־בים שהתאונה אירעה בשל תקלה מכנית במטוס או שאירע לו התקף לב", אמר המיצר.

מינהל התעופה האזרחית ומשטרה בדיקות, במטרה להבין מה אירע ב־דקות הספורות מאז המריא המטוס נתניה גבן במשך היום עדויות וערכו כהלכה ועד להתרסקות, שבה מצא את מותו עודד ברמן ז"ל.

כינוס גבאים וועדי בתי כנסת התקיים בתל־אביב

מאת סופרנו בתל־אביב

כינוס רב משתתפים של גבאי ועדי בתי הכנסת בתל־אביב, לקראת חג הפסח נערך מטעם המועצה הדתית בתל־אביב — יפו.

בכינוס השתתפו הרבנים הראשיים לתל־אביב, הגר"י פרנקל והגר"ח הלוי, ראש המועצה הדתית פנחס שינמן, חברי המועצה הדתית, העוב־דים הבכירים, אישי התורה ונכבדי העדות.

הדוברים היפנו קריאה נרגשת ל־צבור הדתי לפעול מתוך אחדות ה־לבבות לשמירת השבת בעיר ולהי־אבק נגד הפצת החמץ. צוין כי ה־מועצה הדתית נערכת בשיתוף פקחי העירייה למניעת הפצת החמץ, בעיקר בצד הרוכלים.

כן נתבקשו המשתתפים ליטול חלק במאבקים נגד הנסיון ובנייה האוניברסיטה המורמונית בהר הצופים בירושלים.

דברי תורה, ברכה והערכה וכן עיון פומבי בהילכות הפסח, השמיעו — הרבנים הראשיים לתל־אביב יפו, הגר"י פרנקל והגר"ח הלוי וכן ר' פנחס שינמן, יו"ר המועצה הדתית ומ"מ הרב אברהם שפירא חברי ה־מועצה הדתית — הרב מנחם קלוגמן ומר חיים כהן.

לבאים חולק שי — מצה שמורה ולקט הילכות הפסח — דינים ו־מנהגים — מטעם המועצה הדתית.

בכנוס השתתף גם רב פקד בנימין זאב גרינברג, סגן מפקד ה„משמר האזרחי" במרחב גוש דן, שפנה ב־קריאה לצבור הגבאים, להבטיח את נושא הבטחון בתחום בתי הכנסת בחג. כן קרא הקצין לצבור ה־דתי להשתלב בפעילות של „המשמר האזרחי".

טקס הכנסת ס"ת התקיים בישיבת קריית־שמונה

טקס הכנסת ספר תורה ב־ישיבת ההסדר בקריית־שמונה התקיים ביום שלישי כ"ו באדר ב'.

הספר הוכנס על ידי משפחת משה יודקוביץ מרמת־גן לזכר של בנם שלום יצחק הי"ד שנפל במלחמת יום כיפורים ברמת־ה־גולן.

לקראת הבאים עם ספר התורה יצאו תלמידי הישיבה בריקודים ברחבת הישיבה בהשתתפות הרב־נים הר"מים ובליווי תזמורת הוכ־נס ספר התורה להיכל הישיבה ע"י החזן יעקב צירקה תתנו של מר יודקוביץ.

דברים מעניני דיומא השמיעו הרבנים צפניה דרורי, קירשטיין ונציג בית הכנסת „אהבת שלום" בשכ' מונטיפיורי דוד קראוסקופף. דברים לזכרו של הבן הקדוש השמיע האב משה יודקוביץ. תפי־לה א־ל מלא רחמים אמר הרב דרורי, ובתפילת מעריב נסתיים ה־טקס.

● פעוטה בת שלוש נפלה ב־יום חמישי מקומה שניה של בית־מגורים בכפר שאמס, נחבלה ב־ראשה והועברה במסוק של חיל האויר לבית החולים לטב"ם, משם נמסר כי מצבה בינוני עד קשה.

המתנה היוקרתית והיפה לחג ולכל השנה
מחזורים
רינת ישראל
בכריכה האומנותית „מילר"
מעור אמיתי
גדול או בינוני
להשיג בחנות המובחרת לספרי קודש ותשמ"ק
כמות מצומצמת
הנבה בלעדית „שוהר טובא" ספרים ותשמ"ק
רח' שטראוס 23, ירושלים
טל. 02-825436

אורטופד ● מוסקוביץ ●
נסיון עבודה של 30 שנה
חגורות שבר מיוחדות
(העשויות במקרים קשים מונע ניתוחים)
* חגורות אורטופדיות
* גרבי גומי
* מדרסים
* עגלות נכים
תל אביב, רח' צ'לנוב 1, פינת אלנבי 28,
טל' 03-281693, 03-655537
סניף בנתניה, רח' שמילנסקי 13 בסכה, טל. 053-33967

למכירה דירה
ברכסים (ב. חסידים)
ליד ביה"כ „בני התורה"
2½ חדרים ממ.דרות
טל: 04-952085

קו־אופ „זבולון" מיסודה של קרית חיים
רשת סופרמרקטים
בקרית חיים, ק. מוצקין, ק. ביאליק, ק. ים,
עכו, נהריה, מעלות, כרמיאל ושלומי
מברכת את ציבור לקוחותיה
בברכת חג שמח
ומודיעה
שכל המצרכים הנמכרים בסופרמרקטים שלה
כשרים לפסח
בהשגחת הרבנות בכל מקום ומקום

חברת המלח לישראל בע"מ
חברת המלח לישראל (אילת) 1976 בע"מ
עתלית, טל. 942351
המוצרים המשווקים בפסח על ידי החברות הנ"ל
הם כשרים לפסח
בהשגחת הרבנות המקומית

בית חרושת לממתקים
„השחר העולה" חיפה
תוצרתנו כשרה לפסח
ונמצאת תחת השגחת הרבנות הראשית בחיפה

האוניברסיטה העברית בירושלים
לרגל חג הפסח תהיה
האוניברסיטה על כל יחידותיה
סגורה
מ־י"ד בניסן (23.4.86) עד כ"ד בניסן תשמ"ו (3.5.86)
האוניברסיטה מברכת את כל תלמידיה עובדיה מסיימיה, שוחריה ואת כל בית ישראל בברכת מועדים לשמחה

לידיעת קרובינו, ידידינו ומכרינו
ארונותיהם של הורינו היקרים
ר' נתן בן ר' שמואל אליהו הכהן קאהן ז"ל
ומרת ביתלא בת ר' אליהו ע"ה
(לפנים קיק קהלן)
יובאו מיוהנסבורג לנמל התעופה „בן־גוריון" ביום ראשון, י"א ניסן 20.4.86 תשמ"ו, בשעות הבוקר בטיסת „אל על".
הלויה תתקיים באותו יום בשעה 2.30 אחה"צ בבית הקברות „סנהדריה" בירושלים.
הבנים הלטר וגרייס קאהן ניו־יורק
ארנסט וליביה קאהן לונדון

בתנועה

המזרחי־הפועל־המזרחי בתל־אביב

במועדון רמת אביב, ברחוב 33 שעור בתלמוד מסכת חולין מפי הרב מ. אהרוני בשבת בבוקר.

במועדון קרית שלום בליל שבת ב־8 שעור בדף היומי מפי הרב י. שולמן. בשבת בבוקר ב־11 שעור בפרשה השבוע מפי מר י. פישמן 12 שעור במסכת מגילה מפי הרב סגל ושעור בדף היומי ע"י הרב י. שולמן.

אוה"צ ב־4 מסיבת עונג שבת על פרשת השבוע ירצה י. שולמן.

בביהכנ"ס עולי אפגניסטן בכפר שלם א' שעור תורה כפי הח' מאיר רבי.

בביהכנ"ס שבת אחים רמת יש־ראל ב־4.30 שעור בהלכה מפי הרב מ. מורה. במועדון רמת יש־ראל דם המכבים 19 שעור בפר־שת השבוע ב־2.30 שעור בגמרא ב־3.30 מפי מר אהרנברג.

בביהכנ"ס בר אילן בשבת ב־10 שעור במסכת רבה ביצה מפי ה־רב אפרים לנדוי.

בביהכנ"ס הפהמ"ז בהמשך שנ־קין שעור במדרש רבא אחרי קב־לת שבת שעור בגמרא מסכת פס־חים מפי הרב מרדכי בהרב.

בביהכנ"ס עזר שמים רחוב ה־מעפילים ב־1.30 שעור בפרשת ה־שבוע מפי הרב מלאכי.

בביהכנ"ס ראשון לציון מגדל עוז לבנדה ב־2 שעור באורח חיים מפי הרב י. מלאכי.

בביהכנ"ס קהל חסידים רח' רו־קה 20 ביבנת קודשא רבה ירצה בפרשת השבוע ומעניינא דיומא הרב ש. זלמן הוכמן.

במועדון המשך שנקין שכון ה־פהב"ן מנין צעירים בבוקר ב־שעה 10.30 שעור במסכת בבא בתרא מגיד שעור מר מרדכי סרד־פר.

בביהכנ"ס הפועל המזרחי אבן גבירול 195 בבוקר אחרי התפילה בשעה 10.15 שעור בגמרא מסכת בבא בתרא מפי הח' י. סילס. שעור במשנה מפי יוסף סילס ב־שעה 4.00.

בביהכנ"ס המרכזי שד' סמאטס 22 ת"א בליל שבת קודש לאחר קבלת שבת משנה יומית מפי ר' פנחס שינמן.

בשעה 8 בבוקר מסכת סבורות מפי פ. שינמן בשעה 8.45 בבוקר ספר החנוך מ.י. בראון.

בשעה 9.30 בבוקר מדרש רבה מפי ר' י.מ. בראון.

בשעה 4.00 אחה"צ מסכת מגילה מפי ר' פנחס שיינמן.

בשעה 4.00 אחה"צ דף יומי מסכת סנהדרין כפי ר' מ.י. בר־און.

בשעה 4 אחה"צ אור חיים ודב־רי אגדה ר' י. ענבי.

בסעודה שלישית משנה יומית מפי ר' פנחס שינמן.

בביהכנ"ס עבודת ישראל שרת 45 בליל שבת אחרי התפילה שעור במסכת סנהדרין כפי הרב אברהם ריגר.

הרב יוסף בביהכנ"ס ה„רמבמ־רח' קהלה ורשה בשלוש סעודות מפי השבוע מפי יהודה זהלר.

בביהכנ"ס שבבית ישעיהו אחד ר' התפילה בבוקר מסכת שבת מפי יוסף ואלין בשעה 3 מדרש י. ביטל בשלוש סעודות בפרשת השבוע מפי י. ביטל.

עונג שבת „אהל שם" בשעה 5 אחה"צ עיונים בפרשת השבוע כ־פי הרב ש. זלמן הוכמן ושירה בציבור והזנות ע"י החזן מר משה צירנין.

המדור לקליטת הברתית־רוחנית של עולים

במרכזי הקליטה ובמגורי הקבע מתקיימים שעורים בהלכות הפסח לעולי אתיופיה. בן בערכים סודים לדוגמא.

הגדות של פסח בעברית ובאמ־הרית יצאו לאור ויחולקו למשפ־חות העולים במקומות השונים.

נתניה סדר פסח כהלכתו ל־עולי אתיופיה ייערך בשכון ותי־קים בביה"ס הממ"ד שח"ל, בשכו־נת אזורים בביה"ס הממ"ד רמבי"ם, ובקרית נורדאו בביה"ס הממ"ד רשי" — יערכו את הסדרים מתנ־דבים מעמיהו. כארגנות הנבר היה דיסהולץ ושרית קב. לשולחן ה־סדר יסבו משפחות העולים הגרות בשכונות הנ"ל.

חולון — סדר פסח למשפחות העולים ייערך אצל משפחת אבר־הם סיסאי, רח' אילביץ 23/1. את הסדר ינהל המורה דוד בק ממקוה־ישראל.

ירושלים

בבית הכנסת המרכזי „בקרית יובל רח' ארונוביץ 22

ידרוש הרב יוסף הלב"ג רבה של קרית היובל בשעה 4.15 אח־ה"צ בהלכה ואגדה. תפילת מנחה אחרי הדרשה.

תל אביב

דרשות שבת הגדול

בבית הכנסת הגדול

יעבור לפני התיבה החזן נפ־תלי בלס. לפני קבלת השבת, ה־שעור ברמב"ם מפי נשיא בית הכנסת מר אברהם חזהבי בבר־שא „ואם ימעט הבית מהיות משה". מנחה 6.00, שחרית 8.00. בשעה 10.30 ידרוש הרב הראשי לת"א־יפו והאב"ד הרה"ג יצחק ידידיה פרנקל שליט"א על שבת הגדול, בהלכה ובאגדה.

בית הכנסת שד' סמטס 22

ידרוש הרב יוסף אפרתי ראש המכון ההלכתית של המכון להוצ' הוקר־לאות עפ"י התורה בנושא דין אכילת מצה בערב פסח. הציבור מוזמן.

בחוג הנוער הדתי

רח' בן יהודה 86

בשבת הגדול תתקיים אי"ה דר־שתו של הרב אפרים צמל בשעה 5.30 אחה"צ, ובנושא: זה וזה גורם.

בבית הכנסת המרכזי ביפו שד־רות ירושלים 38 ידרוש הרב משה זאב פרידמן רבה של יפו.

בית הכנסת בית יעקב יוסף

רח' בזל 18

ידרוש הרב ר' אפרים גוטמן רב בית הכנסת את הדרשה ה־מסורתית ליום הנ"ל בשעה 10 לפנה"צ.

בית הכנסת המרכזי „היכל מאיר"

בית מאנה 12

ידרוש הרב חיים פרוס אב בית הדין הרבני בתל־אביב בשעה 5.15 על הנושא הנאמר לפניו „שי־רה חדשה" בהלכה ובמחשבה. ה־קהל מוזמן.

עצרת שבת הגדול

תיערך במוצ"ש בבית־הכנסת ה־מרכזי ביד־אליהו (וביוזר פינת מר־גולין) בשעה 8.15. דברי ברכה ישמיעו הרב משה מאיה — רב השכונה, ר' שלמה בוקאי — ב"ב ראש המועצה הדתית. ירצה הרב יונה מצגר — רב שכונה בצפון העיר. ניגוני פסח וה„הגדה" יש־מיעו: נועם ורגון (שגב), ניר ורגון (קלרניט). פרקי זמירה ו־תפילה מפי החזנים: אשר הייניב־ביץ, שמואל ברוך טאובה, צבי יוסטמן, מנחם פליישמן ושמואל ריבקין. במה להזון הצעיר. ינחה: ברוך שיין. הכניסה לכל.

פיוטים מיוחדים לפסח הנאמרים בעדות המזרח

במסגרת תכנית הרבנות הצב־אית, המשודרת במוצש"ק ב„גלי צה"ל", שעה 9.30 בערב, ישוחח העתונאי יונה כהן על הפיוטים ה־מיוחדים, הנאמרים בליל הסדר בעדות המזרח.

כינוס רבני תל־אביב

בשעה 11.00 לפני הצהריים ב־אולם ה... של המועצה הד־תית ק... רח' אחד־העם 1 תל אביב יתקיים כינוס של רבני תל־אביב יפו בהשתתפות הרבנים ה־ראשיים לתל אביב יפו י.י. פרנ־קל, ח.ד. הלוי, ומר פ. שינמן ראש המועצה הדתית. ציבור ה־רבנים מתבקש להשתתף.

עונג שבת

„אהל שם"

בשבת הגדול שעה 17.00 אחה"צ ירצה העו"ד גרשון גרמן בנושא: ניסן חודש הגאולה.

הרב ש. זלמן הוכמן ישא דברו בהלכות הפסח.

החזן מר משה צירין ישמיע נעימות משירי ליל הסדר.

הרצאתה של הרבנית הסופרת נחמה רבינוביץ בנושא חג הפסח תתקיים בבית הכנסת ביל"ו ב־שעה 10.30.

הרב ד"ר ש. ז. כהנא ירצה ב־ירושלים בהיכל שלמה במדרשית אברהם ובמועדוני מוריה ובני ברית.

ביום ראשון חול המועד פסח תתקיים באולם שבות כנס בהסברה והגדה של פסח בהדרכת הרב ד"ר ש. ז. כהנא.

בברכה חג שמח וכשר.

חיפה

בבית הכנסת לנוער בביה"ס „יבנה — נצח ישראל"

התפילות בליל שבת לפי זמני הדלקת נרות, ובשבת בבוקר ב־8.15, לפני התפילה, ב־7.30 שעור בתלמוד מפי הרב ישעיהו נגר, רבו של בית הכנסת. לפני הקרי־אה לימוד משניות לזכרם של תל־מידי ביה"ס שנפלו במערכות יש־ראל.

בית הכנסת הפועל המזרחי

(רח' החלוץ 59)

בשבת בשעה 7.00 בבוקר יתקיימו 2 שיעורים בתנ"ך ובגמ־רא מפי הרב' מנחם הגר, ובשעה 10.30 שעור בעונג הרב' מפי ה־הב' יוסף קרייזר.

בית הכנסת „היכל אליהו" האשכנזי מנין צעירים — ק. שפרינצק

התחלת התפילה בשבת ב־7 בבוקר. לאחר התפילה שיעור בפרשת ה־שבוע.

דרשת שבת הגדול

כבוד הרב הראשי והאב"ד חיפה הרב שאר ישוב כהן ידרוש ב־בית הכנסת המרכזי הדר הכרמל דרך הים 14, בשעה 5 אחה"צ על הנושא: „והגדת לבנך ביום ה־הוא".

בית האולפנא ללימודי היהדות כולל־הרצליה
לראש הכולל מכובדנו
הרה"ג הרב זאב זלצר שליט"א
להיבחרו בתור רב
שיכונים א' ב' ו־ג' בבני ברק
הצלחה במילוי התפקיד הנעלה
הרב חיים יצחק הלוי
רב העיר — נשיא
עו"ד מנחם קליין יו"ר

הועדה להוצאת כתבי הגרח"ד הלוי
הרב הראשי לתל־אביב־יפו
שד' רוטשילד 96, טל. 622159 תל־אביב 65224
הננו להודיע לציבור קוראינו
על הופעת ספר חדש
עשה לך רב חלק שביעי
410 עמודים — 12.— ש"ח

לנשות רעננה וכפר סבא
בזאר
במוצאי שבת 19.4.86 תתקיים בבית משפחת ולנר רח' שברץ 20 רעננה.
מכירה של: תמרוקים, אביזרי אופנה, כובעים וברטים במחירי מבצע
● הנכם מוזמנות ●
בברכה
תמרוקי יעל וסלון יובל
מוהליבר 2, פתח־תקוה 03-9526962

הסתדרות הפועל־המזרחי
סניף תל־אביב — אחד־העם 108
חלוקת קמחא דפסחא ושי לחג
תתקיים אי"ה ביום ראשון ושני י"א י"ב ניסן 20—21.4.86 משעה 13—9 ומ־4—7.
מועצת הסניף
א. פישלר המזכיר

בס"ד
המועצה הדתית לת"א־יפו / ביהכ"נ המרכזי ביד אליהו
חוג חובבי החזנות בתל־אביב
עצרת השבת הגדול
תתקיים במוצ"ש י' בניסן תשמ"ו — 19.4.86 ב־8.15
בבית הכנסת הגדול ברחוב מרגולין פינת הגיבור
דברי ברכה:
הרב משה מאיה שליט"א, רב דשכונת יד־אליהו
ר' שלמה בוקאי נ"י, מ"מ ראש המועה"ד
הרצאת
הרב יונה מצגר שליט"א
רב בצפון ת"א
על: „והגדת לבנך"
פרקי זמרה ותפילה — החזנים:
אשר הייניביץ, מנחם פליישמן
שמואל ברוך טאובה, שמואל רבקין
צבי יוסטמן, וחזנים צעירים
ניגוני פסח וה„הגדה":
נועם ורגון (עוגב) ניר ורגון (קלרינט)
מנחה: ברוך שיין
אוטובוסים: 11, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38
הכניסה לכל

אגודת ידידי
בית החולים בקור חולים ירושלים
ת. ד. 492, ירושלים טל. 02-223141, 02-226786
ידיד נכבד
הננו מתכבדים להודיעך
כי האירוע המרכזי לציון 160 שנה להוסדו של ביה"ח ביקור חולים בירושלים
כולל ארוחה חגיגית
יתקיים אי"ה ביום ראשון כ"ה ניסן תשמ"ו 4 במאי 1986 בשעה 7.30 בערב במשכן הכנסת, הקריה ירושלים.
בהשתתפות:
נשיא המדינה חיים הרצוג
הרבנים הראשיים לישראל
שרי ממשלה, חברי כנסת
אורחים מהתפוצות ומישראל
הזמנות:
אגודת ידידי בית החולים ביקור־חולים
ת"ד 492 ירושלים
טלפון: (02)664005, (02)637920
יעקב נאמן
יו"ר הנשיאות

SF סנפרוסט בע"מ
מזון איכות מוקפא
הרינו שמחים להודיע, כי גם השנה תוצרתנו
כשרה לפסח
לפי אישור
הרבנות הראשית אשדוד
ע"י הרב הראשי
ישראל אליזרע
ולהלן תעודת ההכשר:
הננו מאשרים בזה כי המוצרים של סנפרוסט אשדוד המקומים להלן הינם כשרים לפסח תשמ"ו ולכל שנת תשמ"ו:
גזר גמדי — כרובית — נוצנים — סלרי — תרד עלים — אפונה גזר קוביות — בצל קצוץ — שעועית ירוקה — שעועית צהובה תירס גרעינים — תירס קלחים — במיה — ברוקלי — אפונה וגזר — ירקות מעורבים — ירקות לסלט — מיונות — לקט כפרי מוקפא יפני — מוקס סנפרוסט — שעועית ירוקה שלמה — לקט קליפורניה — לקט מהמזרח — לקט בצורי — לקט איטלקי — לקט ים תיכוני — גזר עגול.
(הקטניות לאוכלי קטניות בלבד)
הרב ישראל אליזרע
הרב הראשי

בס"ד, ניסן תשמ"ו

שלא יהא שולחנך מלא ושולחן האלמנה והיתומים ריקם!

אברך צעיר נפטר לי"ע בדמי ימיו השאיר אחריו אלמנה ויתומים — בניהם ילדים קטנים — נשארו בעירום ובחוסר כל ללא מקצוע ומשענה, ללא שום בסיס לקיומם הכלכלי, המצב קשה והחוק למאד ה' ירחם.

ימי החג הקדוש מתקרבים וההכנות בעיצומם, אבא, יושב להגיע ובא נא לעזרתם שיוכלו גם הם לערוך את החג במדת הצורך ההכרחי ושמח את אלו הנפשות השבורות.

היה שותף במהותיו של הקב"ה, „המרנין לב אלמנה". „כדברי הרמב"ם: „ומשהוא אוכל ושותה חייב להאכיל לגר ליתום ולאלמנה עם שאר העניים האומללים".

ובזכות זכות מעשה הצדקה ההוד שתנתן על כל העושים והמעשים להנצל מכל רע ויתברך בבריאות טובה ואורך ימים ושנים טובים וחג כשר ושמח.

התומים על הבקשה לבוא לעזרת המשפחה הנ"ל הרבנים הגאונים לישראל: הגרי"ש אלישיב, הגר"ש ואזנר, הגר"ח קנייבסקי שליט"א.

תרומות מתקבלים אצל הרה"ג שליט"א דלהלן, בציון: — „עבור האלמנה והיתומים".

1) הרב אביעזר לבבצל, הקריה הסטודנטית, ת"ד 5422 ירושלים
2) הרב משה זהבי, בני אברהם ת"ד 6786 ירושלים
3) הרב צבי אוברמייר, רח' בעלזא 7 בני ברק
4) הרב משה ויינברג, ת"ד בועה העיר רח' שמעון הצדיק 16 בני ברק
5) ועד הקהילה למען המשפחה ת. ד. 16324 ירושלים
6) בנק הפועלים סניף מאה שערים (538) מס' חשבון 155185. אפשר להעביר מכל בנק לזכות החשבון הנ"ל.

ירושלים
הר נוף ב'
9% הנחה
עד 29.4.86
לדירות 3, 4, 5 חדרים ופנטהאוזים
החל מ־ $52.400 (לא כולל מע"מ)
78,013.- ש"ח

גבעתיים
רח' מודיעין
5% הנחה
עד 29.4.86
לדירות 4, 5 חדרים ודירות גג
החל מ־ $103.600 (לא כולל מע"מ)
154,239.- ש"ח

לפי שער יציג מיום 3.4.86 (המחירים לאחר הנחה)
לציבור הדתי
משהב כונה גם ב:
• תל־אביב • פתח תקוה
• בני ברק • הרצליה
• כפר סבא • רעננה
משהב 50 תרצ"ו־תשמ"ו 1936־1986
חברה לשכון בנין ופתוח בע"מ
ת"א: רח' לילינבלום 27, טל: 03-664631
ירושלים: רח' הגידם 1, טל: 02-224181

פולגת
רשת חנויות
לתשומת לב לקוחותינו:
רק מוצרים המסומנים בתו זה עומדים בפיקוח הרבנות הראשית והם נקיים משעטנז.
לידיעתכם,
הגיע מבחר גדול של חליפות לחג הפסח.
בברכת חג כשר ושמח.